การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา

สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2552

DPU

Collecting Evidence at the Authority Level : A Study of the Process for Acquiring Statements of A Person Before or After Becoming An Accused

SUWAT UTHSAPHANIT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2009

DPU

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตั้งแต่ได้ทำการศึกษาจนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มดังที่ปรากฏ ผู้เขียนได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นหลักการ แนวคิด และทฤษฎีในการศึกษา ทำให้ผู้เขียนมองเห็นแนวทางในการศึกษาและมองปัญหาในการวิจัยได้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนชี้แนะแนวทาง และให้ข้อสังเกตต่าง ๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และท่านอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิเวช ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องขอขอบคุณพี่ทิพย์ เลขาฯท่านอาจารย์อุดม รัฐอมฤต ที่ได้ช่วยติดต่อประสานงานในทุก ๆ เรื่อง รวมทั้งพี่กานต์ พี่แก๊ป และเพื่อน ๆ ซึ่งได้แก่แคท พิชญ์และดนัยที่ช่วยแนะนำหนังสือ บทความ งานสัมมนาทางวิชาการ อีกทั้งอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านสำหรับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งที่จะขาดไม่ได้คือ พี่อัครพัฒน์ พิสิษฐ์สังฆการ (อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานนโยบายยุทธศาสตร์และงบประมาณ) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้เขียนในด้านต่าง ๆ และแนะนำให้ผู้เขียนทำการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ผู้เขียนต้องขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมารดา ที่ได้ให้การสนับสนุน และเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ทั้งทางด้านกำลังทรัพย์ และที่สำคัญที่สุดคือเป็นกำลังใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้เขียน จนงานเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่า และมีคุณประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหมดให้กับบิดา มารดา และครูบาอาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ ส่วนความผิดพลาดและข้อบกพร่องอันเกิดมีแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ฆ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ช

บทที่

1. บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... 4

1.3 สมมติฐานของการศึกษา..... 4

1.4 ขอบเขตของการศึกษา..... 4

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา..... 5

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 5

2. หลักการ แนวคิดและหลักประกันการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในคดีอาญา..... 6

2.1 หลักประกันการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในคดีอาญา..... 6

2.2 ระบบการดำเนินคดีอาญา..... 17

2.2.1 ระบบไต่สวน..... 18

2.2.2 ระบบกล่าวหา..... 18

2.3 แนวความคิดของหลักการดำเนินคดีอาญา..... 20

2.3.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน..... 20

2.3.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน..... 21

2.3.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ..... 21

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามหลักสากล..... 23

2.4.1 หลักประกันสิทธิตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948..... 24

2.4.2 หลักประกันสิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966..... 26

3. การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในต่างประเทศเปรียบเทียบกับการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศไทย..... 28

3.1 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศอังกฤษ..... 29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา..... 29
3.1.2 การสอบสวนคดีอาญา..... 31
3.1.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน..... 33
3.1.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ..... 37
3.2 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศสหรัฐอเมริกา..... 38
3.2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา..... 39
3.2.2 การสอบสวนคดีอาญา..... 40
3.2.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน..... 43
3.2.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ..... 48
3.3 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศฝรั่งเศส..... 53
3.3.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา..... 53
3.3.2 การสอบสวนคดีอาญา..... 54
3.3.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน..... 63
3.3.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ..... 64
3.4 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศไทย..... 64
3.4.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา..... 65
3.4.2 การสอบสวนคดีอาญา..... 67
3.4.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน..... 72
3.4.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ..... 81
4. วิเคราะห์ปัญหาการได้มาซึ่งถ้อยคำผู้ต้องหาในประเทศไทย..... 90
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสถานะความเป็นผู้ต้องหา..... 90
4.2 ปัญหาการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนที่จะตกเป็นผู้ต้องหา..... 95
4.3 ปัญหาการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นเจ้าพนักงาน..... 104
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ..... 120
5.1 บทสรุป..... 120
5.2 ข้อเสนอแนะ..... 125
บรรณานุกรม..... 127

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก..... 135

ประวัติผู้เขียน..... 138

DPU

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา
ชื่อผู้เขียน สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2551

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งโดยหลักแล้วเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น องค์กรของรัฐทุกฝ่ายจึงมีหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องตรวจสอบค้นหาความจริง และเมื่อการค้นหาความจริงแท้ของเรื่องที่มีการกล่าวหาต้องอาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐาน การที่รัฐจะนำเอาพยานหลักฐานใดมาใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ พยานหลักฐานดังกล่าวจึงต้องไม่ใช่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา ความสำคัญจึงอยู่ที่กระบวนการในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในชั้นเจ้าพนักงาน และเนื่องจากถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นสามารถนำมาใช้ในการรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ หากว่าเป็นถ้อยคำที่ได้มาโดยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานอันได้แก่ถ้อยคำของผู้ต้องหานั้น จึงต้องได้กระทำไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และจะต้องไม่มีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ของการสอบสวนตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 บัญญัติไว้ด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นการศึกษาถึงกระบวนการในการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาทั้งก่อนและหลังจากที่บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหา โดยจะเป็นการวิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนในการออกหมายเรียกหรือการเชิญตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อมาสอบปากคำในฐานะพยานว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาเช่นใด หากพนักงานสอบสวนมีพฤติการณ์จงใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายที่ถือเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา หรือแม้กรณีที่พนักงานสอบสวนมีเจตนาสุจริต กล่าวคือไม่ได้มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าตัวพนักงานสอบสวนมีเจตนาที่จะฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาแต่อย่างใด เช่นนี้ผลของการรวบรวมพยานหลักฐานในกรณีดังกล่าว อันได้แก่การจะนำเอาบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีนั้นจะมีผลในทางกฎหมาย

อย่างไร หรือกรณีของการดำเนินการต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานที่มีต่อตัวผู้ต้องหาทั้งในชั้นจับกุมและในชั้นสอบสวนว่ามีปัญหาในการเก็บรวบรวมถ้อยคำของผู้ต้องหาอย่างไรบ้าง และจะมีมาตรการใดบ้างที่จะช่วยให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานทั้งในส่วนของการรวบรวมถ้อยคำของบุคคลทั้งก่อนและหลังตกเป็นผู้ต้องหาให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น และสามารถที่จะนำถ้อยคำดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดภายใต้หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

จากการศึกษาพบว่า หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทยมีความใกล้เคียงกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดผลทางกฎหมายสำหรับการนำเอาคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ก่อนและหลังจากที่ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ต้องหาได้ทราบมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี และในส่วนของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์ พบว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสำหรับการสอบสวนบุคคลที่ยังไม่ถูกกล่าวหาไว้ในฐานะพยานไว้ในมาตรา 113-1 ถึงมาตรา 113-8 และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศส ฉะนั้นจึงควรที่จะได้มีการนำเอาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องของการสอบสวนพยานของประเทศฝรั่งเศสมาปรับใช้กับการดำเนินการสอบคำให้การพยานของพนักงานสอบสวนในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะช่วยให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนของคำให้การของผู้เสียหาย พยานหรือผู้ต้องหานั้น สามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในชั้นสอบสวนมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือเป็นที่ไว้วางใจของสังคมและประชาชนได้อย่างแท้จริงด้วย

Thesis Title Collecting Evidence at the Authority Level : A Study of the Process for Acquiring Statements of A Person Before or After Becoming An Accused

Author Suwat Uthsaphanit

Thesis Advisor Assoc. Prof. Dr.Udom Rathamarit

Department Law

Academic Year 2008

ABSTRACT

Thailand is a country where criminal cases are prosecuted by the State. In principle, whenever criminal offences occur, all governmental sectors have the duty to cooperate in examining and searching for facts. Since the process of fact finding about the accused's case has to depend on proof which has been obtained from evidence, the evidence selected by the Government to prove the accused's innocence or guilt must not be the result of or be obtained by the violation of the rights of the accused. Significance thus is attached to the process of collecting evidence at the authority level. Since statements made by the accused, if they are obtained by a legitimate process, can be used in the collection of evidence and the proving of facts, the conduct of the police authority when collecting evidence, which takes the form of statements made by the accused, must, correctly and fully, be in accordance with what has been specified by law. There must not be any act that violates the interrogating principles stipulated in Article 135 of the Criminal Procedure Code.

This thesis aims to study the process whereby the statements of the accused are obtained, both before and after to be an accused, through an analysis of the behavior of the interrogating officers when issuing a warrant or summons to those who have been suspected of being connected with the wrongdoing, so that they may be interrogated as witnesses in order to find the intent of these officers—to see if they have behaved in a way that suggests that they intended to avoid observing the law, which is considered as the guarantee of the rights of the accused and also in cases where their intent was in good faith—that is where they did not display the kind of behavior that suggest that they intended to violate or circumvent the rights of the accused. The result of collecting evidence in such cases involves the use of the interrogation

record of the accused, in his/her capacity as a witness, as evidence in the prosecution and the degree to which that can be legally affected. It also involves how far whatever the officers have done to the accused, both at the time of arrest and during the interrogation, will cause problems in collecting statements from the accused and what measures can be used to make the process of collecting evidence at the authority's level, in terms of the statements of the accused, both before and after indictment, free of loopholes? Also, the statements of the accused should be used to contribute to the collecting of as much evidence as possible under the guarantee of the rights of the accused in a criminal case.

This study has found that the guarantee of the rights of the accused in Thailand is similar to that in countries that use a Common Law System; namely England and the U.S. It has also been found that in the U.S. legal consequences have been specified when using the interviews of the accused, given before and after notification of the charge, and also the notification of the rights to the accused is used as evidence in the prosecution. As for France, which has a Civil Law System, it has been found that the law stipulating the criminal procedure specifies rules for interrogating those who have not yet been accused and thus are to be treated as witnesses according to Articles 113-1 to Articles 113-8. Like France, Thailand uses the Civil Law System. It should adopt the French rules concerning the interrogation of witnesses for interrogating procedures by Thai authorities. This will not only help to assemble evidence related to the statements of those who are injured, the witnesses or the accused, and will yield an effective juristic system but it will also increase transparency and reliability in investigations by the authorities in the Thai criminal procedure and elicit the confidence and trust of society and the general public.

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินคดีอาญาเป็นภารกิจของรัฐประการหนึ่ง เป็นทั้งการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยส่วนรวมและแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่ผู้ถูกกล่าวหาโดยส่วนตัว ในการดำเนินคดีอาญาหากจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ แล้ว รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินคดีมีข้อพึงระมัดระวังสองประการคือ ระมัดระวังมิให้ความยุติธรรมที่ผิดพลาดเกิดขึ้น กับระมัดระวังมิให้การดำเนินคดีอาญาก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ถูกกล่าวหาเกินความจำเป็น ความระมัดระวังทั้งสองประการนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวความคิดเบื้องหลังของการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[1] ฉะนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือมีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดก็ดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษให้ได้ และโดยหลักที่ว่ากระบวนการของรัฐเป็นกระบวนการอำนวยความยุติธรรม รัฐจึงไม่อาจเป็นคู่ความกับประชาชนในรัฐได้เลย เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมแล้วก็มีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่มีการกล่าวหา และเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

ดังนั้น กระบวนการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาอันถือเป็นขั้นตอนแรก ๆ ของการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมคือ กระบวนการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการไต่ถามไล่เลียงหรือสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือรู้เห็นหรือสามารถที่จะให้ข้อเท็จจริงบางประการที่เกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นหรือที่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด โดยพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ อันได้จากการซักถามปากคำของผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย หรือพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ เป็นต้น

---

[1] คณิต ณ นคร (2541, ธันวาคม). “กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใส และระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่.” **บทบัณฑิตย์, 54, 4**. หน้า 50.

โดยปกติแล้วจะถือว่าบุคคลใดมีสถานะเป็นผู้ต้องหาได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นถูกเจ้าพนักงานจับกุม[2]พร้อมทั้งแจ้งข้อกล่าวหาและเริ่มควบคุมตัว ซึ่งภายหลังจากที่มีการนำตัวผู้ต้องหามายังที่ทำการของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนก็จะต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ชักช้าและจะต้องดำเนินการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของตัวผู้ต้องหาให้ได้โดยเร็ว ในส่วนของการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานนั้น วิธีการในการสอบสวนผู้ต้องหาอันจะทำให้ได้มาซึ่งคำให้การอย่างใด ๆ จากตัวผู้ต้องหานั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลักประกันสิทธิที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองเป็นพิเศษโดยบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นข้อจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยตรง หากฝ่าฝืนจะถือเป็นการดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจกระทำการตามกฎหมาย โดยบทบัญญัติดังกล่าวปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134, 134/1, 134/2, 134/3, 134/4 และมาตรา 135 กล่าวคือ ต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบ และต้องแจ้งให้ผู้ต้องหารู้ว่าตนมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ ก็ได้ การให้ถ้อยคำของผู้ต้องหาอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ รวมถึงต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหามีสิทธิที่จะพบทนายความหรือให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำด้วยก็ได้ นอกจากนี้ในการสอบถามปากคำผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน หรือใช้กำลังบังคับ เพื่อให้ผู้ต้องหาให้การใด ๆ ออกมา ซึ่งหากพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วก็จะส่งผลให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนนั้นสามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้โดยชอบอย่างแท้จริง

สำหรับการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งหมายถึงการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหานั้น ในความเป็นจริงแล้วถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นมีมาตั้งแต่ก่อนที่เขาจะตกเป็นผู้ต้องหาเสียอีก เนื่องจากการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ก่อนที่เขาจะถูกกล่าวหา กล่าวคือ กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการที่จะทำการสอบถามบุคคลใด ๆ ก็ตามที่ตนเห็นว่าเกี่ยวข้องกับคดีพอที่จะให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นได้ จึงได้ทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเพื่อมาให้ปากคำที่สถานีตำรวจ ซึ่งโดยทั่วไปถือเป็นแต่เพียงการเชิญตัวไปในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อจับกุมคนร้ายเท่านั้น ดังนั้น การสอบปากคำผู้ต้องสงสัยไว้ในฐานะพยานหรือในฐานะผู้เสียหายที่มิใช่การ

[2] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคหนึ่ง.

สอบปากคำในฐานะผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจึงยังไม่ต้องดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหา ไม่ต้องทำการสอบถามและ/หรือตั้งทนายความให้ ไม่ต้องแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การ สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ และสิทธิที่จะให้ทนายความเข้าร่วมฟังการสอบปากคำแต่อย่างใด ในขณะเดียวกันตัวผู้ต้องสงสัยที่ได้ให้การในฐานะพยาน ก็จะต้องให้การตามความเป็นจริง เพราะหากพยานให้การเท็จก็อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้[3] แต่หากเป็นการให้การในฐานะผู้ต้องหานั้น ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การเลยก็ได้ และถ้าหากผู้ต้องหาประสงค์จะให้การ เขาก็มีสิทธิที่จะให้การอย่างไรก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันฐานะของผู้ถูกกล่าวหานั้นถือเป็นประธานในคดี กล่าวคือเป็นผู้มีสิทธิต่าง ๆ ในคดีนั่นเอง

ภายหลังจากที่ได้มีการสอบปากคำผู้ต้องสงสัยไว้ในฐานะพยานแล้ว ก็ได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นอีกและพบว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมมานั้นบ่งชี้ให้เห็นว่าตัวผู้ต้องสงสัยที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานในตอนแรกนั้นมีพิรุธสอดคล้องกับพยานหลักฐานที่ได้มาในภายหลัง เช่นนี้ พนักงานสอบสวนจึงได้ออกหมายเรียกหรือได้ขออนุมัติหมายจับผู้ต้องสงสัยคนนั้นมาแล้วทำการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำในฐานะผู้ต้องหาอีกครั้งหนึ่ง โดยในการสอบปากคำผู้ต้องหาในครั้งนี้พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดในเรื่องหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาอย่างถูกต้อง ต่อมาจึงได้มีการฟ้องผู้ต้องหาคนนี้เป็นจำเลยต่อศาล เช่นนี้พนักงานสอบสวนจะสามารถนำเอาบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาคนนี้ที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานในชั้นสอบสวนไปใช้เป็นเบาะแสในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้หรือไม่ และโจทก์จะนำเอาบันทึกคำให้การดังกล่าวมาใช้เพื่อรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้แค่ไหน เพียงใด หากสามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานได้จะถือเป็นพยานหลักฐานประเภทใด โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนในการออกหมายเรียกหรือเชิญตัวผู้ต้องสงสัยให้มาให้การในฐานะพยานนั้น การกระทำของพนักงานสอบสวนดังกล่าวนี้หากมีพฤติการณ์ที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายที่ถือเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา หรือแม้กรณีที่พนักงานสอบสวนมีเจตนาสุจริต กล่าวคือไม่ได้มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าตัวพนักงานสอบสวนมีเจตนาจะฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาแต่อย่างใด เช่นนี้ผลทางกฎหมายของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นดังกล่าวนี้จะเป็นอย่างไร และจะมีมาตรการใดบ้างที่จะนำมาช่วยทำให้การเก็บรวบรวมถ้อยคำของบุคคลทั้งก่อนและหลังตกเป็นผู้ต้องหานั้นสามารถนำถ้อยคำดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดภายใต้หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

---

[3] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137, 172, 173, 267 และมาตรา 367.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสถานะความเป็นผู้ต้องหาว่าเริ่มขึ้นเมื่อใด

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและความหมายของหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงการดำเนินคดีอาญาและวิธีการในการดำเนินการสอบสวนในชั้นสอบสวนทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงผลของการรับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาในส่วนของถ้อยคำทั้งก่อนและหลังจากที่บุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล

1.2.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตัวผู้ถูกกล่าวหา

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอย่างมาก เพราะจะมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นของการพิจารณาคดีซึ่งโดยปกติแล้วถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหานั้นมีมาตั้งแต่ก่อนที่เขาจะตกเป็นผู้ต้องหา และโดยที่ถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นถือเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมข้อเท็จจริง จึงควรที่จะได้นำเอาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสำหรับการสอบสวนบุคคลที่ยังไม่ถูกกล่าวหาไว้ในฐานะพยานของประเทศฝรั่งเศสมาปรับใช้กับการดำเนินการสอบคำให้การพยานของพนักงานสอบสวนในประเทศไทย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างถูกต้อง การดำเนินการต่าง ๆ จึงจะต้องรัดกุม อันจะส่งผลให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีให้ได้มากที่สุดภายใต้หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาแนวคิดของหลักการดำเนินคดีอาญาของต่างประเทศและประเทศไทย รวมทั้งการดำเนินคดีอาญา การสอบสวนและหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยศึกษาเฉพาะขั้นตอนในการสอบสวนตัวผู้ต้องหาทั้งก่อนและหลังจากที่บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหา ทั้งนี้เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนของการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นสามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้โดยเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบอย่างแท้จริง และผลของการรับฟังบันทึกคำให้การชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาซึ่งได้ให้การไว้ในฐานะพยานจะมีผลอย่างไรในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นของการพิจารณาคดี

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิทยานิพนธ์โดยการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการใช้วิธีการศึกษาโดยการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล อันได้แก่ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ อันนำมาสู่การวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการสอบสวนตัวผู้ถูกกล่าวหาทั้งก่อนและหลังจากที่บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงสถานะความเป็นผู้ต้องหาว่าเริ่มขึ้นเมื่อใด

1.6.2 ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและความหมายของหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน

1.6.3 ทำให้ทราบถึงการดำเนินคดีอาญาและวิธีการในการดำเนินการสอบสวนในชั้นสอบสวนทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย

1.6.4 ทำให้ทราบถึงผลของการรับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาในส่วนของถ้อยคำทั้งก่อนและหลังจากที่บุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล

1.6.5 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตัวผู้ถูกกล่าวหา

บทที่ 2
หลักการ แนวคิดและหลักประกันการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในคดีอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศนั้นมีพัฒนาการทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และนิติวิธีต่อวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามความแตกต่างดังกล่าวนั้นเป็นเพียงแค่รายละเอียดเท่านั้น แต่ทว่าแก่นแท้ของการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดที่แท้จริงนั้นจะมีลักษณะที่เหมือนกัน หรือมีหลักการเดียวกันจึงเป็นหลักกฎหมายทั่วไปสำหรับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน[1]

2.1 หลักประกันการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในคดีอาญา

ตามหลักการการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ องค์กรของรัฐทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ ตำรวจหรือทนายความต่างก็มีหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องตรวจสอบค้นหาความจริง และเมื่อการค้นหาความจริงแท้ของเรื่องที่มีการกล่าวหาต้องอาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐาน ซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นถือเป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่รัฐสามารถนำมาใช้ในการรวบรวมและพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ เพราะจะมีผลต่อการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา แต่การที่รัฐจะนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้ในการดำเนินคดีได้จะต้องปรากฏว่า ถ้อยคำดังกล่าวเป็นถ้อยคำที่ได้มาโดยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ วิธีการในการดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาอันจะทำให้ได้มาซึ่งถ้อยคำใด ๆ จากตัวผู้ต้องหานั้นจะต้องไม่กระทบต่อหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งเป็นข้อจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยตรง เพราะหากการดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนได้กระทำไปโดยฝ่าฝืนต่อหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาก็จะส่งผลให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนนั้นไม่อาจที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้เลย

เมื่อกล่าวถึงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาแล้วย่อมหมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐได้นำมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อให้มีความมั่นคง แน่นอน และเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ยาก ซึ่งอาจจะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

---

[1] ณรงค์ ใจหาญ ก (2550). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** หน้า 25.

หรือในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ก็ได้[2] แนวคิดที่มีความสำคัญต่อหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งเป็นพื้นฐานของความยุติธรรม ก็คือ หลักนิติธรรม (Rule of Law) หรือ หลักนิติรัฐ กล่าวคือต้องเป็นการปกครองโดยกฎหมาย และแม้การกระทำความผิดอาญาจะเป็นการกระทำที่กระทบต่อสังคมโดยส่วนรวมก็ตาม แต่ในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเจ้าพนักงานก็จะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องคำนึงถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การใช้มาตรการต่าง ๆ ในการดำเนินคดีอาญาจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นนิติรัฐ[3] รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องอำนวยความยุติธรรม หลักนิติรัฐจึงเป็นหลักการที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมและเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจากการกระทำที่มิชอบทั้งจากรัฐและจากเอกชนด้วยกันเอง

สิทธิของผู้ต้องหานี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) โดยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นสิทธิในความเป็นมนุษย์ซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิดของบุคคล อันมีความหมายถึง อิสรภาพ เสรีภาพ สิทธิประโยชน์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา[4] ซึ่งกฎหมายของรัฐไม่อาจทำลายได้ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) เป็นบ่อเกิดที่มาของสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน สิทธิมนุษยชนจึงหมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรการขั้นต่ำที่พึงมี เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิดังกล่าวย่อมจะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย[5] และแม้การดำเนินคดีอาญาจะมีวัตถุประสงค์ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็ตาม แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้มากมายตั้งแต่การจับ การค้น การควบคุมผู้ถูกจับ การสอบสวน การฟ้องคดีต่อศาล การพิจารณาและพิพากษาคดีในขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้กฎหมายได้ให้อำนาจรัฐไว้อย่างกว้างขวาง แต่ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้วางกรอบกำหนดขอบเขตการในการใช้อำนาจรัฐไว้อย่างรัดกุม ทั้งนี้ เพื่อมิให้คนบริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษ หรือแม้ผู้กระทำนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดอย่างชัดเจน แต่การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดก็จะต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่โหดร้ายทารุณ หรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา ถึงอย่างไรก็ตามในการบัญญัติกฎหมาย รัฐต้องมุ่งคุ้มครอง

---

[2] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2551). **คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา.** หน้า 3.

[3] คณิต ณ นคร ก (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** หน้า 47.

[4] ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. หน้า 1.

[5] อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2548). **สิทธิมนุษยชน.** หน้า 24.

สิทธิของผู้ต้องหาเป็นหลักและบัญญัติให้อำนาจของเจ้าหน้าที่เป็นข้อยกเว้น กล่าวคือ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิมิใช่เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ โดยในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเอาไว้ เจ้าหน้าที่จะกระทำตามอำเภอใจมิได้ หรือหากมีก็ห้ามมิให้กระทำนอกเหนือจากอำนาจที่กฎหมายบัญญัติไว้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่จากองค์กรภายนอกโดยเฉพาะองค์กรศาล เพราะเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ดังนั้น เกือบทุกขั้นตอนในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลเป็นผู้เข้ามาตรวจสอบการดำเนินการของพนักงานสอบสวนในส่วนที่อาจจะกระทบต่อสิทธิของผู้บริสุทธิ์ โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้ออกหมายต่าง ๆ เพื่อคานอำนาจของพนักงานสอบสวน ซึ่งหากมีการใช้อำนาจเกิดขึ้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะต้องไม่รับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นมาเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษจำเลยโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อเป็นการลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจโดยมิชอบดังกล่าว ไม่เช่นนั้นการบังคับใช้กฎหมายอาจไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์[6]

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายต้องรับรอง คือ สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นมูลฐานโดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมุ่งหมายจะจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นหลัก[7] เพราะเชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิบางประการมาตั้งแต่เกิด และไม่อาจโอนให้กันได้ การละเมิดสิทธิดังกล่าวเท่ากับกระทำต่อสภาพความเป็นมนุษย์[8] สำหรับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นมนุษย์คนหนึ่ง และตามกฎหมายยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะตัดสิน จึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวด้วย

สิทธิ (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตร่างกาย กล่าวคือ สิทธิที่เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหลายคนกระทำการหรือละเว้นการกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน[9] เนื่องจากผู้ต้องหาคือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นมนุษย์ แม้จะถือว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม

---

[6] ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ. (2550). **การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.** หน้า 13.

[7] วีระ โลจายะ. (2524). **กฎหมายสิทธิมนุษยชน.** หน้า 1.

[8] กุลพล พลวัน. (2538). **พัฒนาการสิทธิมนุษยชน** หน้า 28.

[9] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540.** หน้า 21.

แต่ก็เป็นแค่การกล่าวหาเท่านั้นเพราะบุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริง ดังนั้น ในประเทศต่าง ๆ จึงพยายามหามาตรการให้เป็นสากลในการที่จะคุ้มครองบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในหลักประกันของความเป็นมนุษย์ที่เขาอาจต้องสูญเสียอิสรภาพได้ ฉะนั้น สิ่งใดที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเป็นสิทธิจึงหมายความว่า รัฐให้สิทธิแก่ประชาชนโดยรัฐมีพันธกรณี (หน้าที่) ที่ต้องทำให้ประชาชนได้รับสิทธินั้น เปรียบเสมือนรัฐเป็นลูกหนี้ ประชาชนเป็นเจ้าหนี้[10] และหากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิ กฎหมายก็จะมีบทกำหนดโทษเพื่อลงโทษผู้ที่ทำการล่วงละเมิดนั้น นอกจากนี้ผู้ที่มีสิทธิและใช้สิทธิของตนตามกฎหมายจะใช้สิทธิให้เกินขอบเขตและเป็นการกระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่นไม่ได้

ในปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศได้มีการพัฒนาสิทธิในด้านต่าง ๆ อันเป็นไปในทางคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องหามักจะถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ ของตนได้โดยง่ายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งที่จงใจและไม่จงใจ ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีนั้นจะต้องมีความสมดุลกันระหว่างการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งระบบการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ในปัจจุบันนี้ใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลัก กล่าวคือ เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้น และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) จากการเป็นกรรมในคดีขึ้นเป็นประธานในคดี โดยถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นคนและเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญาที่มีสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่หรือวางเฉยในการดำเนินคดีเพราะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิพากษาจากศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น สิทธิต่าง ๆ ในคดีของผู้ถูกกล่าวหาที่กฎหมายรับรองจึงแยกออกเป็น “สิทธิในทางกระทำ” (aktives Recht หรือ active right) และ “สิทธิในทางอยู่เฉย” หรือ “สิทธิในทางไม่กระทำ” (passives Recht หรือ passive right) กล่าวคือ สิทธิที่จะตัดสินใจในคดีด้วยตนเอง[11]

การที่กฎหมายยกระดับฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากการเป็นผู้ถูกซักฟอกหรือเป็นกรรมในคดีมาเป็นประธานในคดี ผู้ถูกกล่าวหาจึงถือเป็นผู้ร่วมในการค้นหาความจริงในกระบวนพิจารณาด้วย แนวทางในการค้นหาความจริงของผู้ถูกกล่าวหาอาจมีทั้งในทางกระทำและไม่กระทำ

---

[10] มานิตย์ จุมปา. (2549). **คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 พร้อมข้อเสนอสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550).** หน้า 138.

[11] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 136.

ผู้ถูกกล่าวหาจึงอาจวางเฉยในการร่วมค้นหาความจริงในการพิจารณาก็ได้ ทั้งนี้เพราะหลักในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา จำเลยจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และเป็นหน้าที่โจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จำเลยจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องนำพยานเข้าสืบหรือให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ก็ได้ อีกทั้งโจทก์ก็ไม่สามารถบังคับเอาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดจากจำเลย โจทก์จึงไม่อาจอ้างจำเลยเป็นพยานฝ่ายตน หรือบังคับให้จำเลยให้การ หรือเสนอพยานต่อศาล ดังนั้น จึงไม่มีกฎหมายบังคับให้จำเลยต้องให้การ หรือต้องนำสืบพยานของตน หากจำเลยไม่ประสงค์ที่จะกระทำเช่นนั้น[12] อันจะเห็นได้ว่า สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การนั้นเป็นสิทธิของผู้ต้องหาโดยแท้ ซึ่งมีที่มาจากการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยมีความหมายว่า ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้ และจะมีการบังคับให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองไม่ได้ เพราะหากผู้ต้องหาให้การก็จะต้องเป็นการให้การโดยสมัครใจอย่างแท้จริง ประกอบกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาของนานาประเทศที่จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ จึงต้องออกกฎหมายที่เป็นการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของผู้ต้องหามาบังคับใช้โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาทั้งในชั้นจับกุมและในชั้นสอบสวน หรือกระทั่งการกำหนดไม่ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ได้มาจากการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ไปกระทำโดยมิชอบต่อตัวผู้ต้องหาได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติว่า

“ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้”

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี สิทธิที่จะไม่ให้การ (The Right to Silence) เป็นสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะไม่เบิกความ ทั้งนี้เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามของตำรวจหรือศาล รวมถึงสิทธิที่จะไม่เป็นพยานหรือส่งมอบ

---

[12] ณรงค์ ใจหาญ ข (2550). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2.** หน้า 79-80.

พยานหลักฐานใด ๆ ในความครอบครองของเขา แต่ไม่ได้รวมไปถึงการไม่ยอมให้ความร่วมมือในลักษณะอื่น ๆ ด้วย สิทธิที่จะไม่ให้การของผู้ต้องหาจึงจำกัดอยู่เพียงแค่การที่จะไม่ตอบคำถาม หรือให้การใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เท่านั้น ในกรณีของสิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองนั้น แม้ถ้อยคำดูจะกว้างกว่าสิทธิที่จะไม่ให้การ แต่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปก็ได้วินิจฉัยว่า สิทธิดังกล่าวนี้มิได้ขยายไปถึงการที่จะไม่ยอมส่งมอบวัตถุ (material) อื่นใดที่อยู่ในความครอบครองของผู้ต้องหาให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานด้วย[13]

สิทธิที่จะไม่ให้การนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญา (privilege against self-incrimination) ของผู้ต้องหาหรือจำเลยและสิทธินี้เป็นส่วนประกอบของการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ (The presumption of innocence) และภาระการพิสูจน์ (The burden of proof) ของรัฐที่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแทนที่จะหาหลักฐานหรือบังคับเอาจากตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย[14] ถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่จะปฏิเสธการตอบคำถามเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายเมื่อตำรวจซักถามในการสอบสวน โดยกฎที่ว่า “ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่บุคคลต้องช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลใดในการสอบสวนอาชญากรรม” และในฐานะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิให้การหรือไม่ให้การเลยก็ได้ และถ้าให้การก็มีสิทธิให้การอย่างไรก็ได้ ฉะนั้น การกระทำใด ๆ ที่เป็นการละเมิดเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ต้องหาจึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น

โดยปกติแล้วบุคคลย่อมทราบว่าถ้าตนตกเป็นผู้ต้องหาย่อมต้องถูกสอบสวน และคำพูดของตนจะต้องถูกนำมาใช้ยันตนอย่างแน่นอน แต่ทว่าการเตือนถึงสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง (1) นี้ในทางปฏิบัติกลับไปมุ่งเน้นว่าต้องเตือนให้รู้ว่าสิ่งที่ผู้ต้องหาจะตอบนั้นเอามาใช้เป็นพยานหลักฐานปรักปรำตนได้ ซึ่งจะไปปรากฏในคำให้การในชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาทุกคดี แต่กลับไม่ได้ไปเน้นที่ว่า เขามีสิทธิที่จะตอบหรือไม่ตอบก็ได้ เพราะถ้าผู้ต้องหารู้ว่าตนมีสิทธิที่จะไม่ตอบก็ได้ การกล่าวถ้อยคำผูกมัดตนเองก็คงไม่เกิดขึ้น อันถือเป็นการละเมิดสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเองหรือปฏิปักษ์ต่อตนเอง อย่างไรก็ตาม การเตือนผู้ต้องหาตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง (1) นี้ย่อมเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาอย่างชัดแจ้ง แต่จะถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้อย่างเต็มที่ก็คงจะไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะสิทธิของผู้ต้องหาจริง ๆ น่าจะเป็นการนิ่งเฉยไม่ต้องกระทำการใด ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเองมากกว่า และถ้าผู้ต้องหาไม่รู้สิทธิอันนี้และไม่ใช้สิทธิที่จะนิ่งเฉย กลับตอบคำถามของพนักงานสอบสวนโอกาสที่จะให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

---

[13] จรัญ ภักดีธนากุล (2546, มิถุนายน). “กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานกับการใช้สิทธิที่จะนิ่งและสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง.” **บทบัณฑิตย์, 59, 2**. หน้า 12-13.

[14] สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์. (2541). **เอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง.** หน้า 7.

นั้นก็มีมาก เพราะแม้จะให้การเป็นประโยชน์ต่อความผิดหนึ่ง แต่ก็อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อตนในความผิดอื่น[15]

อย่างไรตามในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ได้คำให้การของผู้ต้องหาเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนส่วนมากจะไม่ยอมให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวหรือให้ประกันตัวผู้ต้องหาจนกว่าผู้ต้องหาจะได้ให้การเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการรับสารภาพหรือปฏิเสธก็ตาม[16]

เมื่อถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดีแล้วจึงถือเป็นการให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้มีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อันเป็นสิทธิที่สำคัญและถือเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรฐานสากล แนวทางที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ คือ ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการรับรองสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสิทธิในทางกระทำหรือสิทธิในทางอยู่เฉยจากรัฏฐาธิปัตย์ซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาที่ถือได้ว่าเป็นสิทธิที่สำคัญในการต่อสู้คดีนอกเหนือไปจากสิทธิที่จะไม่ให้การมีดังนี้

1. สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

สิทธินี้ถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ มีที่มาจากการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในสังคมย่อมมีสิทธิและสถานภาพของตัวเอง ใครจะล่วงละเมิดมิได้ อันถือว่าเป็นสิทธิในชีวิตส่วนตัวที่จะใช้ชีวิตอย่างอิสระของแต่ละบุคคล[17] โดยสิทธินี้จะแตกต่างไปจากสิทธิไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เนื่องจากสิทธิไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่จำต้องให้การที่จะมีผลเป็นโทษแก่ตนในคดีที่ตนถูกกล่าวหาหรือฟ้องนั้น สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาจึงหมายถึง สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ให้ถ้อยคำอันอาจทำให้ผู้ให้ถ้อยคำต้องถูกฟ้องเป็นคดีอาญาในอนาคต ไม่ได้หมายถึงการให้ถ้อยคำอันจะเป็นผลร้ายแก่คดีที่ตนถูกฟ้องอยู่[18] สิทธิดังกล่าวนี้คุ้มครองทั้งผู้ต้องหา จำเลย และพยาน[19]

---

[15] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, บุญทิพย์ ผ่องจิตร์ แลนเกรฟ, ประธาน วัฒนวาณิชย์ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2529). **สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย**. หน้า 73-74.

[16] มารุต บุนนาค (2509, ตุลาคม-ธันวาคม). "สิทธิของทนายในการพบลูกความซึ่งถูกขังในคดีอาญา." **วารสารทนายความ, 9, 4-5.** หน้า 2.

[17] Andrew Ashworth. (1994). **The Criminal Process.** p. 114. อ้างถึงใน ธนัชพันธ์ วิสิทธวงศ์. (2542). **สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา.** หน้า 4.

[18] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 225.

[19] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234.

การให้ถ้อยคำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา ได้แก่การให้การที่เป็นการยอมรับความผิดอาญาที่ตนได้ก่อขึ้นแล้ว หรือการให้การที่จะเป็นความผิดกฎหมายทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการให้การ เช่น พยานไม่จำเป็นต้องให้การในกรณีที่การให้การจะเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น

สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาของผู้ต้องหา มีวิวัฒนาการมาจากการคุ้มครองการให้ถ้อยคำของผู้ต้องหา ไม่ให้พนักงานสอบสวนกระทำการอันมิชอบไปกระทบสิทธิของผู้ต้องหาได้ ซึ่งสิทธิที่จะไม่ให้การถือเป็นสิทธิส่วนตัวประเภทหนึ่ง รวมอยู่ในเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา โดยมีสิทธิในการมีทนายความคอยพิทักษ์สิทธิที่จะไม่ให้การของผู้ต้องหา สิทธิดังกล่าวนี้จะได้รับการคุ้มครองเมื่อบุคคลถูกถามคำถามหรือถามคำให้การอันเนื่องมาจากการดำเนินคดีอาญา[20]

การคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาของผู้ต้องหาในการดำเนินคดีอาญาก็คือ การควบคุมการทำงานของพนักงานสอบสวนในการซักถามหรือการถามคำให้การของผู้ต้องหา เพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ คำรับในคดีอาญา หรือคำให้การใด ๆ ที่จะใช้ยันผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล โดยไม่ให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยเกินเลยขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้โดยไม่จำเป็นนั่นเอง[21] กล่าวคือคำรับสารภาพ คำรับในคดีอาญา หรือคำให้การใด ๆ ของผู้ต้องหานั้นจะต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ซึ่งขอบเขตการรับฟังคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานจะต้องรับฟังอย่างเคร่งครัด แต่จะมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับว่าประเทศใดจะยึดหลักผลประโยชน์ทางด้านความก้าวหน้าในการสอบสวนของรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพเป็นหลัก ก็จะยอมให้มีการรับฟังคำรับสารภาพอย่างกว้างขวาง[22]

2. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 วรรคสอง และวรรคสามบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

---

[20] ธนัชพันธ์ วิสิทธวงศ์. (2542). **สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา**. หน้า 24-25.

[21] แหล่งเดิม. หน้า 64.

[22] Herbert L. Packers. (1968). **The limits of the Criminal Sanction**. p. 189. อ้างถึงใน ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ. (2550). **การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.** หน้า 4.

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้"

หลักการนี้เป็นการรับรองหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาของนานาประเทศมีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีหลักการว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระต้องนำสืบการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบแห่งความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่จำเป็นต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน และตราบใดยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะต้องได้รับความคุ้มครองตลอดไป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้[23]

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์นี้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ข้อ 14 (2) อันส่งผลให้รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

3. สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคหนึ่ง (1) บัญญัติว่า

"ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมตัวหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมตัวในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

(1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว"

เหตุที่ผู้ต้องหาควรมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวก็เพราะผู้ต้องหาควรมีโอกาสเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือความรู้อันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่าที่เขาทราบได้โดยสะดวก ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม การที่เขาได้พูดจาอย่างเปิดเผยต่อทนายความซึ่งพร้อมจะเป็นฝ่ายเดียวกับเขา อาจช่วยให้เขาและทนายความได้ใช้ความสามารถร่วมกันหาทางต่อสู้คดีได้สำเร็จ ซึ่งย่อมดีกว่าที่เขาจะปกปิดเก็บข้อเท็จจริงหรือความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้แต่เพียงผู้เดียว[24] นอกจากนั้น การพูดจาอย่างเปิดเผยกับทนายความอาจทำให้ทนายความได้แนวทางรวบรวมพยานหลักฐานต่อสู้คดี เพราะทนายความเองมิได้รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ

---

[23] มานิตย์ จุมปา. เล่มเดิม. หน้า 170-171.

[24] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 179.

อนึ่ง แม้ผู้ต้องหาจะรับต่อทนายความว่าตนกระทำความผิดจริง ทนายความอาจให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์เพื่อนำไปสู่เหตุบรรเทาโทษหรือลดโทษได้[25]

การรับรองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะพบและปรึกษากับทนายความเป็นการเฉพาะตัวนี้ จุดประสงค์ก็เพื่อให้ทนายความได้คุ้มครองสิทธิต่าง ๆ อันพึงมีสำหรับผู้ตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งสิทธิที่จะได้พบและปรึกษากับทนายความเป็นการเฉพาะตัวนี้ถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาโดยแท้[26] กล่าวคือ ให้มีการปรึกษากันระหว่างผู้ต้องหากับทนายความโดยมีสิทธิในการได้รับอิสระในการปรึกษากันโดยที่ไม่มีพนักงานสอบสวนหรือบุคคลอื่นอยู่ร่วมด้วยในขณะนั้น แต่ก็มิได้หมายความว่ามีเพียงสิทธิที่จะปรึกษากันโดยไม่มีเจ้าพนักงานอยู่ด้วยในบริเวณที่สนทนาเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงสิทธิที่จะไม่ให้ใคร ๆ ได้ยินการสนทนาระหว่างผู้ต้องหากับทนายความด้วย แม้เจ้าพนักงานมิได้ปรากฏตัวในบริเวณที่สนทนาของผู้ต้องหากับทนายความ แต่มีการต่อลำโพง อัดเทปหรือติดตั้งเครื่องดักฟังจากห้องสนทนาออกไปเพื่อให้เจ้าพนักงานได้ยินก็ไม่ได้เช่นกัน หรือแม้ผู้ได้ยินเป็นบุคคลอื่นที่มิได้ตั้งใจแอบฟังการสนทนาก็ไม่ต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคหนึ่ง (1) ที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์ของผู้ต้องหาอยู่ดีนั่นเอง[27]

จุดประสงค์หลักของความมุ่งหมายของสิทธิของผู้ต้องหาที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวนี้ก็คือ มีผู้ต้องหาจำนวนมากไม่ทราบว่าผลแห่งการให้การของตนจะกระทบกระเทือนอันจะส่งผลดีหรือผลเสียต่ออนาคตของเขาอย่างไรในชั้นศาล หากมีการถูกบังคับทั้งทางร่างกายและจิตใจจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การใช้กำลังกับผู้ต้องหาเพื่อบังคับให้ให้การออกมาให้ได้ สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นความไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งกับผู้ต้องหา โดยคำให้การของผู้ต้องหาที่เจ้าหน้าที่ได้มาโดยที่ผู้ต้องหาไม่ได้สมัครใจที่จะให้การอย่างแท้จริงจะไปปรากฏชัดในชั้นของการพิจารณาคดีทำให้ต้องถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่จริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น หรืออาจถูกพิพากษาให้ได้รับโทษหนักกว่าที่ควรจะได้รับ การแก้ปัญหาจากความไม่เป็นธรรมดังกล่าวนี้เพื่อไม่ให้มีการบังคับให้ผู้ต้องหาต้องให้การโดยไม่สมัครใจเกิดขึ้น รัฐจึงได้บัญญัติสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคหนึ่ง (1) และกฎหมายได้บังคับให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิดังกล่าวนี้ในโอกาสแรก[28]

---

[25] มานิตย์ จุมปา. เล่มเดิม. หน้า 260.

[26] วัส ติงสมิตร. (2548, เมษายน). “การแจ้งสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 18, 189.** หน้า 14.

[27] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 182.

[28] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคสองและมาตรา 84 วรรคสอง.

สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิแนวคุ้มครองผู้ต้องหาก่อนที่จะให้การ ถ้าได้มีโอกาสพบและปรึกษาทนายความสองต่อสองเป็นการเฉพาะตัวแล้ว คำให้การที่ออกมาย่อมแน่ใจได้ว่าเป็นไปด้วยความสมัครใจ เพราะบางกรณีผู้ต้องหาอาจให้การไปโดยไม่ทราบข้อกฎหมายอย่างเพียงพอ จึงควรมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวเพื่อปรึกษาหารือว่าควรจะให้การหรือไม่ เพราะคำให้การบางอย่างอาจถือเป็นคำให้การที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองได้อย่างหนึ่ง ดังนั้น การมีทนายความให้คำปรึกษาที่เป็นอิสระไม่ทำต่อหน้าเจ้าพนักงานจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการต่อสู้คดี เนื่องจากบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาส่วนใหญ่มักเป็นผู้ยากไร้ ไร้โอกาสต่อสู้ หากได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับทนายความก็จะเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี เพราะสามัญสำนึกของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยที่มีทรัพย์น้อย มักจะมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้าหน้าที่ โดยมักมีความเข้าใจว่า เจ้าหน้าที่มักจะเลือกปฏิบัติโดยให้สิทธิพิเศษหรือเข้าข้างผู้ต้องหาอื่นหรือผู้กล่าวหาอื่นที่มีทรัพย์สินเงินทอง ดังนั้น เมื่อมีการจัดให้ผู้ต้องหาได้มีโอกาสที่เท่าเทียมในการปรึกษากับทนายความเป็นการเฉพาะตัวก็ย่อมเกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกัน เพราะหากไม่มีทนายความคอยให้คำปรึกษาแล้ว ก็อาจทำให้ผู้ต้องหาถูกชักจูง ขู่เข็ญ หรือทำประการใดจากเจ้าหน้าที่จนให้การใด ๆ ออกมาอันเป็นการให้การโดยไม่สมัครใจได้[29]

4. สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในชั้นสอบสวน

สิทธิดังกล่าวนี้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 134/3 บัญญัติรวมความว่า “สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน” โดยสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในชั้นสอบสวนนี้ถือเป็นหลักการตรวจสอบการสอบสวนของพนักงานสอบสวนว่า การสอบสวนได้ปฏิบัติตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้หลักประกันในเรื่องการให้การโดยสมัครใจ และจะไม่ถูกบังคับ ล่อลวงให้ให้การ อีกทั้งต้องแจ้งข้อหาให้แก่ผู้ต้องหาทราบด้วย นอกจากนี้ การให้มีผู้อยู่ด้วยในชั้นสอบสวนยังเป็นหลักประกันแก่พนักงานสอบสวนด้วยว่า คำให้การที่ได้มานั้นมิใช่ได้มาโดยการข่มขู่ ล่อลวง หรือให้สัญญา

ในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนี้ ก็เพื่อให้รัฐได้สร้างกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบปากคำผู้ต้องหาก่อนที่ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพหรือให้การใด ๆ ออกมา เพราะหากไม่มีการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่โดย

---

[29] ปิยวรรณ ดีนาน. (2545). **การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญามิให้ต้องรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ.** หน้า 86-87.

บุคคลภายนอกตามหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) แล้วโอกาสที่จะเกิดการบังคับให้รับสารภาพหรือเกิดการให้การโดยไม่สมัครใจย่อมเกิดขึ้นได้โดยง่าย จนกลายเป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะต้องมาต่อสู้คดีในสิ่งที่ตนได้เคยรับสารภาพหรือได้เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนอีกในชั้นศาล ครั้นหากผู้ต้องหาหรือจำเลยจะอ้างว่าตนได้รับการให้สัญญาต่าง ๆ การขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน การใช้กำลังบังคับหรือตนถูกกระทำโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ นั้น ก็ยังยากยิ่งในการพิสูจน์ เนื่องจากว่าผู้กระทำการโดยมิชอบนี้มักจะไม่ยอมให้บุคคลอื่นที่เป็นฝ่ายเดียวกับผู้ต้องหาอยู่ร่วมด้วยในระหว่างการสอบปากคำผู้ต้องหา

เมื่อผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้การแล้วก็ต้องมีการปกป้องพิทักษ์สิทธินี้ด้วย โดยจำเป็นจะต้องมีทนายความเป็นผู้พิทักษ์สิทธิผู้ต้องหาอยู่ร่วมในการสอบปากคำ เพื่อให้โอกาสของผู้ต้องหาในการปรึกษาก่อนตอบคำถามของพนักงานสอบสวน อันเป็นหลักประกันในการสอบสวนตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวน ลดความกดดันผู้ต้องหาในการสอบคำให้การและในประการสำคัญ เพื่อควบคุมการทำงานของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญาให้ปฏิบัติโดยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าหากผู้ต้องหายากจนไม่มีทนายความและประสงค์ที่จะต้องการทนายความ เพื่อความเท่าเทียมกันในการมีผู้พิทักษ์สิทธิ รัฐจะต้องจัดหาให้เขาโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายด้วย[30]

2.2 ระบบการดำเนินคดีอาญา

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่า วิวัฒนาการของการฟ้องคดีอาญาในแต่ละสังคมดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ สังคมมนุษย์แรกเริ่มมีการฟ้องคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา และเมื่อสังคมมนุษย์มีการพัฒนาในระยะถัดมาจึงมีการฟ้องคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีระบบไต่สวน[31] โดยวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาก็เพื่อค้นหาความจริงให้ได้สมบูรณ์ที่สุด[32] ดังนั้นเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาในประการที่สำคัญก็คือ การค้นหาความจริงและเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการในการค้นหาความจริงในระบบการดำเนินคดีอาญาตามหลักสากล สามารถจำแนกระบบการดำเนินคดีอาญาได้เป็น 2 ระบบ ดังนี้

---

[30] D.J. Galligan. (1996). **Due Process and Fair Procedure**. p. 32. อ้างถึงใน ธนัชพันธ์ วิสิทธวงศ์. (2542). **สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา.** หน้า 4.

[31] อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). “การฟ้องคดีอาญา.” **วารสารนิติศาสตร์, 22, 2.** หน้า 241.

[32] Yale Kamisar and Wayne R. Lafave and Jerold H. isreal. (1974). **Modern criminal procedure**. P. 1208. อ้างถึงใน ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ. (2550). **การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.** หน้า 4.

2.2.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวนเป็นระบบที่ใช้อยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศในภาคพื้นยุโรป หรือประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ โดยถือว่าหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงหรือภาระการพิสูจน์เป็นของศาล ศาลมีบทบาทสำคัญในการที่จะสืบพยานหรือรวบรวมพยานใดก็ได้ ถึงแม้คู่ความจะมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล แต่ศาลก็สามารถสั่งให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมได้อีก วิธีปฏิบัติในการถามพยานก็จะให้ศาลเป็นผู้ซักถามก่อนแล้วคู่ความค่อยซักถามภายหลัง ในระบบไต่สวนนี้กฎหมายลักษณะพยานไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญนัก ส่วนมากบัญญัติไว้ในส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีบทตัดพยานหรือกฎที่ห้ามนำเสนอพยานหลักฐานที่เข้มงวด ส่วนใหญ่ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภทเว้นแต่พยานหลักฐานนั้นไม่เกี่ยวข้องกับคดี อย่างไรก็ตามศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่เสนอมาโดยคู่ความและดุลพินิจนี้มักถูกโต้แย้งไม่ได้ (unreviewable) นอกจากการรับฟังพยานหลักฐานโดยกว้างขวางแล้ว ศาลยังมีดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าในระบบไต่สวนนั้น ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อที่จะรับฟังเป็นข้อยุติ คู่ความมีหน้าที่นำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล เป็นการช่วยเหลือศาลให้ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง[33]

ในระบบไต่สวน มีการรวบรวมการสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน แต่ทว่าผู้พิพากษายังคงมีบทบาทในกระบวนการดังกล่าวค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศส นอกจากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (Les officiers de police judiciaire) และพนักงานอัยการแล้ว ผู้พิพากษาก็มีหน้าที่สอบสวนด้วย เรียกว่า “ผู้พิพากษาสอบสวน” และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันค้นหาความจริง ทำให้สามารถค้นพบพิสูจน์ความผิดได้ตามความเป็นจริง แต่มีข้อจำกัดบางประการ คือ การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมากเกินไป โดยเฉพาะตำรวจและพนักงานอัยการ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้โดยง่าย[34]

2.2.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ กล่าวคือการดำเนินคดีอาญาแบบนี้เกิดจากการแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวน เพื่อให้สามารถอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนคำนึงถึงความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนด้วยเช่นกัน โดยการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหานั้นแยกการดำเนินคดีออกเป็นสองชั้น

---

[33] พรเพชร วิชิตชลชัย. (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.** หน้า 4-5.

[34] องอาจ มีคุณสมบัติ. (2549). **การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ.** หน้า 10.

คือ การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานชั้นหนึ่ง กับการดำเนินคดีอาญาชั้นศาลอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งการดำเนินคดีอาญาทั้งสองชั้นนั้นแยกออกต่างหากจากกันโดยพนักงานอัยการมีความเป็นอิสระในการดำเนินคดีหรือในการสั่งคดี ไม่ผูกมัดกับความเห็นและคำสั่งของหน่วยงานอื่น ตลอดจนคำพิพากษาของศาล เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับความเสมอภาคในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้ ทั้งนี้ให้ศาลหรือผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์กรดั้งเดิมนั้นคงทำหน้าที่เพียงรับผิดชอบการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น ศาลจะดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่ออัยการได้ยื่นฟ้องขึ้นมา และศาลจะตัดสินนอกฟ้องไม่ได้ นอกจากนี้ศาลจะขยายไปลงโทษผู้ที่อัยการไม่ได้ยื่นฟ้องขึ้นมาก็ไม่ได้เช่นเดียวกันและเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงได้ให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากการตกเป็นวัตถุแห่งคดีหรือเป็นกรรมในคดี โดยยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” ให้มีสิทธิต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตลอดจนห้ามกระทำการใด ๆ ที่เป็นการกระทบต่อเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ถูกกล่าวหา[35]

ระบบกล่าวหานี้ถือหลักว่าศาลหรือผู้พิพากษาเปรียบเสมือนกรรมการของการต่อสู้คดีที่จะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของคู่ความซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้หรือตามที่ศาลสั่ง ระบบกล่าวหาถือว่าภาระการพิสูจน์เป็นของคู่ความ (burden of proof) ถ้าคู่ความใดไม่พิสูจน์ข้อเท็จจริงใดซึ่งตนมีภาระหรือหน้าที่ก็ย่อมแพ้ในประเด็นข้อนั้น ระบบกล่าวหาจึงมีกฎเกณฑ์ในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐานที่ละเอียดเคร่งครัดมากในการนำเสนอพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐาน เช่น มีบทตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบและบทตัดพยานหลักฐานที่เป็น hearsay เป็นต้น[36]

ระบบทั้งสองที่กล่าวมานั้นเป็นวิธีการของศาลในอดีต แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมานานเข้า แต่ละระบบก็มีการพัฒนาวิธีการค้นหาข้อเท็จจริงของตนมาเป็นลำดับ และมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจุดบกพร่องของแต่ละระบบมาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าระบบทั้งสองต่างก็คลี่คลายเข้าหากัน ทำให้หลักกฎหมายของประเทศต่าง ๆไม่ว่าจะเคยเป็นระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวนมีความใกล้เคียงกันมาก ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะนำข้อดีของทั้งสองระบบมารวมกันสร้างเป็นกฎเกณฑ์ในทางลักษณะพยานขึ้นใหม่เรียกว่าระบบผสม (Mixed System) ประเทศฝรั่งเศสภายหลังการปฏิวัติใหญ่เป็นประเทศที่นำข้อดีของทั้งสองระบบมาสร้างเป็นระบบผสมขึ้น และประเทศอื่น ๆ

---

[35] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 57-58.

[36] พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 5-6.

ในยุโรปก็ได้เดินรอยตาม[37] โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศไทยนั้นเฉพาะส่วนที่ว่าด้วยพยานหลักฐานจะต้องเป็นกฎหมายในระบบผสม[38]

2.3 แนวความคิดของหลักการดำเนินคดีอาญา

การรักษาความสงบเรียบร้อยจัดเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งภารกิจหนึ่งของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้การรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐในทุกรัฐจะมีเป้าหมายที่ตรงกันคือ การทำให้เกิดความสงบและสันติสุขในรัฐ แต่โดยที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีประวัติความเป็นมาของชนชาติที่แตกต่างกันไป ความผูกพันของสมาชิกของสังคมประเทศต่าง ๆ จึงผิดแผกแตกต่างกันไปด้วย ข้อนี้ส่งผลโดยตรงต่อแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมทีเดียว โดยแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศตะวันตกนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 แนว กล่าวคือ[39]

1. แนวความคิดว่าประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย
2. แนวความคิดว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย

ดังนั้นรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาที่สัมพันธ์กับแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยสามารถแบ่งหลักการดำเนินคดีอาญาได้เป็น 3 หลัก ดังนี้

2.3.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาดั้งเดิมของทุกสังคมที่รวมตัวกันเป็นรัฐ ซึ่งการชี้ขาดตัดสินคดีความในสังคมดังกล่าวนี้ เป็นภารกิจของผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้แทนของหัวหน้า การดำเนินคดีอาญาแบบดั้งเดิมนี้จึงเป็นเรื่องของเอกชนผู้เสียหาย ที่จะฟ้องผู้ที่กระทำความผิดต่อตนต่อองค์กรชี้ขาดของรัฐคือศาล การดำเนินคดีอาญาเดิมจึงปะปนกับการดำเนินคดีแพ่ง กล่าวคือ นอกจากผู้เสียหายจะฟ้องให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดต่อตนแล้ว จะมีการเรียกร้องค่าเสียหายควบคู่กันไปด้วย การดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนผู้เสียหายจึงเป็นเรื่องของการต่อสู้กันระหว่างเอกชนคนหนึ่งกับเอกชนอีกคนหนึ่ง โดยมีคนกลางคือศาลเป็นผู้ชี้ขาดตัดสิน

---

[37] เข็มชัย ชุติวงศ์. (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน**. หน้า 4.

[38] ชวเลิศ โสภณวัต. (2524, พฤศจิกายน-ธันวาคม). "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ." **ดุลพาห, 28, 6.** หน้า 39.

[39] คณิต ณ นคร ข (2528, กันยายน). "วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน." **วารสารนิติศาสตร์, 15, 3.** หน้า 2.

และโดยทั่วไปเป็นการดำเนินคดีที่มีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่ง[40] ด้วยเหตุนี้ หลักการดำเนินคดีจึงคำนึงถึงเฉพาะส่วนได้เสียบุคคลเป็นหลัก โดยไม่มีส่วนได้เสียของสังคมเข้าไปเกี่ยวข้อง มีเพียงผู้เสียหายหรือเครือญาติของผู้นั้นที่มีอำนาจฟ้อง บุคคลอื่นนอกจากนี้ไม่มีส่วนได้เสียจึงไม่มีสิทธิฟ้องร้อง[41]

2.3.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้เป็นหลักการที่เกิดขึ้นก่อนหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยถือว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นของประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนจึงฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่คำนึงว่าผู้ฟ้องจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่[42] ทั้งนี้ เพราะประชาชนมีหน้าที่ที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อคดีอาญาเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะมีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ซึ่งได้แก่ ขั้นตอนการสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง การชี้ขาดตัดสิน [43]

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้มีใช้อยู่ในประเทศอังกฤษดั้งเดิม เพราะถือว่าประชาชนทุกคนต่างมีความรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ประชาชนทุกคนจึงเป็นผู้เสียหายและมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ เมื่อประชาชนคนหนึ่งฟ้องคดีอาญากับประชาชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องกับผู้ถูกฟ้องจึงมีความเท่าเทียมกัน การดำเนินคดีอาญาในลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องของการต่อสู้กันระหว่างคู่ความที่ไม่ต่างไปจากการดำเนินคดีแพ่ง

2.3.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เป็นหลักการที่ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายต่อการที่มีผู้กระทำความผิดทุกคดีและมีหน้าที่ดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้เพราะการกระทำความผิดเป็นการกระทำความเสียหายต่อสังคม และทำลายความสงบสุขของส่วนรวม ซึ่งรัฐมีหน้าที่ปกปักษ์รักษา ดังนั้นรัฐจึงต้องเป็นผู้ดำเนินการในทางผิดนั้น ๆ เจ้าพนักงานของรัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดี คือ พนักงานอัยการ ซึ่งทำหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ในการช่วยเหลือพนักงานอัยการในการดำเนินการดังกล่าว ประเทศที่ใช้หลักการนี้ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

---

[40] คณิต ณ นคร ค (2544, มกราคม-มิถุนายน). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” **วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, 1, 1.** หน้า 49-50.

[41] อุดม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 243.

[42] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 60.

[43] ณรงค์ ใจหาญ ก เล่มเดิม. หน้า 29.

สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นต้น[44] แต่อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่เพียงผู้เดียวโดยเด็ดขาด แม้ในประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเคร่งครัดก็มีการผ่อนคลายให้เอกชนฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน เพียงแต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้ สำหรับในประเทศไทยเรานั้น ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางมาก[45]

ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น การดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการดำเนินคดีของรัฐ รัฐมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา หน้าที่นี้คือหน้าที่อำนวยความยุติธรรม รัฐไม่ถือว่ารัฐเป็นคู่ปรปักษ์กับประชาชนในรัฐ องค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีอาญาของรัฐ อันได้แก่ ศาล อัยการและตำรวจ ต่างมีหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม องค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวจึงมีหน้าที่ต้องร่วมกันค้นหาความจริง นิติสัมพันธ์ในทางวิธีพิจารณาความอาญาของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่าย คือ รัฐฝ่ายหนึ่งกับผู้ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่ง[46] อย่างไรก็ตาม แม้แต่ในประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัด ก็มีการอนุญาตให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้บ้างเช่นกัน แต่จะจำกัดไว้เฉพาะความผิดบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้เอกชนหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาได้ ทำให้เห็นว่ารัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด ปัจจุบันประเทศที่นำหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาใช้ได้แก่ กลุ่มประเทศในระบบซีวิลลอว์ เช่น สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศในระบบคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา[47]

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักการดำเนินคดีอาญานี้มีอยู่หลายรูปแบบด้วยด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเทศจะมีหลักการที่มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศนั้นจะใช้หลักการใดเป็นหลักในการดำเนินกระบวนพิจารณา ซึ่งในปัจจุบันนี้หลักการดำเนินคดีอาญาอาจกล่าวได้ว่ามีเพียงแค่สองหลักใหญ่ ๆ คือ “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน” และ “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ซึ่งทั้งสองหลักนี้มีความแตกต่างกันอยู่คือ บุคคลที่มีอำนาจในการดำเนินคดีที่มีหลักการที่แตกต่างกันไปกล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนั้นทุกคนสามารถดำเนินการฟ้องร้องได้ทุกคนโดยไม่ต้องคำนึงว่าเขาจะได้รับความเสียหายหรือไม่ ซึ่งแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่ถือว่าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่กระทบต่อสังคม เพราะรัฐมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนี้ ถือว่ารัฐได้รับความเสียหาย จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐใน

---

[44] แหล่งเดิม. หน้า 30.

[45] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 61.

[46] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 6.

[47] วิสาร พันธุนะ. (2521, กันยายน-ตุลาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในศาลสหรัฐอเมริกา.” **ดุลพาห, 25, 5.** หน้า 39-69.

การที่จะดำเนินคดีฟ้องร้องกับผู้กระทำผิดเอง ในทางปฏิบัติของนานาประเทศจึงมีการวางบทบัญญัติกำหนดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาแก่รัฐและประชาชน ทั้งนี้หากจะมีข้อแตกต่างในส่วนที่ควรพิจารณาก็คงอยู่ที่ว่ากฎหมายให้อำนาจฟ้องคดีแก่ฝ่ายใดเป็นหลัก บางประเทศกำหนดให้รัฐเป็นหลัก แต่บางประเทศก็ให้ประชาชนเป็นหลัก สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศจะขอกล่าวต่อไปในบทหน้า

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามหลักสากล

ตามความหมายแห่งลายลักษณ์อักษรของกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อใดที่รัฐเข้าล่วงละเมิดสิทธิสันโดษของบุคคลแล้วเมื่อนั้นสิทธิมนุษยชนย่อมถูกล่วงละเมิด ดังนั้นสิทธิแห่งความเป็นสันโดษของบุคคลย่อมถูกจำกัดได้เมื่อมีการตั้งข้อหาทางอาญาโดยรัฐหรือโดยการจับกุมคุมขังอันชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง ผู้ต้องหาตามนัยของกฎหมายระหว่างประเทศจึงเป็นบุคคลที่รัฐตั้งข้อหาทางอาญาหรือผู้ที่ถูกจับกุมคุมขังโดยชอบด้วยกฎหมายแห่งรัฐนั้น และเมื่อสิทธิแห่งความเป็นสันโดษของบุคคลต้องหยุดลงด้วยเหตุที่เขาตกเป็นผู้ต้องหาสิทธิของผู้ต้องหาย่อมบังเกิดแก่ผู้นั้นโดยทันที[48]

ต้นกำเนิดของแนวคิดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในสมัยปัจจุบันนี้ เริ่มมาจากสิทธิของประชาชนอันเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ (Natural rights) อันสืบเนื่องมาจากกฎหมายธรรมชาติ (Natural law) ซึ่งต้องการให้บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับจากรัฐในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน[49] โดยหลักประกันสิทธิของบุคคลเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 18 โดยสำนักกฎหมายธรรมชาติซึ่งมีที่มาจากการถูกกดขี่ทางสังคมจากชนชั้นผู้ปกครองอย่างไม่เป็นธรรม แนวคิดทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ จึงให้ความสำคัญกับการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยมุ่งหมายที่จะจำกัดการใช้ (The Natural Law Theory) อำนาจรัฐมิให้มีการล่วงล้ำเข้าไปทำลายสิทธิของราษฎรซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติอันเป็นสิทธิพื้นฐาน (Basic Rights) ที่เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งกฎหมายของรัฐไม่อาจทำลายได้[50] เพราะกฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐ ใช้ได้โดยไม่จำกัด หรืออาจกล่าวได้อีกนัยว่า เป็นกฎเกณฑ์ทางกฎหมายในอุดมคติซึ่งอยู่เหนือกว่ากฎหมายที่รัฐสร้างขึ้น โดยมีที่มาจากกฎธรรมชาติของสรรพสิ่งและค้นพบได้โดยการใช้เหตุผล อันอาจสรุปได้ว่า

---

[48] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 16-17.

[49] กุลพล พลวัน. เล่มเดิม. หน้า 26.

[50] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2519). **สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน**. หน้า 3.

กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์อุดมคติที่มีขึ้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างปัจเจกชนกับกลุ่มบุคคลส่วนรวม หรือระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลกับความเสมอภาคของทุกคน[51]

ปรัชญาของสำนักกฎหมายธรรมชาติจึงให้ความสำคัญกับ "เหตุผล" ของมนุษย์และเป็นรากฐานของการจำกัดอำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ นักปราชญ์ของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่มีชื่อเสียงคือ John Locke มีแนวความคิดว่า ในสภาวะธรรมชาติเดิมของมนุษย์ก่อนที่จะมีรัฐ คนทุกคนมีสิทธิและหน้าที่เหมือนกัน และทุกคนมีสิทธิที่จะป้องกันและรักษาซึ่งสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของตน ประชาคมที่จัดตั้งขึ้นเป็นระเบียบได้นั้นเกิดขึ้นเพราะมีสัญญาประชาคมอันมีเป้าหมายที่จะยืนยันและป้องกันสิทธิของปัจเจกชนเป็นสำคัญ แต่ทว่าปัจเจกชนไม่ได้โอนสิทธินั้นทั้งหมดให้แก่รัฐ คงเหลือแต่สิทธิปัจเจกชนบางประการที่มีลักษณะนิจนิรันดร์ละเมิดมิได้และถอนมิได้[52] มนุษย์จึงไม่ได้ยอมสละสิทธิที่ตนมีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ประชาคมทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง หากแต่ยอมสละสิทธิเท่าที่จำเป็นแก่การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้องค์กรนิติบัญญัติซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดจะใช้อำนาจของตนเหนือชีวิตและทรัพย์สินของประชาคมตามอำเภอใจมิได้[53] จากคำสอนของ Locke จึงก่อให้เกิดการจัดทำเอกสารการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในเวลาต่อมาหลายฉบับ

2.4.1 หลักประกันสิทธิตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948

ในปี ค.ศ. 1948 นานาประเทศได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) โดยเป็นการนำแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิของมนุษย์อันมีผู้ค้นคิดมานานนับพันปี มาบัญญัติในเอกสารฉบับเดียวกันเพื่อรับรองสิทธิของมนุษย์ให้เป็นมาตรฐานสากล[54] แนวความคิดตามสิทธิมนุษยชนนี้เองเป็นเหตุให้นานาชาติตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนจึงได้ร่วมมือกันร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อแสดงถึงสิทธิต่าง ๆ อันเป็นสิทธิธรรมชาติในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ว่าควรมีสิทธิประการใดบ้าง

---

[51] สุธิดา กาญจนะวงศ์. (2550). **การดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้นเจ้าพนักงาน.** หน้า 8.

[52] วรวิทย์ กนิษฐะเสน. (2522, มกราคม). "ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน." **วารสารอัยการ, 2, 13**. หน้า 44.

[53] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ และจตุรนต์ ถิรวัฒน์. (2529, ธันวาคม). "อำนาจอธิปไตยกับกฎหมายระหว่างประเทศ." **วารสารนิติศาสตร์, 16, 4.** หน้า 182.

[54] กุลพล พลวัน. เล่มเดิม. หน้า 21.

นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำหรับประเทศต่าง ๆ ที่จะนำไปบัญญัติเป็นสิทธิตามกฎหมายภายในของประเทศตนตามความเหมาะสม[55]

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 นี้ จึงเป็นการให้หลักประกันความมั่นคงพื้นฐานของสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคล การที่จะจำกัดสิทธิหรือละเมิดสิทธิของบุคคลใดนั้นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ และหลักของสิทธิความเป็นส่วนตัว (Private Right) ที่จะไม่ถูกสอดแทรกจากบุคคลโดยไม่มีสิทธิ และกำหนดสิทธิธรรมชาติในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ว่าควรมีสิทธิประการใดบ้าง หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 นี้ได้กำหนดหลักการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้ได้รับความเสมอภาคกันในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีมาตรฐานเดียวกันอันปรากฏในปฏิญญาฯ ข้อ 1, ข้อ 7, ข้อ 9, ข้อ 10 และข้อ 11 (1) ดังนี้

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และการผิดอาชญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ข้อ 11 (1) บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาชญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้มีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นเอกสารที่รับรองสิทธิที่มนุษยชนพึงได้รับความคุ้มครองตามกฎบัตรสหประชาชาติ แม้ว่าสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญานี้จะเป็นสิทธิขั้นมูลฐานก็ตาม แต่ปฏิญญานี้ก็คุ้มครองบุคคลทุกประเภท ทุกชั้นวรรณะ ในด้านสิทธิและเสรีภาพ ผู้ต้องหาก็เป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่ได้รับความคุ้มครองเช่นกัน โดยที่ผู้ต้องหาจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการในระหว่างการสอบสวน รัฐจึงต้องกำหนดองค์กรขึ้นองค์กรหนึ่งเพื่อทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ ดังนั้น ถ้าปรากฏว่าองค์กรนั้น ๆ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้เกินขอบเขตแล้วก็เท่ากับเป็นการขัดกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอันเป็นแม่บทที่ได้บัญญัติกำหนดสิทธิ

---

[55] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. เล่มเดิม. หน้า 3.

และเสรีภาพของปวงชนไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพของตนได้ร้องแย้งหรือขัดขวางขึ้นมาได้ และเพื่อไม่ให้เป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนแล้วจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฉบับนี้

2.4.2 หลักประกันสิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966

เมื่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลมาจากการเมืองระหว่างประเทศ โดยเป็นการรวมหลักการของสิทธิราษฎรและการเมืองกับสิทธิเศรษฐกิจและสังคมเข้าไว้ในเอกสารฉบับเดียวกันในปฏิญญาสากลฯนี้ ครั้นเมื่อการดำเนินงานในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้พัฒนามาถึงขั้นที่ต้องการให้มีการบังคับให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้วัตถุประสงค์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ประสบความสำเร็จอันจะต้องทำในรูปของสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศซึ่งระบุถึงสิทธิต่าง ๆ ด้วยถ้อยคำในทางกฎหมายก่อให้เกิดพันธะแก่รัฐภาคีสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตามและกำหนดวิธีการคุ้มครองสิทธิไว้โดยละเอียด[56] ดังนั้น จึงได้มีการจัดทำขึ้นในรูปของ “กติการะหว่างประเทศ” (International Covenant) ขึ้นโดยจัดทำแยกเป็น 2 ฉบับ คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ.1966 โดยไม่มีผลบังคับเป็นสากลแต่จะมีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศแก่รัฐภาคีเท่านั้น

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 นี้เป็นการนำหลักการที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติซึ่งไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศมาทำให้เป็นสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยมีระบบการตรวจสอบโดยองค์การสหประชาชาติว่าได้มีการปฏิบัติตามกติกาหรือไม่ มีการละเมิดกติกาหรือไม่ รวมทั้งวิธีการดำเนินการเมื่อมีการกล่าวหารัฐภาคีได้ละเมิดสิทธิเสรีภาพที่ได้มีการรับรองหรือคุ้มครองไว้ในกติกาดังกล่าว[57]

หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาไม่มีบทบัญญัติในกติกาฯบัญญัติไว้ชัดเจน แต่มีหลักการที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะคุ้มครองผู้ต้องหาให้ได้รับความเสมอภาคกันจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปรากฏตามกติกาฯ ข้อ 9 (2) และข้อ 14 (2), (3) ดังนี้

ข้อ 9 (2) ในขณะจับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งเตือนถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

---

[56] กุลพล พลวัน. เล่มเดิม. หน้า 108.

[57] แหล่งเดิม. หน้า 112.

ข้อ 14...

(2) บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญาต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

(3) ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(a) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(b) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(c) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(d) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลจะได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทนในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(e) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(f) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(g) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

จากหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองดังกล่าว ถือเป็นการวางรากฐานให้แก่ประเทศสมาชิกเพื่อนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในอันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้ได้รับหลักประกันขั้นต่ำที่เป็นมาตรฐานสากลต่อไป ประเทศไทยก็เป็นสมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองด้วยจึงได้มีการแก้ไขกฎหมายภายใน เช่น รัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหามาโดยตลอดเช่นกัน

บทที่ 3
การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในต่างประเทศเปรียบเทียบกับการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศไทย

การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานนั้นอยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ หลักการที่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา กระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม อันจะเป็นการทำให้ผู้ต้องหาจำต้องให้การออกมาโดยปราศจากความสมัครใจของตนเองอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการหลอกล่อหรือด้วยวิธีการอื่นใดก็ตาม กฎหมายของประเทศต่าง ๆ จึงได้ยอมรับหลักการนี้ไว้อย่างแน่ชัดและในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในมาตรา 135 อันเป็นการห้ามมิให้พนักงานสอบสวนกระทำการอันมิชอบอย่างใด ๆ ต่อผู้ต้องหา เพราะหากมีการกระทำอันมิชอบไม่ว่าจะด้วยวิธีใด และผู้ต้องหากล่าวถ้อยคำใด ๆ ออกมาก็อาจถือได้ว่าเป็นการบังคับให้ (ผู้ต้องหา) เป็นพยานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญานั่นเอง[1]

โดยที่แต่ละประเทศมีกฎหมายว่าด้วยการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบต่างกันตามระดับความเคร่งครัดและวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้ บางประเทศจำกัดการไม่รับฟังไว้เพียงแค่คำรับสารภาพของจำเลยที่ได้มาโดยการบังคับ ขู่เข็ญ ล่อลวง หรือให้สัญญาด้วยประการต่าง ๆ บางประเทศขยายหลักครอบคลุมถึงพยานหลักฐานอื่นที่ได้มาโดยเจ้าพนักงานล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอันไม่อาจอ้างอำนาจได้ตามกฎหมาย เช่น การจับหรือการค้นโดยไม่มีหมาย และบางประเทศก้าวหน้าไปถึงกับไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยเจ้าพนักงานมิได้แจ้งสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ต้องหาก่อนการสอบสวน สำหรับวัตถุประสงค์แต่ละประเทศจะเน้นเหตุผลต่างกัน เช่น ไม่รับฟังพยานหลักฐานเพื่อยับยั้งไม่ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติโดยมิชอบด้วยวิธีพิจารณาอีกต่อไปเพื่อ

---

[1] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521, มีนาคม). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน-ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา.” **วารสารนิติศาสตร์, 9, 14.** หน้า 44-45.

ป้องกันสิทธิส่วนบุคคลมิให้ถูกล่วงละเมิดหรือเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของศาลที่จะไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำใดอันมิชอบด้วยกฎหมาย[2]

3.1 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีการควบคุมการทำงานของพนักงานสอบสวนในการถามคำให้การผู้ต้องหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ คำรับในคดีอาญาหรือคำให้การต่าง ๆ ที่จะใช้ยันผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาของศาล โดยได้รับรองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 และ Code of Practice อันเป็นกฎหมายสำหรับใช้ในการควบคุมการทำงานของตำรวจและการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในการถามคำให้การที่จะต้องให้คำเตือน กับการปกป้องพิทักษ์สิทธิโดยการมีทนายความออกเป็นคนละส่วนกัน มีการบังคับใช้สิทธิอิสระต่างหากจากกัน แต่ก็มีสภาพบังคับกรณีที่มีการล่วงละเมิดสิทธิต่าง ๆ เหมือนกัน หรือก็คือการไม่รับฟังถ้อยคำที่ได้มานั้นเป็นพยานหลักฐานเช่นเดียวกัน

3.1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

ระบบกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษเป็นระบบกล่าวหาแบบมีคณะลูกขุน อันเป็นระบบที่ให้คู่ความคือโจทก์กับจำเลยต่อสู้คดีกันเอง ศาลถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันโดยผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลาง ผู้พิพากษาไม่มีหน้าที่ริเริ่มในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแสวงหาความจริง หน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ของโจทก์ อันอาจกล่าวได้ว่าจุดเด่นของระบบกล่าวหาอยู่ที่ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมที่เปิดเผยและใช้หลักการพิสูจน์ความผิดโดยให้พยานและจำเลยเผชิญหน้ากันซึ่งแตกต่างจากระบบไต่สวนของประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปที่มีจุดเด่นอยู่ที่บทบาทของพนักงานอัยการในการควบคุมการสอบสวนเพื่อแสวงหาความจริงตั้งแต่เริ่มมีคำกล่าวโทษผู้ต้องหา[3]

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาดั้งเดิมของอังกฤษจะเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เพราะถือว่าประชาชนทุกคนมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจึงถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย และมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าบุคคลผู้ฟ้องคดีนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ ในประเทศ

---

[2] จิรนิติ หะวานนท์ ก (2527, พฤษภาคม-มิถุนายน). "หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกันและกฎหมายเยอรมัน." **ดุลพาห, 31, 3.** หน้า 34.

[3] วีระวุธ ชัยชนะมงคล. (2531). **ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา : ทัศนะของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล.** หน้า 87-88.

อังกฤษเดิมจึงไม่มีอัยการในความหมายที่เข้าใจกันอย่างในปัจจุบัน[4] แต่ในทางปฏิบัติของอังกฤษส่วนมากตำรวจจะดำเนินคดีขึ้นมาก่อนโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของ “Director of public prosecutions” (D.P.P.) และในบางกรณี D.P.P. ก็เข้าดำเนินคดีเองหรือเข้าควบคุมคดีอย่างใกล้ชิด แต่ D.P.P. ที่กล่าวมานี้ไม่ใช่พนักงานอัยการ แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อควบคุมการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน และการเกิดขึ้นของเจ้าพนักงานตำแหน่งนี้ก็เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากความพยายามที่จะนำหลักการฟ้องคดีโดยรัฐเข้ามาใช้ในประเทศ[5]

อังกฤษเพิ่งเปลี่ยนมาใช้ “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” เมื่อปี ค.ศ. 1985 นี้เอง กล่าวคืออังกฤษได้จัดตั้ง Crown Prosecution Service (CPS) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ฟ้องคดีต่อศาล เป็นสำนักงานที่รับผิดชอบการฟ้องคดีอาญา โดยมีหัวหน้า คือ Director of Public Prosecutions และมี The Chief Crown Prosecution ดูแลและดำเนินงานหน่วยงานแต่ละพื้นที่ภายใต้กฎหมาย เรียกว่า The Prosecution of Offences Act 1985 ทั้งนี้โดยเหตุผลที่การฟ้องคดีอาญาโดยประชาชนซึ่งเป็นรากฐานของการดำเนินคดีอาญาในอังกฤษนั้นมีขีดจำกัดหลายประการและส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของตำรวจในการฟ้องคดี ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายฉบับนี้จึงมี Crown Prosecution Service ขึ้นมาเพื่อดำเนินคดีอาญาในอังกฤษ โดยให้มีอัยการอังกฤษทำหน้าที่ฟ้องคดีที่ตำรวจเป็นผู้ฟ้อง และให้คำแนะนำแก่ตำรวจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป แต่การฟ้องคดีของอัยการอังกฤษนั้นมิได้มีแนวคิดว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แต่กำหนดให้มีบุคคลทำหน้าที่ฟ้องคดี ซึ่งเป็นนักกฎหมายเข้ามาช่วยเหลือเพื่อให้การฟ้องร้องคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง ส่วนดุลพินิจที่จะดำเนินคดีอาญานั้นยังคงอยู่ที่ตำรวจมากกว่า[6]

CPS มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาซึ่งตำรวจเป็นผู้สอบสวนทั้งหมด ยกเว้นคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น คดีจราจร อย่างไรก็ตามสิทธิในการฟ้องคดีของผู้เสียหายตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน” ก็ยังคงมีอยู่ต่อไปแต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ CPS กล่าวคือ CPS อาจจะเข้าไปดำเนินคดีเสียเอง หรืออาจใช้ดุลพินิจให้ระงับการฟ้องคดีนั้น ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร[7]

จากที่ได้กล่าวมาพอจะเห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษนี้ เป็นประเทศที่มีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ซึ่งถือว่าประชาชนทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความสงบเรียบร้อย

---

[4] คณิต ณ นคร ก (2544, มกราคม-มิถุนายน). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” **วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, 1, 1.** หน้า 50.

[5] คณิต ณ นคร ข (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. หน้า 60.

[6] ณรงค์ ใจหาญ ก (2550). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** หน้า 31-32.

[7] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 61.

การที่จะให้ประชาชนดำเนินการฟ้องร้องคดีเองได้เลยนั้นอาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงได้มีการก่อตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อควบคุมการดำเนินคดี ซึ่งมีลักษณะเดียวกับองค์กรอัยการนั่นเอง เพียงแต่มีหน้าที่เฉพาะในการเข้าไปดูแล ให้คำปรึกษาแก่ตำรวจในการดำเนินคดีที่ได้ฟ้องเอาไว้ แต่ไม่ใช่ผู้เริ่มต้นดำเนินคดีหรือสอบสวนคดีอาญา การเริ่มต้นคดีหรือสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจ ดังนี้อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของอังกฤษในปัจจุบันเทียบได้กับการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเรา

3.1.2 การสอบสวนคดีอาญา

กฎหมายอังกฤษมิได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่จะจับบุคคลมาเพื่อสอบปากคำ แต่ให้อำนาจจับเพื่อนำตัวมาฟ้องต่อศาล ดังนั้น ในกรณีที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นแล้วและยังจับผู้ต้องหาไม่ได้ในทันที เจ้าพนักงานจะต้องหาหลักฐานจนเป็นที่แน่ใจว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดแล้วจึงจับตัวมาฟ้อง มิใช่จับมาแล้วเพื่อสอบสวนผู้นั้น อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นการจับบุคคลนั้นขณะกระทำหรือพยายามกระทำความผิด ตำรวจก็มีอำนาจสอบสวนก่อนส่งฟ้องได้ ทั้งนี้เพราะเป็นกรณีจับเพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่มิใช่จับมาเพื่อสอบสวนโดยตรง[8]

ในประเทศอังกฤษได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการควบคุมกักขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้ใน The Criminal Justice Act 1967 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ ได้ระบุการให้อำนาจตำรวจที่จะจับกุมโดยไม่ต้องมีหมายจับต่อผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดมาแล้ว หรือกำลังจะกระทำความผิดหากมีเหตุอันควรสงสัย (reasonable cause) เช่นนั้น เมื่อผู้ต้องสงสัยถูกจับกุมโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกนำตัวมายังศาลชั้นต้น (Magistrates Court) โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่ควรเกิน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ถูกจับ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนเบื้องต้นว่าหลักฐานที่มีอยู่นั้นเพียงพอที่จะเชื่อว่าเขาได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ถ้าหากเขามิได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาก็ต้องปล่อยตัวไป แต่ถ้าการไต่สวนของศาลเห็นว่ามีเหตุน่าเชื่อว่า ผู้ถูกจับเป็นผู้กระทำความผิดศาลก็อาจจะสั่งควบคุมตัวผู้ต้องหา อย่างไรก็ดีศาลจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาร้องขอการประกันตัวได้[9]

โดยปกติแล้วในการสืบสวนสอบสวนนั้นถือเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาที่เกิดขึ้น ตำรวจมีสิทธิที่

---

[8] ณรงค์ ใจหาญ ข (2533, กันยายน). “การจับและการควบคุมในกฎหมายอังกฤษและไทย.” **วารสารนิติศาสตร์, 20, 3.** หน้า 92.

[9] ชัยธัช บุณยถาวรพันธ์. (2545). **การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการจับ ควบคุม ขัง และปล่อยชั่วคราว.** หน้า 62-63.

จะสอบถามปากคำบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดนั้นหรือไม่ แต่อย่างใดก็ตาม ผู้ถูกถามมีสิทธิที่จะไม่ตอบ ทั้งนี้ เว้นแต่ในบางกรณี เช่น ความผิดตาม Official Secret Act, 1930. s. 6 และตาม Road Traffic Act, 1930. s. 113 เป็นต้น ที่ผู้ถูกถามจำต้องตอบคำถาม

ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจดังกล่าวหาได้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายอย่างใดไม่ แต่ตำรวจต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ข้อบังคับของผู้พิพากษา” หรือ Judges’ Rules ซึ่งมีขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1906 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ผู้พิพากษาบางนายได้กล่าวตำหนิการทำงานของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ผู้บังคับการตำรวจแห่งนครเบอร์มิงแฮมจึงได้ทำหนังสือถึง Lord Chief Justice ให้ช่วยวางกฎเกณฑ์การปฏิบัติของตำรวจ Lord Chief Justice ได้เรียกประชุมผู้พิพากษาศาลสูงใน Q.B.D. แล้วให้คำแนะนำไปจนกระทั่งในปี 1918 ได้กำหนดไว้รวม 9 ข้อดังนี้[10]

1. ในการที่ตำรวจผู้ซึ่งพยายามที่จะได้ตัวผู้กระทำผิด จะสอบถามปากคำบุคคลหนึ่งหรือหลายคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องสงสัยหรือไม่ หากเชื่อว่าบุคคลผู้นั้นจะให้ข้อความรู้อันเป็นประโยชน์ ตำรวจย่อมสอบถามปากคำบุคคลเช่นว่านั้นได้

2. เมื่อตำรวจตัดสินใจที่จะกล่าวหาบุคคลใดว่ากระทำผิดอาญา เจ้าพนักงานควรที่จะให้คำเตือนแก่บุคคลนั้นก่อนที่จะตั้งคำถาม

3. บุคคลที่อยู่ในระหว่างควบคุมไม่ควรที่จะถูกตั้งคำถามใดโดยที่เจ้าพนักงานไม่ได้ให้คำเตือนแก่บุคคลนั้นก่อน

4. ถ้าผู้ต้องควบคุมสมัครใจที่จะให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเอง เจ้าพนักงานควรให้คำเตือนก่อนเช่นกัน

5. คำเตือนที่จะให้แก่ผู้ต้องหาควรเป็นดังนี้ “ท่านประสงค์ที่จะกล่าวแก้ข้อหาประการใดบ้างหรือไม่ ท่านไม่จำต้องกล่าวข้อความใดจนกว่าท่านจะประสงค์เช่นนั้น แต่เมื่อท่านกล่าวออกมาแล้วจะจดลงไว้และนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานได้”

6. ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้โดยที่เจ้าพนักงานยังไม่ทันได้เตือนเสียก่อนนั้น ไม่ถือว่าเป็นหลักฐานที่รับฟังไม่ได้โดยเหตุแต่เพียงว่าไม่ได้มีคำเตือนก่อน แต่ในกรณีเช่นว่านี้ผู้ต้องหาควรได้รับคำเตือนโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

---

[10] คนึง ฦๅไชย ก (2530, มกราคม). “วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ.” **วารสารอัยการ, 10, 109**. หน้า 14-16.

7. ผู้ต้องหาที่ให้ถ้อยคำโดยสมัครใจไม่ควรที่จะถูกถามค้าน และไม่ควรที่จะมีการตั้งคำถามใดแก่ผู้ต้องหา เว้นแต่จะมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความกระจ่างชัดแก่ถ้อยคำที่ให้ไว้ก่อน

8. เมื่อได้มีการกล่าวหาบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในความผิดเดียวกัน และได้มีการสอบถามปากคำต่างหากจากกัน เจ้าพนักงานไม่ควรที่จะนำถ้อยคำของผู้ต้องหาคนหนึ่งมาอ่านให้ผู้ต้องหาอีกคนหนึ่งฟัง แต่ผู้ต้องหาแต่ละคนควรได้รับสำเนาถ้อยคำของอีกคนหนึ่งไว้ด้วย และเจ้าพนักงานไม่ควรกระทำหรือกล่าวข้อความใดโดยประสงค์ที่จะได้รับคำตอบ แต่ถ้าผู้ต้องหาคนหนึ่งประสงค์จะให้ถ้อยคำตอบโต้อย่างใด เจ้าพนักงานจะต้องให้คำเตือนด้วย

9. หากกระทำได้ ให้เจ้าพนักงานบันทึกถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอ่านให้ผู้ต้องหาฟัง ให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ไขถ้อยคำ หากต้องการ แล้วให้ผู้ให้ถ้อยคำลงชื่อไว้

คำรับสารภาพที่ได้จากการปฏิบัติตาม Judges' Rules สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ถ้าคำรับสารภาพนั้นได้มาโดยการกระทำที่สมัครใจ แต่ Judges' Rules ไม่ใช่กฎเกณฑ์ทางกฎหมาย เป็นเพียงกฎเกณฑ์ที่ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีอาจใช้ดุลพินิจที่จะตัดคำรับสารภาพที่ละเมิด Judges' Rules ออกจากการเป็นพยานหลักฐาน (it may be exclude in the discretion of the court)[11] กล่าวอีกนัยหนึ่ง Judges' Rules เป็นเพียงข้อแนะนำการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเป็นการใช้ดุลพินิจของศาลในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิด โดยการใช้ดุลพินิจไม่รับฟังคำรับสารภาพที่ละเมิด Judges' Rules[12]

3.1.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

ประเทศอังกฤษจะมีการบังคับใช้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาดังปรากฏจากกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตำรวจและการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา หรือ The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) และ Code of Practice ซึ่งเป็นภาคผนวกของ PACE โดยจะเป็นการแยกการคุ้มครองสิทธิในการถามคำให้การที่จะต้องให้คำเตือน กับการปกป้องพิทักษ์สิทธิโดยการมีทนายความออกเป็นคนละส่วนกัน มีการบังคับใช้สิทธิที่อิสระต่างหากจากกัน แต่ก็มีสภาพบังคับกรณีที่มีการล่วงละเมิดสิทธิต่าง ๆ เหมือนกัน หรือก็คือการไม่รับฟังถ้อยคำที่ได้มานั้นเป็นพยานหลักฐานเช่นเดียวกัน

---

[11] J.D. Heydon. (1975). **Cases and Materials on Evidence.** p. 168. อ้างถึงใน อัญชนา สุขสาคร. (2549). **การรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.** หน้า 70.

[12] Ibid.

การที่จะให้ผู้ต้องหาได้รับรู้ถึงการมีสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของเขาในเวลาที่ถูกจับกุมหรือถูกจับกุมแล้วนำตัวมาที่สถานีตำรวจ หรืออยู่ในระหว่างการถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจแล้ว เพื่อจะได้ให้ผู้ต้องหาได้บังคับใช้สิทธิของเขาได้นั้นจะต้องมีการเตือนให้ผู้ต้องสงสัยได้ทราบถึงสิทธิของตนเอง โดยการแจ้งเตือนสิทธิของผู้ถูกกล่าวหานั้นแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ การแจ้งเตือนสิทธิเมื่อถูกควบคุมตัว กับการแจ้งเตือนสิทธิเมื่อมีการถามคำให้การ

1) การแจ้งเตือนสิทธิเมื่อถูกควบคุมตัว[13]

การแจ้งเตือนสิทธิเมื่อถูกควบคุมตัว จะเริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยหรือมีการควบคุมตัวบุคคลใดโดยเจ้าพนักงาน โดยจะต้องทำบันทึกการควบคุมตัว (custody records) และทำการบันทึกคำให้การของผู้ต้องสงสัยที่เกิดขึ้นนอกสถานีตำรวจเพื่อรวบรวมเป็นพยานหลักฐานด้วย เมื่อได้บันทึกและทำการรวบรวมเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแล้ว ก่อนที่จะนำตัวผู้ต้องสงสัยไปกักขัง ตำรวจก็จะต้องทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ต้องสงสัยโดยไม่ชักช้า และการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องสงสัยนี้หากผู้ต้องสงสัยยังมีอาการเมาสุรา หรือกำลังไม่ได้สติอยู่ ก็ยังไม่ต้องแจ้งเตือนสิทธิในทันทีที่ควบคุมตัว แต่จะต้องแจ้งภายหลังที่เขาได้สติแล้วหรือทำการแจ้งซ้ำอีกครั้งหนึ่ง และให้ผู้ต้องสงสัยลงลายมือชื่อในบันทึกการควบคุมตัว ถ้าเขาปฏิเสธที่จะลงลายมือชื่อ ตำรวจจะต้องบันทึกเหตุที่เขาปฏิเสธนั้นไว้ด้วย

เมื่อตำรวจรวบรวมเอกสารทั้งหมดเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ของเขา และจัดให้เป็นไปตามสิทธิเมื่อผู้ต้องสงสัยเรียกร้องอย่างไม่ชักช้า โดยจะต้องแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องสงสัยว่า

(1) ผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะแจ้งให้ผู้อื่นทราบว่า ตนถูกควบคุมอยู่ที่สถานีตำรวจ

(2) ผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะปรึกษากับทนายความเป็นการส่วนตัวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

(3) ผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะได้ศึกษา Code of Practice

การที่กฎหมายบัญญัติให้ตำรวจซึ่งรับตัวผู้ถูกจับมาควบคุมที่สถานีตำรวจจะต้องมีหน้าที่แจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบว่า เขามีสิทธิแจ้งให้คนอื่นทราบว่า เขาถูกควบคุมอยู่ เพื่อให้ผู้ถูกจับหรือผู้ถูกควบคุม บอกให้คนอื่นได้รู้ว่าเขาถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจไหน และเป็นการให้เขาได้ปรึกษากับคนใกล้ชิดอันเป็นการลดความกดดัน และอาจจะให้บุคคลนั้นมาประกันตัวเขาออกไปโดยเร็วที่สุด

---

[13] กวีวรรณ์ จีนขจร. (2550). **สิทธิที่จะนิ่งของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา**. หน้า 23-24.

การแจ้งให้ผู้ถูกควบคุมหรือผู้ต้องสงสัยทราบว่า เขามีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นการส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นการเขียนจดหมาย หรือโทรศัพท์ วิธีการแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกควบคุมตัวเป็นเพียงการแจ้งให้ผู้ถูกควบคุมเข้าใจสิทธิของตน และผู้แจ้งต้องกระทำโดยไม่ล่าช้าเท่านั้น ส่วนการแจ้งสิทธิในการปรึกษาทนายความนั้นให้ทำการแจ้งเมื่อผู้ถูกควบคุมตัวมาถึงสถานีตำรวจแล้วเท่านั้น ต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกาในการเตือนตามหลัก Miranda Rules ที่จะต้องเตือนถึงสิทธิในการมีทนายความทันทีที่มีการจับกุมหรือมีการควบคุมตัว

สิทธิอื่น ๆ คือ การแจ้งเตือนผู้ต้องสงสัยว่า มีสิทธิที่จะศึกษา Code of Practice เพื่อให้ผู้ต้องสงสัยได้ทำการอ่านสิทธิต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งหากผู้ต้องสงสัยเป็นชาวต่างประเทศต้องแจ้งว่าเขามีสิทธิที่จะติดต่อกับสถานทูตอีกด้วย

2) การแจ้งเตือนสิทธิที่จะไม่ให้การเมื่อมีการถามคำให้การ[14]

การแจ้งเตือนสิทธิที่จะไม่ให้การ ในปัจจุบันบัญญัติไว้ใน Code of Practice C 10.4 ซึ่งแต่เดิมศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษาในคดี R v. Gilbert Z1977X 66 Cr App Rep 237, (1978) Crim LR 216 Ca. ซึ่งเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ให้การไว้ว่า หากจำเลยปฏิเสธไม่ให้การในชั้นสอบสวนแล้ว คณะลูกขุนจะนำประเด็นการปฏิเสธไม่ให้การนั้นมาลงโทษอันเป็นปฏิปักษ์ต่อจำเลยไม่ได้ เพราะจำเลยอาจยกขึ้นเป็นต่อสู้ในชั้นพิจารณาได้ ซึ่ง Lord Dilhorne กล่าวว่า “สิทธิที่จะไม่ให้การ เป็นสิทธิหนึ่งที่ไม่อาจบังคับผู้ต้องหาให้ให้การได้ จนกว่าคดีจะเข้าสู่การพิจารณาคดี แต่หากผู้ต้องสงสัยให้การไว้อย่างไรในชั้นสอบสวน คำให้การนั้นจะใช้ยันเขาในชั้นพิจารณาได้...” หลักการนี้ได้นำมาใช้เป็นกฎหมายในปัจจุบัน (ค.ศ. 1977) และเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาที่จะแนะนำคณะลูกขุนให้ระวังในการรับฟังคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน หากผู้ต้องหาไม่ให้การในประเด็นใด และต่อมาได้ยกขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้ในชั้นพิจารณา จะนำการไม่ให้การนั้นมารับฟังผูกมัดเขาไม่ได้ จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงคำเตือนถึงความน่าเชื่อถือของคำให้การ อันถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อลงโทษจำเลยของศาลในประเทศอังกฤษอีกระดับหนึ่ง คือ นอกจากเตือนว่าผู้ต้องสงสัยไม่จำเป็นต้องให้การแล้วยังต้องแจ้งด้วยว่า หากผู้ต้องสงสัยต้องการให้การในชั้นพิจารณาในประเด็นใดให้มีน้ำหนัก ก็ควรให้การในประเด็นนั้นในชั้นสอบสวนเสียก่อน แต่ทั้งนี้สิทธิที่จะไม่ให้การก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม

[14] แหล่งเดิม. หน้า 24-26.

ประเทศอังกฤษนั้นจะพบความแตกต่างในการแจ้งสิทธิของผู้ต้องสงสัย เนื่องจากจะแยกออกจากการเตือนเมื่อมีการถามคำให้การเพราะตำรวจจะต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวไปก่อน และเมื่อใดที่มีการถามคำให้การซึ่งอาจเป็นกรณีระหว่างรอทนายความ ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนอาจจะเตือนผู้ต้องหาถึงสิทธิในการปรึกษาทนายความโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอีกครั้งด้วยก่อนที่จะให้คำเตือนถึงสิทธิที่จะไม่ให้การ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องสงสัยรู้สิทธิของตนแล้ว เว้นเสียแต่ว่ามีทนายความอยู่ร่วมกับผู้ต้องสงสัยอยู่แล้ว

คำเตือนนั้นจะต้องเตือนเมื่อตำรวจมีมูลเหตุแห่งความสงสัยว่ามีบุคคลเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยดูจากแนวโน้มของพยานหลักฐานจึงทำการสอบปากคำโดยมีคำเตือนเสียก่อน แต่หากเป็นการถามในเรื่องทั่วไป เช่น ชื่อ ที่อยู่ ความเป็นเจ้าของยานพาหนะ หรือการถามตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ หรือเป็นคำถามในการค้นหาพยานหลักฐาน เช่น คำถามในระหว่างการให้หยุดเพื่อตรวจค้น [R v. Cohen (1993) Crim LR 768, CA; R v. Kean (1992) Clim Lr 306, CA; R v. Khan (1993) Crim Lr 54, Ca.] เป็นต้นตาม Code C 10.1 ก็ไม่ต้องเตือน

เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องสงสัยแล้ว จะต้องเตือนถึงสิทธิที่จะไม่ให้การทันที แต่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนเขาไม่ได้ จนกว่าจะนำตัวมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วเท่านั้น จึงจะทำการเตือนสิทธิของเขาอีกครั้ง และสอบปากคำผู้ต้องสงสัยได้

ในกรณีบุคคลมาให้ถ้อยคำที่สถานีตำรวจโดยความสมัครใจของเขาเอง พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องให้คำเตือน [R v. Pall (1992) Crim Lr 126, CA.] แต่ถ้ามีเหตุน่าเชื่อว่าเขาจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด คำเตือนนั้นก็เป็นเรื่องที่ขาดไม่ได้ แต่ต้องบอกเขาก่อนว่า เขาถูกสงสัยว่ากระทำความผิดแต่ยังไม่ถูกจับกุม จำเป็นต้องถูกควบคุมตัวเพื่อตอบคำถามซึ่งหากผู้ต้องสงสัยต้องการทนายความ พนักงานสอบสวนก็จะจัดหาทนายความมาให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เมื่อมีพยานหลักฐานเพียงพอว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิด จึงทำการจับกุมพร้อมกับทำการเตือนสิทธิทันทีแล้วจึงทำการสอบปากคำได้

เมื่อตำรวจมีพยานหลักฐานอย่างเพียงพอว่าจะฟ้องผู้ต้องสงสัยได้แล้ว ก็จะแจ้งข้อหาและถามคำให้การของผู้ต้องหาได้เท่าที่ผู้ต้องหาเคยให้การไว้แต่เดิมเท่านั้น จะถามนอกเหนือจากนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะได้ให้คำเตือนแก่ผู้ต้องหาอีกครั้งหนึ่งก่อนแล้ว จึงจะถามคำให้การที่นอกเหนือจากที่เคยถามได้ [R v. Oni (1992) Crim Lr 183, CA.] หากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาเขียนคำให้การ ก็ต้องเตือนสิทธิที่จะไม่ให้การอีกครั้งหนึ่งด้วยและบอกวิธีการเขียนให้ ส่วนการสอบถามข้อเท็จจริงแก่บุคคลทั่วไปนั้นสามารถกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องเตือนสิทธิที่จะไม่ให้การก่อน เพราะถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติงานประจำวัน [R v. Parks (1994) 99 Cr App Rep 270, CA.] หรือถ้า

ให้คำเตือนแล้วไม่มีประโยชน์ เช่น ผู้ต้องสงสัยถูกจับขณะมึนเมาหรือขัดขวางการจับกุมอย่างรุนแรง หรือยังไม่พร้อมที่จะเตือนในทันทีทันใดก่อนที่จะจับกุม ก็ไม่ต้องทำการเตือน

กรณีที่ไม่ต้องให้คำเตือนตามกฎหมายคือ เมื่อเป็นความผิดเกี่ยวกับการจราจรในท้องถนน หรือเป็นคำถามเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน [DPP v. Pous (1992) RTR 246, 94 Cr App Rep 185.] ตาม The Road Traffic Act 1988 มาตรา 7

วิธีการเตือน การเตือนจะต้องให้ผู้ต้องสงสัยได้รับรู้ในข้อสาระสำคัญให้ได้ ถ้าผู้ต้องสงสัยไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ ก็ต้องจัดหาทนายความเพื่อให้เขาได้ปรึกษาก่อน เพราะคำถามจะส่งผลที่สำคัญในการตอบคำถามได้

3.1.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ

แนวคิดในการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือได้มาโดยไม่เป็นธรรมจากการถามคำให้การของพนักงานสอบสวนเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1906 โดยเรียกว่า “ข้อบังคับของผู้พิพากษา” หรือ Judges’ Rules เนื่องจากศาลเห็นว่าบ่อยครั้งที่คำให้การหรือคำรับสารภาพที่พนักงานสอบสวนได้มานั้นจะใช้การบังคับ ข่มขู่ หรือกดดันทางจิตใจให้ผู้ต้องหารับสารภาพหรือให้การใด ๆ โดยไม่ได้มาจากความสมัครใจของผู้ต้องหา

ต่อมาในปี ค.ศ. 1984 ฝ่ายบริหารจึงได้ทำการเสนอให้บัญญัติเป็นกฎหมาย โดยรวบรวมระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายต่าง ๆ รวมทั้ง Judges’ Rules ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน และการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา หรือ The Police and Criminal Evidence Act 1984 หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “PCEA” หรือ “PACE” และ Code of Practice โดยเป็นการรวบรวมไว้ให้เป็นฉบับเดียวกันขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในการถามคำให้การของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะต้องให้คำเตือน (caution) ในสิทธิที่จะไม่ให้การ และสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย (legal aid) หรือการปรึกษากับทนายความ (มาตรา 58 ของ PACE) ให้กับเขาก่อน[15]

หากการได้มาซึ่งพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม PACE หรือ Code of Practice ศาลก็ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ในรัฐสภา Lord Scarman ได้เสนอรายละเอียดให้แก้ไข เพื่อให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจเองมากกว่าที่จะต้องการให้เป็น

---

[15] ธนัชพันธ์ วิสิทธวงศ์. (2542). **สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา**. หน้า 8-9.

หลัก Exclusionary Rules ที่จะไม่ให้พยานหลักฐานเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเลย เพราะเห็นว่าจะใช้เวลานานในการคัดเลือกพยานหลักฐานและเป็นการลงโทษตำรวจมากเกินไป

ในปัจจุบันศาลจึงจะต้องใช้ดุลพินิจนำพยานหลักฐานนั้นออกจากการพิจารณาเอง โดยพยานหลักฐานที่รับฟังได้จะต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่นำมาโดยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากพยานหลักฐานนั้นจะทำให้มีผลกระทบต่อการพิจารณาที่เป็นธรรม ศาลจะต้องไม่รับฟังพยานหลักฐานเช่นนี้ ซึ่งหลักในการพิจารณานั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลจะไม่เป็นไปตามแบบแผนแน่นอน พยานหลักฐานใดฝ่าฝืนต่อมาตรา 78 ของ PACE บ่อยครั้งที่ศาลจะวางหลักในคำพิพากษาเป็นกฎหมายจารีตประเพณี ในการรับฟังเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมาย แต่ก็ไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้งนัก [Kuruma v. R (1995) AC 197; Jeffrey v. Black (1978) 1 QB 490.] แต่ก็มีอยู่บ้างที่ House of Lords ได้นำคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนมารับฟังลงโทษจำเลยได้ [R v. Sang (1980) AC 420.]

เมื่อพนักงานสอบสวนกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำเกินขอบเขตของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อันเป็นการได้ถ้อยคำมาโดยไม่ชอบธรรม ศาลก็จะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการฝ่าฝืน ซึ่งอาจแบ่งได้ดังนี้[16]

1. การได้ถ้อยคำมาโดยไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณาความตามกฎหมาย (illegal) คือ การที่ตำรวจไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น การไม่ให้คำตักเตือน [R v. Aparks (1991) Crim LR 128, CA.] คำให้การของผู้ต้องหาที่ได้มาจะรับฟังไม่ได้

2. การได้ถ้อยคำมาโดยไม่เป็นธรรม (unfair conduct) คือ การได้ถ้อยคำมาโดยการใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ มีคำมั่นสัญญา หลอกลวง ทรมาน หรือกระทำการอย่างอื่นที่ให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งแม้ว่าพนักงานสอบสวนจะได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตามขั้นตอนของวิธีพิจารณาความตามกฎหมายก็ตาม เช่น การทำร้ายร่างกายผู้ต้องหา ก็จะทำให้ศาลไม่รับฟังถ้อยคำที่ได้มาเป็นพยานหลักฐาน เป็นต้น

3.2 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญของมลรัฐเวอร์จิเนีย (The Bill of Right of Virginia) จนกระทั่งได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญของประเทศขึ้นมา (Bill of Right) และในการแก้ไขเพิ่มเติมบทที่ 5 (Fifth Amendment) เมื่อปี ค.ศ. 1791 ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่

[16] กวีวรรณ์ จีนขจร. เล่มเดิม. หน้า 27-28.

จะไม่ถูกบังคับให้กล่าวถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งถือเป็นการยอมรับสิทธิที่จะนิ่งของผู้ต้องหาและจำเลยด้วย เพราะโดยเนื้อแท้แล้วสิทธิที่จะนิ่งนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง โดยถือเป็นสิทธิที่ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถใช้อ้างเพื่อที่จะไม่ให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นศาลได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

3.2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ เพราะได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษเนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างในการดำเนินคดีจากอังกฤษอยู่มาก เพราะ ผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินการในการฟ้องร้องคดีคือ อัยการ (Prosecutor) แต่ว่าในระดับท้องถิ่นหรือระดับสหรัฐ ก็จะใช้คำว่า “Attorney” โดยคำว่า Prosecutor เป็นเพียงคำที่แสดงถึงหน้าที่เท่านั้นเอง ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดของระบบอัยการของสหรัฐ ก็คือ อัยการสูงสุด (Attorney General) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุด โดยที่อัยการสหรัฐจะมีการแบ่งกันไปอยู่ในแต่ละเขตอำนาจศาลที่เรียกว่า District Attorney ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการสอบสวนและฟ้องร้องในเขตศาลนั้น ๆ ส่วนในระดับมลรัฐจะมีอัยการ 2 ประเภท คือ อัยการมลรัฐ และ อัยการท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่แต่จะไม่มีอำนาจในการดำเนินคดีอย่าง District Attorney

อัยการสหรัฐนี้ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการก่อนฟ้องคดี ในชั้น Preliminary Hearing อัยการสหรัฐจะเป็นผู้ที่หาพยานหลักฐานมาสอบสวนว่าจะดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ หรืออาจจะไปใช้ Grand Jury ในการจะวินิจฉัยว่าต้องดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ อัยการในสหรัฐนี้มาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง แต่ถ้าเป็นอัยการท้องถิ่นจะมาจากการเลือกตั้ง ก็คือมาจากประชาชนนั่นเอง ดังนี้เมื่อมาจากประชาชนก็มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเองในท้องถิ่น

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกานี้ แม้จะเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ แต่ได้มีการดำเนินคดีโดยรัฐซึ่งรัฐได้เข้าไปควบคุมการดำเนินคดีอาญา โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญา

ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าแม้ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายเดียวกัน แต่ก็มีหลักการดำเนินกระบวนพิจารณาที่แตกต่างกันไป แต่ทั้งอังกฤษและสหรัฐอเมริกานี้ ก็ยังยอมรับการให้มีองค์กรที่จะมาควบคุมการฟ้องร้องคดีของผู้เสียหายไว้เช่นเดียวกัน โดยอังกฤษได้ตั้งหน่วยงานขึ้นในการตรวจสอบการฟ้องคดีของผู้เสียหายว่าสมควรฟ้องร้องหรือไม่ แต่ใน

สหรัฐอเมริกาจะมีอัยการเข้ามาดูแลการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่การรวบรวมพยานหลักฐานจนกระทั่งการฟ้องร้องคดี

3.2.2 การสอบสวนคดีอาญา

ในสหรัฐอเมริกาอัยการมีอำนาจรับแจ้งความได้เองเช่นเดียวกันกับตำรวจ แต่เมื่อเกิดเหตุขึ้นโดยส่วนใหญ่ตำรวจจะเริ่มคดีเพราะไปถึงที่เกิดเหตุก่อน และจะใช้ประสบการณ์ที่ได้ฝึกฝนมาตัดสินใจว่าจะจับกุมหรือดำเนินคดีหรือไม่ แต่อัยการสามารถปฏิเสธที่จะอนุญาตในการออกหมายจับได้ รวมทั้งการร้องขอให้มีการดำเนินคดีจากตำรวจได้[17]

การสอบสวนในระบบของสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสอบสวนเบื้องต้นและการสอบสวนต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะในสหรัฐอเมริกานั้นตำรวจชั้นพลตำรวจสายตรวจก็มีอำนาจสอบสวนได้ซึ่งต่างจากอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย โดยการสอบสวนเบื้องต้นนั้นเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจคนแรกที่ไปถึงสถานที่เกิดเหตุก่อน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะได้แก่ ตำรวจสายตรวจทั่ว ๆ ไป และในบางแห่งก็จะมอบให้ตำรวจสายตรวจทำการสอบสวนคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่เป็นปัญหาบางประเภทจนเสร็จสิ้นคดี

การสอบสวนเบื้องต้นนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจับกุมผู้กระทำผิด ณ สถานที่เกิดเหตุ หรือขณะที่หลบหนีออกจากสถานที่เกิดเหตุ และการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ตลอดจนจัดทำบันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ทำแผนที่เกิดเหตุและรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุไว้ นอกจากนั้นจะต้องทำการสอบสวนพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ถึงตำหนิรูปพรรณคนร้าย ยานพาหนะและทิศทางหนีของคนร้ายเพื่อสั่งการสกัดจับ ทั้งจะต้องรีบเสาะหาพยานและจดบันทึกปากคำไว้ หากไม่สามารถทำได้ก็ต้องจดชื่อที่อยู่ไว้เพื่อติดตามมาสอบสวนปากคำต่อไป สำหรับในคดีที่สำคัญ ขณะที่ตำรวจสายตรวจกำลังดำเนินการอยู่ ณ สถานที่เกิดเหตุนั้น หากพนักงานสอบสวนจากหน่วยสืบสวนสอบสวนเดินทางมาถึงสถานที่เกิดเหตุในภายหลังและจะร่วมทำการสอบสวนในที่เกิดเหตุต่อเนื่องจากที่ตำรวจสายตรวจกระทำไว้แล้วด้วยก็ได้ เพราะการตรวจสถานที่เกิดเหตุถือว่าเป็นจุดรวมของการสอบสวนเบื้องต้นอันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสอบสวน แต่ไม่จำเป็นที่พนักงานสอบสวนจากหน่วยสืบสวนสอบสวนจะต้องทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกับหน้าที่ของตำรวจสายตรวจที่ได้ทำ

---

[17] George F. Cole and Christopher E. Smith. (2001). **The American System of Criminal Justice**. p. 288. อ้างถึงใน องอาจ มีคุณสมบัติ (2549). **การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ.** หน้า 40.

การสอบสวนเบื้องต้นไปแล้ว แต่จะต้องทำการประสานกันและคอยรับช่วงงานสอบสวนมาเพื่อที่จะได้ดำเนินการสอบสวนในชั้นต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับการสอบสวนต่อเนื่องนั้นจะเริ่มต้นจากจุดที่การสอบสวนเบื้องต้นได้เสร็จสิ้นและได้รับการตรวจสอบทบทวนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การสอบสวนต่อเนื่องจะรวมไปถึงการดำเนินการทั้งหลายอื่นที่จำเป็นเพื่อที่จะระบุทราบตัวผู้กระทำผิด และจับกุมตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดี ตลอดจนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนคดีเสร็จสิ้นสมบูรณ์[18]

นอกจากการสอบสวนเบื้องต้นและการสอบสวนต่อเนื่องแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการถามคำให้การของผู้ต้องหาออกเป็นสองช่วงด้วย (the two-step interrogation) กล่าวคือ กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้วิธีการสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาก่อนที่จะดำเนินการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาให้เขาได้ทราบ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ต้องหาได้มีการให้ถ้อยคำใด ๆ ที่อาจเป็นผลเสียแก่ตัวเขาออกมาเอง เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงค่อยทำการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามหลัก Miranda Rules ให้ผู้ต้องหาได้รับทราบถึงสิทธิของตนเอง หลังจากนั้นจึงค่อยดำเนินการสอบปากคำผู้ต้องหาอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอีกครั้งหนึ่ง เช่นนี้หากพบว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาก่อนที่จะมีการแจ้งสิทธิต่าง ๆ นั้นเป็นการกระทำที่จงใจจะลิดรอนสิทธิของผู้ต้องหา ก็จะส่งผลให้คำให้การของผู้ต้องหาที่ได้ให้การไว้ทั้งก่อนและหลังจากการได้รับการแจ้งให้ทราบถึงข้อกล่าวหาและสิทธิต่าง ๆ ไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้เลย [Missouri v. Seibert, 542 U.S. 600 (2004)]

แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีดังกล่าวนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำไปโดยสุจริตตามสมควรแก่พฤติการณ์แล้ว คำให้การของผู้ต้องหาที่ได้ให้การไว้ภายหลังจากที่เขาได้รับทราบถึงสิทธิต่าง ๆ แล้วนั้นสามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่สำหรับคำให้การในครั้งแรกที่ผู้ต้องหาได้ให้การไว้ก่อนที่จะมีการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ไม่อาจที่จะนำมารับฟังได้ เนื่องจากยังไม่ได้มีการแจ้งสิทธิต่าง ๆ โดยชอบ แต่ก็ไม่ได้ทำให้คำให้การของผู้ต้องหาในครั้งหลังต้องเสียไปแต่อย่างใด [Oregon v. Elstad, 470 U.S. 298 (1985)] วิธีการในการถามคำให้การผู้ต้องหาในกรณีดังกล่าวนี้เรียกว่า “เทคนิคการสอบถามก่อนการแจ้งสิทธิ” (the question-first technique) หรือ “การแจ้งสิทธิระหว่างกลาง” (the midstream Miranda warnings)

---

[18] วีระวุธ ชัยชนะมงคล. เล่มเดิม. หน้า 102-103.

อย่างไรก็ดี บุคคลที่คุ้นเคยกับการทำงานของพนักงานสอบสวนอาจทราบดีว่าพนักงานสอบสวนมีรูปแบบการพูดสนทนาให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในคดีจากปากของผู้ต้องหาอีกมากมาย บางครั้งก็ไม่ได้จดไว้เป็นบันทึกปากคำ แต่อาศัยข้อเท็จจริงที่ได้มานั้นสืบพยานหลักฐานอื่นที่จะมัดตัวผู้ต้องหาได้ต่อไป จะถือได้หรือไม่ว่าการพูดสนทนากับผู้ต้องหาในลักษณะต่าง ๆ นั้นเป็นการสอบปากคำผู้ต้องหา หากถือว่าเป็นการสอบปากคำผู้ต้องหาอย่างหนึ่ง ผู้ต้องหาก็จะได้รับความคุ้มครองนานัปการตามรัฐธรรมนูญ หากไม่ถือว่าเป็นการสอบปากคำผู้ต้องหา ผู้ต้องหาอาจถูกคำพูดของเขากล่าวโทษตนเองได้ ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจึงขยายขอบเขตความหมายของการสอบปากคำผู้ต้องหา (interrogation) ออกไปเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญครอบคลุมไปถึงสถานการณ์ต่าง ๆ อันอาจทำให้ผู้ต้องหาให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง [Rhode Island v. Innis, 446 U.S. 291 (1980)] นอกจากนั้นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกายังได้วางบรรทัดฐานความหมายของการสอบปากคำผู้ต้องหาว่าหมายถึง การตั้งคำถามและรวมถึงการสนทนาอย่างอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจพึงทราบว่ามีโอกาสที่ผู้ต้องหาจะกล่าวข้อเท็จจริงอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง [Brewer v. Williams, 430 U.S. 387 (1977)][19]

ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนนั้น แม้ว่าโดยปกติแล้วการสอบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐานและการจับตัวผู้กระทำผิดเป็นหน้าที่ของตำรวจ แต่พนักงานอัยการก็มีอำนาจเข้าควบคุมได้ตั้งแต่เริ่มต้น กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น อัยการจะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารประสานงานและสั่งการกับผู้อยู่ในสำนักงานของตน และกับตำรวจและเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวนและป้องกันอาชญากรรมหน่วยอื่น ๆ ด้วย เช่น สำนักงานอัยการ County of New York ในนครนิวยอร์กมีหน่วยฆาตกรรม (Homicide Bureau) ซึ่งมีอัยการผู้ช่วยประจำอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดมีการฆาตกรรมขึ้น อัยการผู้ช่วยจากหน่วยนี้ต้องไปทำการสอบสวนร่วมกับตำรวจในที่เกิดเหตุ ไต่สวนปากคำพยาน ควบคุมการสอบสวนและการดำเนินคดีจนถึงชั้นพิจารณา[20]

นอกจากนี้อัยการในสหรัฐอเมริกาก็มีบทบาทในการควบคุมพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด เพราะอัยการสามารถอยู่ร่วมในการสอบสวนและอาจร่วมทำการสอบสวนพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ในทางปฏิบัติหากคดีเรื่องใดที่คำรับสารภาพ หรือคำรับของผู้ต้องหาจะมีส่วนสำคัญในอันที่จะทำให้คดีนั้นสำเร็จลุล่วงไปโดยเร็ว อัยการมักจะมีส่วนร่วมในการสอบสวนอยู่ด้วยเสมอ ปกติแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้แจ้งให้อัยการทราบถึงคดีสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้น และอัยการซึ่งในบางท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง จะมาร่วมทำการสอบสวนด้วยในเวลาไม่นาน

---

[19] จิรนิติ หะวานนท์ ข (2544). **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ.** หน้า 78.

[20] องอาจ มีคุณสมบัติ. (2549). **การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ.** หน้า 40-41.

นักหลังจากที่ผู้ต้องหาถูกจับ[21] และในขณะเดียวกันก็เป็นไปได้ที่อัยการจะเข้ามาตรวจดูสำนวนการสอบสวนและหลักฐานต่าง ๆ ทางคดีระหว่างการสอบสวนก่อนที่จะมีการจับกุมผู้ต้องหาเสียด้วยซ้ำ[22]

3.2.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาได้รับรองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามหรือให้การใด ๆ ในขณะที่อยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระหว่างการสอบสวน ทั้งนี้เพราะผู้ถูกกล่าวหาที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานสอบสวนนั้นอาจจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจที่มีความกดดัน จนอาจทำให้เกิดการให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองได้ ดังนั้น ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการเตือนถึงสิทธิที่จะไม่ให้การของเขาก่อนตามหลัก Miranda Rules โดยหลักการนี้ได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 (Fifth Amendment) ของสหรัฐอเมริกา

การเตือนให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ตามหลัก Miranda Rules นั้นก็เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับรู้และเข้าใจถึงสิทธิของเขา อันเป็นการป้องกันการบังคับ ขู่เข็ญ หรือล่อลวงให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำได้ เพราะตามสภาพผู้ต้องหาจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวอยู่แล้ว และผู้ต้องหาอาจจะไม่รู้ถึงสิทธิต่าง ๆ ของเขาได้เลย คำเตือนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะต้องเตือนในขณะที่ผู้ต้องหามีความพร้อมที่จะรับรู้ถึงสิทธิที่จะไม่ให้การ และสิทธิในการมีทนายความของเขาด้วย

ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐได้วางหลักในการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในการพิจารณาของศาลอันเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการนำคำให้การอันอาจทำให้ผู้ต้องหาถูกฟ้องคดีอาญามาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436 (1966) เพื่อควบคุมอำนาจของพนักงานสอบสวน เรียกว่าหลัก Miranda Rules โดยกำหนดไม่ให้พนักงานสอบสวนถามคำให้การจนกว่าจะได้เตือนบุคคลนั้นถึงสิทธิที่จะไม่ให้การและสิทธิในการมีทนายความก่อน

ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐได้สร้างบรรทัดฐานขึ้นใหม่ในคดี Miranda นี้ว่า กลวิธีที่พนักงานสอบสวนสร้างความกดดันทางจิตจนผู้ต้องหายอมตอบคำถามที่เป็นผลให้ต้องรับผิดทางอาญามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการที่ศาลบังคับจำเลยให้ตอบคำถาม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชนตาม Fifth Amendment ดังนั้น คำให้การของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนได้มาโดยวิธีดังกล่าวจึงไม่เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ในคดี ตัวอย่างกลวิธีสร้างความกดดันทางจิตแก่ผู้ต้องหา เช่น การสอบถาม

---

[21] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. เล่มเดิม. หน้า 50-51.

[22] วีระวุธ ชัยชนะมงคล. เล่มเดิม. หน้า 106.

เป็นระยะเวลานาน โดยไม่อนุญาตให้ผู้ต้องหารับประทานอาหาร ดื่มน้ำหรือหลับนอนจนผู้ต้องหาอ่อนเพลียและยอมตอบคำถาม แม้พนักงานสอบสวนมิได้ใช้วิธีบังคับ ขู่เข็ญ หรือให้สัญญา ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐก็ให้ความคุ้มครองไปถึง[23]

หลัก Miranda Rules นั้นถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการใช้คำรับสารภาพมาเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี และใช้ยันเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ต้องหาในศาล กรณีจึงเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของบุคคล โดยจะต้องมีการเตือนผู้ต้องหาก่อนการถามคำให้การเสมอ เพื่อให้มีการบังคับใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นก่อนเริ่มการสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีหน้าที่สอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาได้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้
2. ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมาอาจใช้เป็นพยานยันแก่ผู้ต้องหาในชั้นศาลได้
3. ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะมีทนายความอยู่ร่วมด้วยในระหว่างการสอบสวน
4. หากผู้ต้องหาไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง จะมีการแต่งตั้งทนายความให้แก่ผู้ต้องหาก่อนเริ่มการสอบสวน ถ้าผู้ต้องหามีความประสงค์เช่นนั้น

หลัก Miranda Rules เป็นหลักสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับ Fifth Amendment โดยคำเตือนตามข้อ 1 และข้อ 2 เป็นการเตือนในฐานะที่ปกป้องสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หรือสิทธิที่จะไม่ให้การ ส่วนคำเตือนตามข้อ 3 และข้อ 4 เป็นการเตือนถึงสิทธิในการมีทนายความ ถ้าผู้ต้องหาต้องการทนายความก็เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตาม Sixth Amendment ในระหว่างการถามคำให้การด้วย อันถือเป็นการปกป้องสิทธิตามหลัก Miranda Rules

ในปี ค.ศ. 1966 ศาลได้วางหลักเพิ่มเติมไว้อีกว่า คำเตือนตามหลัก Miranda Rules นั้นให้ความคุ้มครองกับคำให้การของผู้ต้องหาที่ให้การในสำนวนการสอบสวนด้วย ไม่จำกัดแต่เฉพาะคำรับสารภาพหรือคำรับในคดีอาญาเท่านั้น เพราะคำให้การอื่น ๆ ก็ยังสามารถใช้ยันเป็นปฏิปักษ์ต่อเขาได้ทุกเมื่อในการพิจารณาคดี [United States V. Frankson, 83 F.3d 79 (1966)][24]

ความสำคัญของคดี Miranda อยู่ตรงที่ว่า ทนายความมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะอยู่ร่วมฟังการสอบสวนได้ทุกขณะหากผู้ต้องหาประสงค์เช่นนั้น ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความของตนเองและต้องการจะมี ทางการจะต้องจัดหาให้เสมอไป มิฉะนั้นแล้วจะทำการสอบสวนมิได้ การ

---

[23] จิรนิติ หะวานนท์ ก เล่มเดิม. หน้า 39.

[24] กวีวรรณ์ จีนขจร. เล่มเดิม. หน้า 31.

สอบสวนที่กระทำลงไปโดยไม่มีทนายความร่วมอยู่ด้วยในกรณีที่ผู้ต้องหาประสงค์จะให้มี ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจะใช้รับฟังไม่ได้เลย

การที่ทนายความสามารถติดต่อกับผู้ต้องหาได้ตั้งแต่ต้น อาจมีผลเป็นการยับยั้งเจ้าพนักงานมิให้กระทำการอันมิชอบต่อผู้ต้องหาได้อยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ทนายความสามารถอยู่ร่วมกับผู้ต้องหาได้ในขณะที่ผู้ต้องหาถูกสอบสวน ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจคงไม่กล้ากระทำการอันไม่ถูกต้องใด ๆ ต่อหน้าทนายความ เพราะอย่างน้อยที่สุด ทนายความอาจนำความไปเผยแพร่ต่อศาล เพื่อขอให้ศาลถือว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ให้รับฟังพยานหลักฐานใด ๆ ที่ได้มาเนื่องจากการกระทำอันมิชอบนั้น ๆ ก็ได้[25]

ตามหลัก Miranda Rules นี้ จำเลยมีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ ก็ได้ หากให้การใด ๆ ออกมาแล้ว คำให้การนั้นอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาได้ในชั้นศาล สิทธิที่จะไม่ให้การนี้จะกระทำเมื่อใดก็ได้ แม้จะเคยให้การมาแล้วในชั้นสอบสวน แต่ในชั้นศาลอาจจะไม่ให้การก็ได้ (ยกเว้นกรณีที่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมาย เช่น การให้การต่อคณะลูกขุนใหญ่หรือ Grand Jury) สิทธิที่จะไม่ให้การนี้ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการคุ้มครองผู้ต้องหา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบในโอกาสแรกเมื่อเขาถูกจับหรือถูกควบคุมตัว และก่อนที่พนักงานสอบสวนจะเริ่มทำการสอบสวนก็ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเสียก่อน โดยมีความมุ่งหมายที่จะกระตุ้นเตือนให้ผู้ต้องหาได้ตระหนักถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้ รวมทั้งจะเป็นการเตือนให้ผู้ต้องหาได้ทราบถึงผลเสียของการกล่าวถ้อยคำอย่างใดออกมา ทั้งคำเตือนตามหลัก Miranda Rules นี้ ยังเป็นการเตือนให้ทราบอีกด้วยว่า ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้ทนายความของตน หรือ ทนายความที่ทางการจัดหาให้ มาร่วมคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การใด ๆ ในระหว่างการสอบสวนด้วย และแม้ว่าผู้ต้องหาอาจรู้ถึงสิทธิของตนดีอยู่แล้ว เช่น กรณีที่ผู้ต้องหาเป็นนักกฎหมาย การเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ก็ยังจำเป็น เพราะอาจเป็นการผ่อนคลายบรรยากาศที่เป็นปฏิปักษ์ในระหว่างผู้ต้องหากับพนักงานสอบสวนก็ได้

การแจ้งเตือนสิทธิ

เมื่อมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้แล้วหรือผู้ต้องหาอยู่ที่สถานีตำรวจแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำการแจ้งเตือนสิทธิของผู้ต้องหาตามหลัก Miranda Rules เป็นประการแรก โดยแบ่งออกเป็น

1. การเตือนผู้ต้องหาในสิทธิที่จะไม่ให้การ
2. การเตือนผู้ต้องหาถึงสิทธิที่จะมีทนายความ

---

[25] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. เล่มเดิม. หน้า 49-50.

ในโอกาสแรกเมื่อเขาถูกจับหรือถูกควบคุมตัว และเมื่อพนักงานสอบสวนจะเริ่มทำการสอบปากคำก็จะต้องทำการแจ้งข้อกล่าวหาเขาก่อน เพื่อให้เขารู้ตัวว่าเขาถูกจับหรือถูกควบคุมตัวในความผิดที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิดฐานใด [Colorado v. Spring, 479 U.S. 564 (1987)] และเมื่อพนักงานสอบสวนจะเริ่มทำการสอบสวนในเนื้อหาของความผิด ก็จะต้องทำการเตือนสิทธิของเขาในการที่จะตอบคำถามด้วย คือ สิทธิที่จะไม่ให้การ และถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมาอาจใช้เป็นพยานยันแก่ผู้ต้องหาในชั้นศาลได้ เว้นแต่ การให้การต่อคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) หรือมีกฎหมายพิเศษยกเว้นคำเตือนไว้

สิทธิของผู้ต้องหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เมื่อถูกควบคุมตัวหรือถูกจับกุมมาที่สถานีตำรวจ คือ สิทธิในการมีทนายความ โดยถือเป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องให้เขาได้รับรู้ว่าเขามีสิทธิที่จะปรึกษากับทนายความเป็นการส่วนตัวได้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา การมีสิทธิในการมีทนายความนี้ถึงขนาดที่จะต้องเตือนตามหลัก Miranda Rules ให้เขาทราบโดยชัดเจนด้วยว่า เขามีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความด้วย ไม่เพียงแต่มีสิทธิปรึกษาทนายความเพียงอย่างเดียวเท่านั้น [United States v. Fox, 403 F.2d 97 (1968)] ดังจะเห็นได้จากตอนหนึ่งของคำพิพากษาในคดี Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436 (1966) ว่า “การมีทนายความอยู่ร่วมกัน เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับกระบวนการในการสอบปากคำของพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นการคุ้มครองเอกสิทธิในการมีทนายความของผู้ต้องหา และป้องกันมิให้มีการบังคับให้ได้ถ้อยคำจากผู้ต้องหาในขณะที่อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวน”

การเตือนยังจะต้องเตือนอีกว่า หากเขาไม่สามารถจัดหาทนายความได้และต้องการทนายความ รัฐก็จะจัดหาทนายความให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสิทธิในการมีทนายความ แต่ก็มีข้อยกเว้นดังปรากฏในอีกส่วนหนึ่งของคำพิพากษาในคดี Miranda & Arizona ว่าเมื่อมีการจัดหาทนายความยังมีความสงสัยโดยรวมอยู่ เช่น ผู้ต้องหามีฐานะทางการเงินที่พอสมควรและสามารถแต่งตั้งทนายความได้เอง ก็ไม่จำเป็นต้องตั้งทนายความให้เขา

นอกจากการเตือนตามหลัก Miranda Rules แล้ว เมื่อผู้ต้องหาถูกนำตัวมาที่สถานีตำรวจหรือผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจแล้ว ก็จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่าเขามีสิทธิที่จะแจ้งให้บุคคลผู้ใกล้ชิด อาจเป็นญาติหรือบุคคลที่เขาไว้วางใจทราบในโอกาสแรกว่าเขาถูกจับหรือถูกควบคุมตัวอยู่ เพราะการควบคุมตัวเป็นการตัดสิทธิเสรีภาพเขาอยู่ในตัวแล้ว โดยบางรัฐเช่น กฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซ็ท ยังยินยอมให้ใช้โทรศัพท์ภายในสถานีตำรวจเครื่องใดก็ได้และจะต้องยอมให้ผู้ต้องหาใช้โทรศัพท์ได้ภายในหนึ่งชั่วโมงหลังการแจ้งให้ทราบดังกล่าว เพื่อให้ติดต่อกับญาติอีกด้วย ถ้าตำรวจทำการฝ่าฝืนไม่แจ้งสิทธินี้แก่ผู้ต้องหา หรือเจ้าพนักงานผู้ซึ่งไม่

ยินยอมให้ผู้ต้องหาใช้โทรศัพท์ติดต่อกับญาติมิตรของตนก็อาจมีความผิดอาญาได้ และผลของการไม่ยอมให้ผู้ต้องหาใช้โทรศัพท์ คือ การไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มา[26]

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ความผิดอาญาทุกประเภทถ้าไม่มีการควบคุมตัวแล้วการถามคำให้การก็ไม่จำต้องให้คำเตือน แต่ถ้าเมื่อใดมีการควบคุมตัว หรือเมื่อผู้ต้องหามาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนในลักษณะของการควบคุมตัวแล้ว เมื่อมีการถามคำให้การในระหว่างการควบคุมตัว (Custodial interrogation) ก็จะต้องเตือนสิทธิตามรัฐธรรมนูญก่อน บ่อยครั้งเป็นการยากที่ตำรวจจะทำการตัดสินใจว่าจะควบคุมตัวบุคคลใด ซึ่งการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นเป็นการตัดสิทธิในเสรีภาพของบุคคลจำเป็นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาจากสภาพแวดล้อมของการควบคุมนั้น ๆ [Beckwith v. United States, 425 U.S. 341 (1976)] ไม่ว่าภายในหรือภายนอกสถานีตำรวจ ประกอบกับจะต้องพิจารณาจากความต้องการของตำรวจหรือผู้ต้องหาด้วย [Stansbury v. California, 511 U.S. 318 (1994)]

การถามคำให้การของผู้ต้องหาที่จะต้องมีการเตือนสิทธิในสหรัฐอเมริกามีอยู่สองลักษณะ ประการแรกคือ การสอบปากคำผู้ต้องหาอันเนื่องมาจากการกระทำผิด และประการที่สองคือ โดยพฤติการณ์ของผู้ต้องหา เช่น การที่ตำรวจยังไม่ได้มีการถามปากคำ แต่เขาให้การรับสารภาพมาก่อนก็เท่ากับเป็นการถามเช่นกัน [Rhode Island v. Innis, 446 U.S. 291 (1980)] ซึ่งจะต้องให้คำเตือนด้วย

กรณีที่ไม่ต้องให้คำเตือนตามกฎหมายคือ กรณีที่เป็นความผิดจราจรในท้องถนน หรือคำถามเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน ในการดื่มสุราแล้วขับรถของผู้ต้องหาแล้วทำการบันทึกภาพวีดีโอไว้ [Pennsylvania v. Muniz, 496 U.S. 582 (1990)] จะไม่อยู่ในขอบเขตของการเตือน ซึ่งตามกฎหมาย The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968 อันเป็นการควบคุมอาชญากรรมในรถโดยสารและรักษาความสงบเรียบร้อยบนท้องถนน ซึ่งศาลได้ตัดสินในคดี Berkemer v. McCarty, 468 U.S. 420 (1984) โดยให้เหตุผลว่า “การถามตามท้องถนนถือว่ายังไม่มีการควบคุมตัว เพราะตามสภาพในท้องถนนเช่นนั้นจะขาดลักษณะของการควบคุมตัว” หรือเนื่องจากตำรวจอาจให้ใบสั่งหรือหมายเรียกเพื่อให้ไปศาลได้อยู่แล้ว และไม่ถือว่าเป็นความผิดร้ายแรง [Pennsylvania v. Bruder, 488 U.S. 9 (1988)] ซึ่งก็มีการโต้เถียงกันว่า กฎหมายนี้เป็นการยกเลิกการเตือนหลัก Miranda Rules ถือเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 (Fifth Amendment) ด้วยหรือไม่ ซึ่งศาลก็ได้ตัดสินว่าหลัก Miranda Rules ไม่ใช่รัฐธรรมนูญ จึงสามารถออกกฎหมายมาเป็นการเฉพาะเพื่อยกเลิกคำเตือนตามหลัก Miranda Rules ได้

---

[26] แหล่งเดิม.

วิธีในการเตือน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเตือนถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนและจะต้องไม่รีบร้อนจนเกินไป เพื่อให้บุคคลผู้ได้รับคำเตือนรับรู้และเข้าใจในสิทธิของเขาอย่างถ่องแท้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้คำเตือนโดยละเอียด แต่ไม่จำต้องเตือนสิทธิอย่างเคร่งครัดตามตัวอักษรในหลัก Miranda Rules แต่จะต้องทำการเตือนโดยการถ่ายทอดสาระสำคัญให้ได้ [Duckworth v. Eagan, 492 S.Ct. 195 (1989)]

คำเตือนไม่จำต้องเตือนเป็นภาษาอังกฤษเสมอไป จะใช้ภาษาใดก็ได้เพียงแต่จะต้องทำให้ผู้ต้องหาสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจถึงสิทธิของเขาได้ก็เป็นการเพียงพอแล้ว และหากเป็นการเตือนผู้ที่ยังไม่ได้บรรลุนิติภาวะ ที่ไม่รู้หนังสือ หรือผู้ที่บกพร่องทางจิตใจ ก็จะต้องเตือนเป็นภาษาที่พวกเขาเหล่านั้นเข้าใจและสามารถรับรู้ในขณะที่เตือนนั้นได้ โดยพนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาถึงอายุ สติปัญญา และพฤติกรรมของบุคคล ในขณะก่อนที่จะเริ่มถามคำให้การและต้องถ่ายทอดให้เขาเข้าใจในสิทธิตามหลัก Miranda Rules ได้อย่างชัดเจน [Anderson v. State, 6 Md.App. 688 (1969)]

หากการเตือนถูกสอดแทรกหรือถูกทำให้หยุดลงโดยผู้ต้องหา ทำให้กระบวนการในการแจ้งเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกรบกวนอยู่เสมอ เช่น ในขณะเตือนสิทธิของผู้ต้องหาตามหลัก Miranda Rules ผู้ต้องหาพูดแทรกว่า “คุณไม่ต้องอ่านให้ฉันฟัง ฉันได้รู้สิทธิของฉันแล้ว” ตำรวจก็จะต้องแจ้งเตือนถึงสิทธิของผู้ต้องหาตามหลัก Miranda Rules นั้นให้จบเสมอ [Brown v. Heyd, 277 F.Supp. 899 (1967)][27]

3.2.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ

การฝ่าฝืนหลัก Miranda Rules จะมีผลทำให้ถ้อยคำที่ได้มาจากการฝ่าฝืนจะไม่สามารถรับฟังได้เพราะเป็นการฝ่าฝืนต่อ Fifth Amendment ด้วยเหตุนี้ หากพนักงานสอบสวนไม่เตือนหรือเตือนแต่เพียงบางข้อและผู้ต้องหาให้การรับสารภาพออกมาจะมีผลทำให้คำรับสารภาพนั้นไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยันแก่ผู้ต้องหาได้เลย และจะถือว่าผู้ต้องหาทำการสละสิทธิก็มิได้ เช่น กรณีที่ผู้ต้องหาได้ลงลายมือชื่อรับสารภาพในหนังสือการสละสิทธิดังกล่าวที่ได้มีการพิมพ์คำเตือนไว้ก่อนแล้ว จะรับฟังเป็นการสละสิทธิไม่ได้ [Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436 (1966)] เพราะหากไม่ทำการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่อย่างถูกต้องแล้ว ผู้ต้องหาก็ไม่มีโอกาสที่จะสละสิทธินั้น ๆ ได้เลย

---

[27] กวีวรรณ์ จีนขจร. เล่มเดิม. หน้า 39-40.

ตามกฎหมายลักษณะพยานระบบคอมมอนลอว์ พยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวกับประเด็นสามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานในคดีได้เว้นแต่มีกฎหมายห้ามไว้อย่างชัดแจ้ง (Wigmore, Evidence, 3d ed.) ต่อมาศาลสูงสุดแห่งสหรัฐได้พัฒนาหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนี้ขึ้นจากบรรทัดฐานคำพิพากษาโดยอ้างอิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพื่อคุ้มครองและประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงาน ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานใด ๆ ที่เจ้าพนักงานได้มาโดยละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญข้อใดข้อหนึ่งใน 4 ข้อนี้ ได้แก่ Fourth Amendment, Fifth Amendment, Sixth Amendment และ Fourteenth Amendment โดยหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอันมีลักษณะเฉพาะของกฎหมายอเมริกันนี้เรียกว่า The Exclusionary Rule[28] และมีนักกฎหมายบางท่านเรียกว่า “กฎแห่งการลบล้างพยานหลักฐาน”[29]

การที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ อาจมีผลสำคัญยิ่งในแง่ของการยับยั้งมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการอันไม่ชอบธรรมต่อผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ ทั้งนี้เพราะเท่ากับว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ จากการกระทำนั้นเลย การสอบสวนที่กระทำไปก็ถือว่าเป็นการเสียเปล่า พยานหลักฐานทุกชิ้นที่ได้มาโดยหลักทั่วไปแล้วจะนำมาใช้แก่จำเลยในศาลมิได้

การสอบสวนที่มิชอบของพนักงานสอบสวนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีอยู่หลายกรณีด้วยกัน ซึ่งศาลจะไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐาน คือ[30]

1. การสอบสวนมิชอบเพราะลักษณะของการสอบสวน หรือสภาพแวดล้อมการสอบสวนนั้นเอง เช่น การใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ หลอกลวง ให้สัญญา หรือการสอบสวนในขณะที่ผู้ต้องหาเจ็บไข้ไม่สบาย ผู้ต้องหามีอายุน้อยเกินไป หรือผู้ต้องหามีความรู้สึกรับผิดชอบด้อยกว่าคนปกติธรรมดา เป็นต้น ถือว่าคำให้การที่ได้มาในกรณีดังกล่าวนั้นได้มาโดยผู้ให้ไม่สมัครใจอย่างแท้จริง (involuntary) คำให้การที่ได้มานั้นจะใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานมิได้

2. การสอบสวนมิชอบเพราะกระทำไปในระหว่างที่มิได้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง เช่น การไม่นำตัวผู้ต้องหาไปศาลทันทีที่ถูกจับ การไม่ยอมให้ผู้ต้องหาใช้สิทธิบางอย่าง หรือการไม่เตือนให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิของตนเองตามหลัก Miranda Rules ก่อนเริ่มทำการสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนทำการปฏิเสธสิทธิในการให้ทนายความอยู่ร่วมด้วยในขณะทำ

---

[28] จิรนิติ หะวานนท์ ก เล่มเดิม. หน้า 35.

[29] คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2522, มกราคม). “จับ ค้น : ผลของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในแง่พยานหลักฐาน.” **วารสารอัยการ, 2, 13**. หน้า 64.

[30] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. เล่มเดิม. หน้า 53-56.

การสอบสวนและไม่ยอมจัดหาทนายความให้ ศาลก็จะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการฝ่าฝืน แม้ผู้ต้องหาจะให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจก็ตาม เหตุที่ต้องมีหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานอย่างตายตัวเช่นนี้ ก็เพราะมิฉะนั้นแล้วพนักงานสอบสวนคงไม่เต็มใจที่จะให้คำเตือนซึ่งถูกต้องครบถ้วนแต่อย่างใด

ข้อยกเว้นของหลัก The Exclusionary Rule มีดังนี้[31]

1. หลัก Standing หรือ หลักสิทธิที่จะคัดค้านเกิดขึ้นต่อเมื่อเสรีภาพของตนถูกล่วงละเมิด กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีสิทธิยกการกระทำอันฝ่าฝืนต่อรัฐธรรมนูญขึ้นกล่าวอ้างเฉพาะกรณีที่เขาได้รับความเสียหายจากการกระทำที่ฝ่าฝืนเท่านั้น [Alderman v. United States, 394 U.S. 165 (1969)] เช่น บ้านของ ก. ถูกค้นโดยฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญและพยานหลักฐานที่ได้จากการค้นผูกมัด ข. ดังนี้ ข. จะยกเอาพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นโดยมิชอบขึ้นอ้างอิงไม่ได้ เพราะ ข. ขาด Standing ที่จะคัดค้านเนื่องจากเขาไม่ได้เป็นผู้เสียหายจากการถูกค้น ผู้ที่จะยกขึ้นคัดค้านได้ก็เฉพาะ ก. เท่านั้น

หลัก Standing นี้สอดคล้องกับหลัก “สิทธิส่วนบุคคล” (personal rights) กล่าวคือ เฉพาะจำเลยที่ถูกจับหรือค้นโดยมิชอบซึ่งเป็นบุคคลผู้ถูกกระทำโดยตรงเท่านั้นที่จะร้องขอให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มา หากจำเลยมิได้ถูกล่วงละเมิดสิทธิก็ไม่มีอำนาจที่จะขอให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลที่สาม

2. หลัก Impeachment หรือ หลักว่าด้วยการพิสูจน์ต่อพยาน กล่าวคือ การที่จำเลยมีสิทธิจะให้การในคดีที่ตนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดนั้น ไม่ได้หมายความว่าจำเลยมีสิทธิให้การเท็จ ดังนั้น พยานหลักฐานแม้จะรับฟังไม่ได้เพราะได้มาโดยมิชอบ แต่หากเสนอเข้ามาในคดีเพื่อหักล้างน้ำหนักคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นเองก็ย่อมรับฟังได้ [Harris v. New York, 401 U.S. 222 (1971)]

หลักนี้จะใช้เมื่อจำเลยให้การในชั้นพิจารณา และไม่ยอมรับข้อเท็จจริงซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้นอกจากอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ กรณีนี้เป็นการนำพยานหลักฐานมาเพื่อหักล้างโต้ตอบกันนั่นเอง แม้พยานหลักฐานจะได้มาโดยมิชอบก็ตาม เช่น จำเลยอ้างในชั้นพิจารณาว่าไม่เคยมียาเสพติดไว้ในครอบครองเลยในชีวิต พนักงานอัยการสามารถนำสืบได้ว่าเคยยึดเฮโรอีนได้จากจำเลยเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา แม้การยึดนั้นจะกระทำโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและถูกห้ามรับฟังในการพิจารณาในคดีก่อนเกี่ยวกับข้อหาการครอบครองยาเสพติดก็ตาม

---

[31] มโน ซอศรีสาคร. (2539). **การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ ค้น ยึด โดยมิชอบ : ศึกษาเฉพาะกรณีพยานวัตถุและพยานเอกสาร.** หน้า 37-40.

3. หลัก Harmless error หรือ หลักความผิดพลาดที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย หลักนี้มีความมุ่งหมายที่จะรักษาวัตถุประสงค์หลักของการพิจารณาคดีอาญา อันได้แก่การวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย หลักนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อป้องกันกระบวนการดำเนินคดีอาญามิให้ต้องถูกกัดกร่อนไปโดยความผิดพลาดที่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญในคดี [Arizona v. Fulminante, 499 U.S. 279 (1991)]

หลักดังกล่าวหมายถึงการที่เจ้าพนักงานได้พยานหลักฐานมาโดยละเมิดกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในข้อรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิหลัก ๆ ตามรัฐธรรมนูญ พยานหลักฐานที่ได้มาจึงรับฟังเป็นพยานในคดีได้ [Chapman v. California, 386 U.S. 18 (1967)]

4. หลัก Good Faith หรือ หลักสุจริตนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดที่จะไม่ให้มีการใช้หลัก The Exclusionary Rule นี้กับกรณีพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้มาโดยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเชื่อโดยสุจริตของเจ้าหน้าที่นั้นเองว่าตนได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ และความเชื่อที่ว่าตนปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องนั้นก็เป็นความเชื่อที่มีเหตุผล

จนกระทั่งในคดี United States v. Leon, 468 U.S. 897 (1984) ศาลได้ตัดสินไว้ว่าหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปรามหรือยับยั้ง (deter) การกระทำอันมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการค้นตามหมายค้นที่ศาลเป็นผู้ออกแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจก็มิได้ทำผิดอะไรจึงไม่มีเหตุผลที่จะไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น และหากไม่รับฟังพยานหลักฐานในกรณีนี้ ก็จะมีผลทำให้จำเลยผู้ซึ่งกระทำความผิดอย่างแท้จริงต้องรอดพ้นจากการถูกลงโทษไป หรือมิฉะนั้นก็อาจได้รับการลดโทษอันเป็นผลมาจากการต่อรอง (plea bargains)

แต่ทว่าหลัก The Exclusionary Rule มิได้ใช้บังคับแก่พยานหลักฐานที่ได้มาโดยละเมิดสิทธิของประชาชนเท่านั้น โดยในคดี Silverthorne Lumber Co. v. United States, 251 U.S. 385 (1920) ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐได้วินิจฉัยว่า นอกจากพยานหลักฐานที่ได้มาโดยตรงจากการค้นโดยมิชอบจะรับฟังมิได้แล้ว พยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สืบเนื่องมาจากพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นโดยมิชอบนั้นก็รับฟังไม่ได้เช่นเดียวกัน หลักนี้เรียกว่า “หลักผลไม้ของต้นไม้พิษ” (Fruit of the Poisonous Tree) กล่าวคือ ถือว่าการได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งโดยฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญเป็นต้นไม้พิษ (Poisonous Tree) ส่วนพยานหลักฐานอื่นที่ได้สืบเนื่องมาจากพยานหลักฐานชิ้นแรกด้วย (secondary หรือ derivative evidence) เป็นผลไม้ของต้นไม้พิษซึ่งต้องห้ามนำมารับฟังด้วย[32]

[32] แหล่งเดิม. หน้า 30.

แต่หลักผลไม้ของต้นไม้พิษนั้นมีข้อยกเว้นอยู่ 2 ประการคือ[33]

1. กรณีที่จะต้องมีการค้นพบพยานชิ้นนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Inevitable Discovery) พยานชิ้นหลังที่ได้มาเพราะพยานชิ้นแรกอาจจะใช้รับฟังได้ ถ้าพยานชิ้นหลังนั้นจะต้องถูกค้นพบอย่างแน่นอน แม้ว่าจะไม่มีการได้มาซึ่งพยานชิ้นแรกก็ตาม เช่น ถ้าบันทึกของ ก. ระบุว่าเอาปืนของกลางไปทิ้งไว้ในตู้ไปรษณีย์ ปืนของกลางนั้นอาจรับฟังได้ เพราะมีระเบียบบังคับให้พนักงานไปรษณีย์ต้องนำสิ่งของแปลกปลอมต่าง ๆ ส่งให้เจ้าพนักงานตำรวจโดยเร็วเมื่อพบสิ่งของนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เจ้าพนักงานก็จะต้องได้พบปืนของกลางอย่างแน่นอน แม้ว่าจะไม่ทราบถึงที่ซ่อนปืนนั้นจากบันทึกของ ก. ที่ได้มาเพราะการค้นบ้าน ก. อันมิชอบก็ตาม

2. กรณีที่จะต้องมีการค้นพบพยานชิ้นนั้นจากแหล่งอิสระ (Independent Source) พยานชิ้นหลังอาจใช้รับฟังได้ ถ้าอัยการสามารถพิสูจน์ได้ว่าจะมีการค้นพบพยานชิ้นหลังนั้นอยู่นั่นเองจากแหล่งหรือวิธีการอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวพันกับพยานชิ้นแรกนั้น เช่น ตามกรณีบันทึกของ ก. ข้างต้น ถ้าอัยการสามารถพิสูจน์ได้ว่าผลการสืบสวนสอบสวนของตำรวจจะนำไปสู่การค้นพบปืนของกลางนั้นอยู่แล้ว แม้ว่าจะไม่มีการค้นและยึดบันทึกส่วนตัวของ ก. มาก็ตาม กล่าวคือ ตำรวจได้สอบปากคำพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ตอนที่จำเลยนำปืนไปทิ้ง และตำรวจพอทราบแล้วว่าปืนอยู่ที่ใด ซึ่งในที่สุดตำรวจก็คงจะหาปืนนั้นพบแม้ว่าจะไม่มีการค้นและยึดบันทึกส่วนตัวของ ก. ก็ตาม

การที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้น ก็อาจมีผลกระตุ้นให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบบางอย่างขึ้นได้ เช่น กรณีให้การเท็จ (Perjure) เพื่อให้ศาลเห็นว่าวิธีการที่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นถูกต้องชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งในสหรัฐอเมริกาเจ้าพนักงานตำรวจจะให้การเท็จอยู่เป็นประจำ เช่น กรณี “ของกลางตก” (dropy case) โดยเจ้าพนักงานตำรวจจะให้การว่า จำเลยทิ้งพยานหลักฐานของกลาง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นยาเสพติดให้โทษในที่สาธารณะทันทีที่จำเลยเห็นตำรวจ การที่ให้การไปเช่นนั้นก็เพื่อที่จะให้ศาลเห็นว่าเจ้าพนักงานมิได้กระทำโดยมิชอบ เพราะของกลางที่ได้มานั้นได้มาจากการเก็บตก มิได้เกิดจากการค้นหรือยึดมาแต่อย่างใด

ส่วนระยะเวลาในการร้องขอให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้น กฎหมายของสหรัฐอเมริกาบัญญัติว่า ให้จำเลยยื่นคำร้องขอก่อนการพิจารณาคดี ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ลูกขุนซึ่งมีหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ได้มีโอกาสรู้เห็นเกี่ยวกับพยานหลักฐานดังกล่าวอันจะทำให้เกิดอคติต่อจำเลยนั่นเอง[34]

---

[33] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. เล่มเดิม. หน้า 129-130.

[34] อัญชนา สุขสาคร. (2549). **การรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.** หน้า 57-58.

3.3 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์ การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นระบบการไต่สวนหาความจริงซึ่งระบบนี้การดำเนินคดีอาญาจะไม่มีลักษณะเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความสองฝ่าย แต่ทั้งศาล อัยการ และทนายความของผู้ถูกกล่าวหาต่างมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริง โดยประเทศฝรั่งเศสนั้นจะให้อำนาจในการฟ้องคดีอาญาแก่รัฐเป็นหลัก ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสนั้นจะเริ่มต้นจากตำรวจ โดยที่ตำรวจจะทำหน้าที่สอบสวนและรวบรวมข้อเท็จจริงตลอดจนพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด รายงานต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีเพื่อเสนออัยการ โดยอัยการจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีกับจำเลยหรือไม่ หากเห็นควรดำเนินคดีก็จะจัดทำคำฟ้องและตั้งข้อหา พร้อมทำสำนวนสอบสวนทั้งหมดยื่นต่อศาล โดยในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ศาลจะทำหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดี (active) ร่วมกับอัยการและทนายความของจำเลย[35]

3.3.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

ระบบวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสนั้นใช้ระบบไต่สวนเป็นหลัก แต่ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยนำเอาหลักของระบบกล่าวหามาบรรจุไว้ในเนื้อหาด้วย และในส่วนของการฟ้องคดีอาญานั้นจะเริ่มต้นโดยอัยการแห่งสาธารณรัฐ (les procureurs de la République เป็นตำแหน่งของพนักงานอัยการที่เป็นหัวหน้าสำนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น) อย่างไรก็ตามผู้เสียหายสามารถทำให้การฟ้องคดีอาญาเริ่มต้นได้โดยการร้องขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งตั้งแต่ชั้นสอบสวนหรือร้องต่อผู้พิพากษาไต่สวน หรือฟ้องคดีส่วนแพ่งโดยตรงต่อศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญา (ยกเว้นความผิดอุกฤษฏ์โทษ) การถอนคำร้องทุกข์พร้อมคำขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งของผู้เสียหายนั้นไม่มีผลต่อการดำเนินคดีอาญาแต่อย่างใด[36] ซึ่งอาจถือได้ว่าการที่ผู้เสียหายมิได้เป็นผู้ฟ้องคดีอาญาโดยตรง คงได้แต่เพียงยื่นฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาต่อศาลอาญา เพื่อบังคับให้อัยการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลนั้น อาจเรียกว่าเป็นการยื่นฟ้องคดีอาญาในทางอ้อมนั่นเอง เพราะศาลอาญาจะพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอาญาได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาข้อ

---

[35] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 267, 268, 319, 327 และมาตรา 405 บัญญัติให้อำนาจศาลมีดุลพินิจที่จะใช้วิธีการใด ๆ ที่ศาลเห็นสมควร (eclaircissements) อ้างถึงใน พัฒนนาถ พ่วงลาภหลาย และกุลพล พลวัน. (2522, ธันวาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” **วารสารอัยการ, 2, 24.** หน้า 47.

[36] อุทัย อาทิเวช ก (2550, ตุลาคม). “พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 20, 219.** หน้า 4-5.

กล่าวหาในคดีอาญานั้นก่อนแล้ว[37]โดยประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ให้อำนาจสอบสวนคดีอาญากับอำนาจฟ้องคดีอาญารวมกัน กล่าวคือ อำนาจการสอบสวนอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการและอัยการก็เป็นพนักงานสอบสวนด้วย[38]

3.3.2 การสอบสวนคดีอาญา

ประเทศฝรั่งเศสได้แยกกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาออกเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ สองขั้นตอนเช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ กล่าวคือ ขั้นตอนก่อนฟ้องคดีอาญา และขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา ในส่วนของขั้นตอนก่อนฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3 องค์กร คือ ตำรวจสอบสวน พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาสอบสวน ทั้งนี้การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) การสอบสวนเบื้องต้น

การสอบสวนเบื้องต้นเป็นหน้าที่ของตำรวจสอบสวน ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อที่จะทราบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ และถ้ามีก็จะได้หาตัวผู้กระทำความผิดต่อไป การสอบสวนเบื้องต้นนี้ไม่มีลักษณะของการบังคับผู้ถูกสอบสวน เนื่องจากเจ้าพนักงานผู้สอบสวนไม่มีอำนาจบังคับ (ยกเว้นการควบคุมตัวบุคคลซึ่งก็จะควบคุมไว้ได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น) แต่จะขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ถูกสอบสวนเองว่าจะให้ความร่วมมือในการสอบสวนเบื้องต้นหรือไม่ ดังนั้น ความสำเร็จของการสอบสวนเบื้องต้นจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนที่จะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือด้วยเป็นสำคัญ[39]

การสอบสวนเบื้องต้นแม้จะเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ที่ถูกสอบสวนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีความสำคัญมากในการดำเนินคดีอาญา เพราะการสอบสวนเบื้องต้นนี้ทำให้พนักงานอัยการสามารถพิจารณาคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษที่ได้รับไว้ว่าสมควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไรหรือไม่ หากเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่อาจฟ้องร้องได้ เช่น ข้อกล่าวหาไม่เป็นความจริง การกระทำที่กล่าวหาไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่อาจทราบได้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นเรื่องที่ไม่สมควรฟ้องร้อง พนักงานอัยการก็จะสั่งยุติเรื่อง (Classement sans suite) ถ้าเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ผู้ต้องหารับสารภาพหรือยอมจำนนต่อพยานหลักฐาน พนักงานอัยการก็อาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลโดยตรง และหากเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน หรือเป็นเรื่องที่กฎหมาย

---

[37] อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). "การฟ้องคดีอาญา." **วารสารนิติศาสตร์, 22, 2.** หน้า 247-248.

[38] เอกรินทร์ หนุนภักดี. (2543). **การกลั่นกรองคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล.** หน้า 33.

[39] องอาจ มีคุณสมบัติ. เล่มเดิม. หน้า 21.

บังคับให้ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนก็จะส่งต่อไปให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป[40]

บันทึกการสอบปากคำจะต้องลงวันเดือนปีและเวลาที่สอบปากคำ อาจขีดฆ่าตกเติมได้ เมื่อจบแล้วต้องให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านด้วยตนเอง และต้องถามว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ถ้าไม่มี คำให้การนั้นจะจบลงด้วยการลงวันที่และเวลาที่สอบสวนเสร็จและถ้อยคำว่า “ข้าพเจ้าได้อ่านคำให้การข้างบนนี้แล้ว ขอยืนยัน และไม่มีอะไรจะเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือตัดทอน” แล้วลงลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำและผู้สอบสวน ถ้าผู้ให้ถ้อยคำขอแก้ไขเพิ่มเติมหรืออธิบายให้ผู้สอบสวนบันทึกไว้ ให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านแล้วบันทึกด้วยถ้อยคำข้างต้นอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อและลงลายมือชื่อผู้สอบสวน ถ้าผู้ให้ถ้อยคำอ่านหนังสือไม่ออกให้บันทึกว่าได้อ่านให้ฟังแล้ว และให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อไว้ ถ้าไม่สามารถหรือไม่ยอมลงลายมือชื่อก็ให้บันทึกไว้[41]

การสิ้นสุดของการสอบสวนเบื้องต้นเกิดขึ้นเมื่อมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน กล่าวคือในทันทีที่มีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน ตำรวจฝ่ายคดีก็หมดอำนาจที่จะสอบสวนเบื้องต้นต่อไป และมีอำนาจหน้าที่เพียงในฐานะทำการแทนผู้พิพากษาสอบสวนตามที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

เมื่อตำรวจฝ่ายคดีทำการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จแล้ว จะส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการ เพื่อให้อัยการพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไรหรือไม่ ถ้ามีการควบคุมตัวผู้ต้องหาอัยการจะขอให้ผู้พิพากษาสอบสวนออกหมายขังไว้

การสอบสวนเบื้องต้นเป็นการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีอาญาซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลง สำนวนการสอบสวนเบื้องต้นใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดได้ แต่น้ำหนักในการรับฟังย่อมขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษา[42]

2) การสอบสวนกรณีความผิดซึ่งหน้า

การสอบสวนกรณีความผิดซึ่งหน้ามีวิธีการรวบรัดเป็นพิเศษเพื่อรวบรวมร่องรอยพยานหลักฐานซึ่งยังใหม่ ๆ สด ๆ และสามารถพิสูจน์ความจริงได้โดยมีความผิดพลาดน้อย กฎหมายจึงได้ให้อำนาจผู้สอบสวนและอัยการมากขึ้น

การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้านี้ใช้เฉพาะในความผิดอุกฤษฎ์โทษ (ความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป หรือหนักกว่า) และความผิดมัชฌิมโทษ (ความผิดที่มีโทษ

---

[40] วรจิต แสงมุก. (2529). **มาตรการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล.** หน้า 123.

[41] โกเมน ภัทรภิรมย์. (2512). “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” **อัยการนิเทศ, 31, 3.** หน้า 342.

[42] แหล่งเดิม. หน้า 344-345.

จำคุกเกินกว่า 2 เดือน ถึง 7 ปี และมีโทษปรับ) และความผิดลหุโทษซึ่งมีโทษปรับ โดยความผิดลหุโทษนั้นแยกออกเป็น 5 ชั้นตามลำดับความหนักเบาของโทษ และโทษขั้นที่ 5 เป็นโทษระดับสูงสุดของความผิดลหุโทษ[43] และในระหว่างการสอบสวนความผิดซึ่งหน้านั้น ผู้ต้องสงสัยซึ่งอาจเป็นผู้ถูกกล่าวหา (ชื่อที่ใช้เรียกในกรณีความผิดอุกฤษฎ์โทษ) หรือผู้ต้องหา (ชื่อที่ใช้เรียกในกรณีความผิดมัชฌิมโทษ) นั้นจะไม่ได้รับสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากทนายความตราบใดที่บุคคลนั้นยังไม่ถูกควบคุมตัว[44]

เพื่อความจำเป็นในการสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (Les officiers de police judiciaire) มีอำนาจสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ที่ตนเห็นว่าคำให้การของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์แก่การสอบสวนในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือบุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าได้เข้าร่วมในการกระทำความผิด แต่ผู้ที่จะสั่งควบคุมได้จะต้องเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี (Les agents de police judiciaire) ไม่มีอำนาจเช่นนี้ โดยอาจถูกควบคุมตัวเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ระยะเวลาการควบคุมตัว 24 ชั่วโมงนี้อาจขยายได้อีก 24 ชั่วโมง แต่ผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาการควบคุมตัวออกไปอีก 24 ชั่วโมง คือ อัยการแห่งสาธารณรัฐ คำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาควบคุมตัวจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่จำเป็นต้องนำตัวบุคคลนั้นมาพบอัยการแห่งสาธารณรัฐ เว้นแต่อัยการแห่งสาธารณรัฐขอให้นำตัวมา แต่การขยายระยะเวลาควบคุมตัวเด็กอายุ 13-16 ปีไม่อาจกระทำได้ ส่วนการขยายระยะเวลาควบคุมตัวเด็กอายุเกินกว่า 16 ปีนั้นก็ไม่อาจกระทำได้ ถ้าไม่นำตัวเด็กนั้นมาพบอัยการแห่งสาธารณรัฐหรือผู้พิพากษาสอบสวน

สำหรับคดีความผิดร้ายแรง คือ การก่อการร้ายและการค้ายาเสพติดนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 706-23 วรรคหนึ่ง และมาตรา 706-29 อนุญาตให้มีการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวเพิ่มเติมออกไปได้อีกไม่เกิน 48 ชั่วโมง การอนุญาตในกรณีนี้เป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้น ตามคำร้องที่ยื่นโดยอัยการแห่งสาธารณรัฐ และบุคคลที่ถูกควบคุมตัวต้องมาอยู่ต่อหน้าผู้พิพากษา (มาตรา 706-29 วรรคสาม)[45]

ความผิดซึ่งหน้าหมายถึง ความผิดซึ่ง[46]

(1) กำลังกระทำอยู่ในขณะนั้น

(2) เพิ่งกระทำลงสด ๆ

---

[43] องอาจ มีคุณสมบัติ. เล่มเดิม. หน้า 26.

[44] อุทัย อาทิเวช ข (2549, ธันวาคม). "ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส." **บทบัณฑิตย์, 62, 4.** หน้า 62.

[45] แหล่งเดิม. หน้า 62-63.

[46] โกเมน ภัทรภิรมย์. เล่มเดิม. หน้า 345-346.

(3) ในระยะเวลาใกล้ชิดกับการกระทำความผิด ผู้ต้องสงสัยถูกประชาชนไล่ตามจับและกล่าวหาด้วยเสียงร้องเอะอะ

(4) ในระยะเวลาใกล้ชิดกับการกระทำความผิด ได้พบผู้ต้องสงสัยมีสิ่งของหรือร่องรอยพิรุธ ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าผู้นั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

(5) ความผิดซึ่งแม้จะไม่เข้าลักษณะหนึ่งลักษณะใดข้างต้น แต่ได้กระทำลงภายในบ้านเรือน และผู้เป็นเจ้าของบ้านได้แจ้งความแก่อัยการหรือเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีขอให้ไปทำการสอบสวน

เมื่อพบการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องรีบแจ้งให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบทันที ถ้าอัยการเห็นสมควรจะไปยังที่เกิดเหตุเพื่อสอบสวนด้วยตนเองก็ได้ เพื่อให้อัยการพิจารณาว่าควรจะไปยังที่เกิดเหตุด้วยตนเองและออกคำสั่งต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควรหรือไม่ แล้วเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องรีบไปยังที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้า และกระทำการตามที่จำเป็นเพื่อรักษาพยานหลักฐานที่จะสามารถแสดงข้อเท็จจริง ยึดอาวุธ และเครื่องมือที่ได้ใช้ หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำผิด และที่เป็นผลจากการกระทำผิด รักษาร่องรอยต่าง ๆ ไว้ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจห้ามมิให้บุคคลทุกคนออกไปจากที่เกิดเหตุจนกว่าจะทำการเสร็จ มีอำนาจตรวจสอบชื่อและที่อยู่ของบุคคลทุกคนในที่นั้น อาจถ่ายภาพหรือพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ได้ อาจทำการตรวจค้นเอกสารต่าง ๆ และยึดสิ่งของที่ค้นพบโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของเจ้าของสถานที่ ไปยังบ้านเรือนของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ที่มีวัตถุ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และทำการตรวจค้น

ในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้านี้ หากอัยการไปยังที่เกิดเหตุ อำนาจในการสอบสวนของตำรวจก็สิ้นสุดลง และเป็นอำนาจของอัยการที่จะทำการสอบสวนต่อไป แต่อัยการอาจมอบหมายให้ตำรวจดำเนินการต่อไป ซึ่งโดยปกติแล้วอัยการมักจะมอบหมายให้ตำรวจเสมอ นอกจากนี้อัยการยังมีอำนาจต่างออกไปจากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี คือ[47]

1. อัยการอาจออกไปทำการสอบสวนในเขตที่อยู่ติดต่อกับเขตซึ่งตนมีอำนาจหน้าที่อยู่ก็ได้ถ้าเห็นว่าจำเป็น (อำนาจเช่นนี้นายตำรวจชั้น commissaire และนายตำรวจภูธรก็มีเช่นเดียวกัน แต่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีอื่น ๆ ไม่มีอำนาจนี้)

2. อัยการมีอำนาจออกหมายให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังอัยการได้ หมายนี้ใช้จับผู้ต้องหาได้ทั่วประเทศ และนำตัวผู้ต้องหาไปให้อัยการ อัยการมีอำนาจสอบถามปากคำผู้ที่ถูกนำตัวมาให้เพื่อทราบว่าผู้นั้นเป็นใคร ตลอดจนการกระทำของผู้นั้นด้วย ต่อจากนั้น อัยการจะต้องนำตัวผู้ต้องหา

[47] แหล่งเดิม. หน้า 350-352.

ไปยังศาลทันที หรืออย่างช้าภายใน 24 ชั่วโมง อัยการมีอำนาจออกหมายขังผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง ถ้าหากจะขังต่อไปก็ต้องให้ศาลเป็นผู้สั่งขัง

ถ้าหากผู้พิพากษาสอบสวนไปยังที่เกิดเหตุอำนาจหน้าที่ของอัยการก็สิ้นสุดลง และเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาสอบสวนที่จะทำการสอบสวนต่อไป โดยอาจทำการสอบสวนเองหรือมอบให้ตำรวจฝ่ายคดีทำการต่อไปก็ได้

ถ้าหากทั้งอัยการและผู้พิพากษาสอบสวนไปยังที่เกิดเหตุ อัยการอาจขอให้ผู้พิพากษาสอบสวนเปิดการสอบสวนได้ทันที ซึ่งถ้าอัยการขอดังนั้น การสอบสวนของตำรวจก็ยุติและเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสอบสวนต่อไป

แต่ถ้าอัยการไม่ได้ขอให้ผู้พิพากษาสอบสวนเปิดการสอบสวน ผู้พิพากษาสอบสวนจะทำการสอบสวนต่อไป ณ ที่เกิดเหตุ ได้แต่เพียงในกิจการที่เป็นหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดีเท่านั้น ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนต่อไป แต่ไม่มีอำนาจสั่งให้อัยการสอบสวน ในกรณีเช่นนี้ เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนเสร็จแล้วก็จะต้องมอบเอกสารต่าง ๆ ในการสอบสวนให้แก่อัยการเพื่อสั่งต่อไป อัยการอาจสั่งยุติเรื่องหรือฟ้องคดีนั้นโดยไม่ต้องขอให้ผู้พิพากษาทำการสอบสวน หรือขอให้ผู้พิพากษาสอบสวนเปิดการสอบสวนไปตามปกติแต่อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาสอบสวน ซึ่งมิได้เป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเข้ามาทำหน้าที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในกรณีความผิดซึ่งหน้าเช่นนี้ ก็เพราะความจำเป็นในทางปฏิบัติ ซึ่งในเมืองที่มีอัยการเพียงคนเดียวไม่มีผู้ช่วย ผู้พิพากษาสอบสวนจะได้เข้าทำหน้าที่แทนอัยการได้ในกรณีที่อัยการไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าสำนวนที่กระทำโดยตำรวจร่วมกับอัยการอยู่ภายใต้การสอบสวนของศาลยุติธรรมอีกชั้นหนึ่ง คือ ตรวจสอบโดยผู้พิพากษาสอบสวน[48]

3) การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน (Instruction หรือ Information)[49]

ผู้พิพากษาสอบสวนเป็นผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น (Tribunal de grand instance) และศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีอาญา คือ ศาลแขวงและศาล Correctionnel ซึ่งมี 384 ศาลเท่ากับจำนวนศาล Tribunal d'Instance และ Tribunal de grand instance ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคำสั่งของประธานาธิบดีตามคำเสนอของรัฐมนตรียุติธรรมให้มีหน้าที่ทำการสอบสวนเป็นเวลาคราวละ 3 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งซ้ำได้อีกในศาลที่มีคดีมาก ผู้พิพากษาสอบสวนจะทำหน้าที่สอบสวนแต่เพียงอย่างเดียว

---

[48] อมร จันทรสมบูรณ์. (2516, ธันวาคม). "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย." **บทบัณฑิตย์, 30, 4.** หน้า 627.

[49] เอกรินทร์ หนุนภักดี. เล่มเดิม. หน้า 36-38.

เท่านั้น และบางศาลก็มีผู้พิพากษาสอบสวนหลายคน เช่นที่ปารีส (Tribunal de la Seine) มีผู้พิพากษาสอบสวนถึง 70 คน ในศาลที่มีคดีไม่มากนักผู้พิพากษาสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้พิพากษาผู้หนึ่งจะทำหน้าที่พิจารณาคดีด้วย แต่จะต้องไม่ใช่คดีที่ผู้พิพากษาผู้นั้นได้เป็นผู้ทำการสอบสวนมาแล้ว ในกรณีจำเป็นผู้พิพากษาอื่นอาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาสอบสวนชั่วคราวก็ได้ และในกรณีที่ผู้พิพากษาสอบสวนไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เช่น ไม่อยู่หรือเจ็บป่วย ศาลอาจตั้งผู้พิพากษาอื่นใดในศาลนั้นให้ทำหน้าที่แทนได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสฉบับเดิมซึ่งเพิ่งเลิกใช้ไปเมื่อปี ค.ศ. 1958 นั้น ผู้พิพากษาสอบสวนมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีด้วยโดยจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของอธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์ และอัยการเป็นผู้กำหนดว่าจะให้ผู้พิพากษาสอบสวนคนใดได้สอบสวนเรื่องใด ซึ่งอัยการอาจถอนเรื่องไปให้ผู้พิพากษาสอบสวนคนอื่นได้ทุกขณะ ทำให้ผู้พิพากษาสอบสวนตกอยู่ภายใต้อำนาจของอัยการ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสฉบับปัจจุบันซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 จึงได้ยกเลิกวิธีการดังกล่าวเสีย โดยให้ผู้พิพากษาสอบสวนพ้นจากฐานะตำรวจฝ่ายคดี และให้อยู่ภายใต้การดูแลของอธิบดีศาลอุทธรณ์แผนกสอบสวน (Chambre d'accusation) และให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเป็นผู้กำหนดว่าจะให้ผู้พิพากษาสอบสวนคนใดทำการสอบสวนเรื่องใด ผู้พิพากษาสอบสวนจึงไม่ขึ้นอยู่กับอัยการอีกต่อไป

คดีที่กฎหมายบังคับให้ผู้พิพากษาสอบสวนต้องทำการสอบสวนก่อนฟ้อง คือ

1. คดีอุกฉกรรจ์ทุกเรื่อง
2. กรณีที่มีการตายโดยไม่ทราบสาเหตุ
3. คดีที่ผู้เยาว์อายุไม่เกิน 18 ปีเป็นผู้กระทำผิด
4. คดีที่ผู้กระทำผิดอาจถูกฟ้องให้กักกันได้
5. คดีที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะให้ต้องสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน เช่น คดีความผิดค้ากำไรเกินควร ความผิดเกี่ยวกฎหมายการค้าทางทะเล ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ เป็นต้น

นอกจากนี้จะขอให้มีการสอบสวนหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจของอัยการ ถ้าหากอัยการเห็นสมควรและขอให้ผู้พิพากษาทำการสอบสวน ผู้พิพากษาก็จะทำการสอบสวนด้วย

อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาสอบสวนจะทำการสอบสวนเองโดยลำพังไม่ได้ แม้จะเป็นกรณีความผิดซึ่งหน้าก็ตาม โดยผู้พิพากษาสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ก็ต่อเมื่ออัยการขอให้สอบสวนเท่านั้น และอัยการจะขอให้ทำการสอบสวนได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาผลการสอบสวนเบื้องต้นแล้วหรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า เมื่อเห็นว่าจำเป็นต้องให้มีการสอบสวน หรือเมื่อพิจารณาเห็นว่าควรให้มีการสอบสวน

ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจกว้างขวางมาก คือ อาจทำการทุกอย่างที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริงทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้ต้องหา อันจะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจทุกอย่างที่พนักงานสอบสวนมี แต่อำนาจที่ผู้พิพากษาสอบสวนมีมากกว่าคือสามารถออกหมายจับได้ แต่จะทำการสอบสวนเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษสูง

เมื่อเสร็จการสอบสวนแล้ว ผู้พิพากษาสอบสวนจะต้องส่งสำนวนให้อัยการ และอัยการจะต้องทำคำแถลง (requisitoire definitif) พร้อมกับส่งสำนวนคืนไปภายใน 3 วัน คำแถลงอาจขอให้ปิดการสอบสวนหรือให้สอบสวนต่อไปก็ได้ แต่ผู้พิพากษาไม่ผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามคำแถลงของอัยการ

เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนได้รับสำนวนและคำแถลงของอัยการแล้วก็จะต้องวินิจฉัยว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร หากทำการสอบสวนต่อไป เมื่อเสร็จแล้วก็จะต้องส่งสำนวนให้อัยการทำคำแถลงอีกครั้งหนึ่ง หากเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้วก็จะออกคำสั่งปิดการสอบสวนซึ่งอาจเป็นคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้

คำสั่งปิดการสอบสวนอาจเป็นคำสั่งไม่ฟ้องโดยเหตุผลทางกฎหมาย เช่น เมื่อการกระทำนั้นไม่เข้าลักษณะเป็นความผิดตามกฎหมายใดเลย หรือมีเหตุที่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือคดีขาดอายุความ ฯลฯ หรือเหตุผลทางข้อเท็จจริง เช่น สอบสวนแล้วไม่สามารถจะทราบได้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด หรือว่าพยานหลักฐานไม่พอที่จะฟ้องเป็นต้น

การสั่งไม่ฟ้องจะเป็นผลทำให้การดำเนินคดีนั้นยุติลง ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมจะได้รับการปล่อยตัวเมื่อพ้นกำหนดที่อัยการอาจอุทธรณ์ได้แล้ว (24 ชั่วโมง) เว้นแต่อัยการจะเห็นชอบด้วยกับการสั่งไม่ฟ้องนั้นทันที หากอัยการทำการอุทธรณ์คำสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้ต้องหาจะต้องถูกขังต่อไปจนกว่าศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่ง แต่ถ้าเป็นการสั่งไม่ฟ้องโดยข้อเท็จจริง การดำเนินคดีนั้นอาจจะไม่ยุติโดยเด็ดขาด อาจมีการดำเนินคดีนั้นอีกโดยการสอบสวนใหม่เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ปรากฏขึ้น

นอกจากการสอบสวนเบื้องต้น การสอบสวนกรณีความผิดซึ่งหน้าและการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสยังได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสำหรับการสอบสวนบุคคลที่ยังไม่ถูกกล่าวหาไว้ในฐานะพยาน ซึ่งเป็นการยอมรับถึงสถานะกึ่งกลางของบุคคลในคดีที่เรียกว่า “พยานที่มีสิทธิพิเศษหรือพยานต้องหา” (témoin assisté)[50]

---

[50] พยานที่มีสิทธิพิเศษหรือพยานต้องหา (témoin assisté) หมายถึงผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดและถูกดำเนินคดีโดยคำร้องของพนักงานอัยการหรือโดยคำร้องของผู้เสียหายขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่ง แต่บุคคลดังกล่าวยังไม่ถูกศาลดำเนินคดีในฐานะเป็นผู้ถูกไต่สวน (le mis en examen) อ้างถึงใน อุทัย อาทิเวช ก (2550, ตุลาคม). “พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 20, 219.** หน้า 6.

ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 113-1 ถึงมาตรา 113-8[51] หมายถึงในการดำเนินการสอบสวนบุคคลใด ๆ

[51] Code de procédure pénale

Article 113-1

Toute personne nommément visée par un réquisitoire introductif et qui n'est pas mise en examen ne peut être entendue que comme témoin assisté.

Article 113-2

Toute personne nommément visée par une plainte ou mise en cause par la victime peut être entendue comme témoin assisté. Lorsqu'elle comparaît devant le juge d'instruction, elle est obligatoirement entendue en cette qualité si elle en fait la demande.

Toute personne mise en cause par un témoin ou contre laquelle il existe des indices rendant vraisemblable qu'elle ait pu participer, comme auteur ou complice, à la commission des infractions dont le juge d'instruction est saisi peut être entendue comme témoin assisté.

Article 113-3

Le témoin assisté bénéficie du droit d'être assisté par un avocat qui est avisé préalablement des auditions et a accès au dossier de la procédure, conformément aux dispositions des articles 114 et 114-1. Il peut également demander au juge d'instruction, selon les modalités prévues par l'article 82-1, à être confronté avec la ou les personnes qui le mettent en cause. Cet avocat est choisi par le témoin assisté ou désigné d'office par le bâtonnier si l'intéressé en fait la demande.

Lors de sa première audition comme témoin assisté, la personne est informée de ses droits par le juge d'instruction.

Article 113-4

Lors de la première audition du témoin assisté, le juge d'instruction constate son identité, lui donne connaissance du réquisitoire introductif, de la plainte ou de la dénonciation, l'informe de ses droits et procède aux formalités prévues aux deux derniers alinéas de l'article 116. Mention de cette information est faite au procès-verbal.

Le juge d'instruction peut, par l'envoi d'une lettre recommandée, faire connaître à une personne qu'elle sera entendue en qualité de témoin assisté. Cette lettre comporte les informations prévues à l'alinéa précédent. Elle précise que le nom de l'avocat choisi ou la demande de désignation d'un avocat commis d'office doit être communiqué au greffier du juge d'instruction.

Article 113-5

Le témoin assisté ne peut être placé sous contrôle judiciaire ou en détention provisoire, ni faire l'objet d'une ordonnance de renvoi ou de mise en accusation.

ไว้ในฐานะพยานนั้น บุคคลที่ยังไม่ถูกแจ้งข้อกล่าวหาหรือบุคคลที่ถูกอ้างเป็นพยานสามารถที่จะร้องขอให้มีการปฏิบัติต่อตนอย่างผู้ถูกกล่าวหาได้ กล่าวคือ แม้จะเป็นการสอบสวนในฐานะพยานก็ตาม ผู้ที่จะถูกสอบสวนก็มีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวนตนโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับการสอบสวนผู้ต้องหา และผู้ที่จะถูกสอบสวนยังสามารถที่จะเรียกร้องสิทธิดังกล่าวจากผู้พิพากษาไต่สวนได้นับตั้งแต่ครั้งแรกที่เริ่มดำเนินการสอบสวน นอกจากนั้นกฎหมายยังได้กำหนดให้ผู้พิพากษาไต่สวนต้องทำการแจ้งเตือนให้พยานได้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การก็ได้ กับสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความ สิทธิร้องขอให้มีการเผชิญหน้ากัน (Confrontation) ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอบสวน ซึ่งทนายความดังกล่าวอาจได้รับเลือกโดยพยานหรืออาจได้รับการแต่งตั้งโดยนายกสภาทนายความหากเขาได้ร้องขอถึงสิทธิที่จะมีทนายความ และในระหว่างที่มีการดำเนินคดีนั้น หากมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าเขามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ผู้พิพากษา

Article 113-6

A tout moment de la procédure, le témoin assisté peut, à l'occasion de son audition ou par lettre recommandée avec demande d'avis de réception, demander au juge d'instruction à être mis en examen ; la personne est alors considérée comme mise en examen et elle bénéficie de l'ensemble des droits de la défense dès sa demande ou l'envoi de la lettre recommandée avec avis de réception.

Les dispositions de l'article 105 ne sont pas applicables au témoin assisté.

Article 113-7

Le témoin assisté ne prête pas serment.

Article 113-8

S'il apparaît au cours de la procédure des indices graves ou concordants justifient la mise en examen du témoin assisté, le juge d'instruction ne peut procèder à cette mise en examen en faisant application des dispositions des septième alinéas de l'article 116 qu'après avoir informé la personne de son intention, le cas échéant par letter recommandée, et l'avoir mise en mesure de faire connaître ses observations. Il peut également procéder à cette mise en examen en adressant à la personne, en même temps que l'avis de fin d'information prévu par l'article 175, une lettre recommandée précisant chacun des faits qui lui sont reprochés ainsi que leur qualification juridique, et l'informant de son droit de formuler des demandes d'actes ou des requêtes en annulation sur le fordement des articles 81, 82-1, 82-2, 156 et 173 pendant une durée de vingt jours. La personne est également informée que si elle demande à être à nouveau entendue par le juge celui-ci est tenu de procéder à son interrogatoire.

ไต่สวนจะต้องแจ้งให้เขาได้ทราบว่า เขาจะต้องถูกสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาก่อน ผู้พิพากษาไต่สวนจึงจะดำเนินการสอบสวนต่อไปได้[52]

3.3.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

การสอบปากคำผู้ต้องหามีหลักเกณฑ์และวิธีการในการสอบสวนที่ละเอียดมาก ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้การสอบปากคำและกิจการอื่น ๆ ที่ทำในภายหลังไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ เช่น ผู้พิพากษาจะต้องแจ้งการกระทำที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบโดยผู้พิพากษามักจะแจ้งฐานความผิดด้วย (การไม่แจ้งฐานความผิดนั้นไม่ทำให้เป็นการสอบสวนไม่ชอบแต่อย่างใด) ผู้พิพากษาจะต้องแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การก็ได้ สิทธิในการมีทนายความเพื่อต่อสู้คดี หากผู้ต้องหาต้องการให้ศาลตั้งทนายความให้ นายกสภาทนายความจะเป็นผู้เลือกทนายความ เป็นต้น และในการสอบสวนผู้ต้องหาครั้งต่อ ๆ ไป ผู้พิพากษาจะต้องแจ้งให้ทนายความของผู้ต้องหาทราบล่วงหน้าทุกครั้ง โดยจะต้องทำการสอบสวนต่อหน้าทนายความผู้นั้นด้วย

อัยการอาจเข้าฟังการสอบสวนได้เสมอ และหากอัยการได้แจ้งให้ผู้พิพากษาสอบสวนทราบว่าตนจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย จ่าศาลจะต้องแจ้งกำหนดวันเวลาในการสอบสวนให้อัยการทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วันก่อนวันทำการสอบสวน แต่หากจ่าศาลไม่แจ้งให้อัยการทราบการสอบสวนก็ไม่เสียไป แต่ทว่าจ่าศาลจะถูกลงปรับโดยคำสั่งของอธิบดีศาลอุทธรณ์ อัยการและทนายความสามารถถามผู้ต้องหาและพยานได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาสอบสวน ถ้าผู้พิพากษาสอบสวนปฏิเสธไม่ยอมให้ถามคำถามใดก็จะต้องมีการจดคำถามนั้นรวมไว้ในสำนวนเพื่อที่ภายหลังจะได้นำมาพิจารณาว่าการปฏิเสธไม่ให้ถามคำถามดังกล่าวนั้นมีเหตุผลหรือไม่ ในระหว่างสอบสวนอัยการอาจขอดูสำนวนได้ทุกขณะ แต่จะต้องส่งคืนภายใน 24 ชั่วโมง หากผู้เสียหายได้เข้าเป็นคู่ความในฝ่ายแพ่งด้วยนั้น ผู้พิพากษาสอบสวนก็อาจสอบถามปากคำได้เช่นกัน แต่จะให้สาบานไม่ได้ และจะต้องทำการสอบปากคำผู้เสียหายที่เข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งต่อหน้าทนายความของผู้นั้น หรือจะต้องแจ้งให้ทนายความทราบล่วงหน้าถึงการสอบปากคำก่อนอย่างน้อย 1 วัน โดยทนายความมีสิทธิขอดูสำนวนได้ก่อนการสอบปากคำอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และอัยการก็อาจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำผู้เสียหายฝ่ายแพ่งได้เช่นเดียวกัน[53]

---

[52] เป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ แต่เพื่อความถูกต้องของเนื้อหาจึงได้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 113-1 ถึงมาตรา 113-8 มาลงไว้ ณ ที่นี้ as cited in Jean-Francois Renucci. (2004). **Code de Procédure Pénale**. p. 300-302.

[53] องอาจ มีคุณสมบัติ. เล่มเดิม. หน้า 34.

3.3.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ

หลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบปรากฏขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1672 (Judgment of Feb 12, 1672) การพัฒนาหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานได้ดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งหลังการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส ศาลฝรั่งเศสมุ่งเน้นในประเด็นการคุ้มครองและป้องกันสิทธิของประชาชนในที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นเคหสถาน คือกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปค้นบ้านโดยไม่มีอำนาจนั้นจะนำมาซึ่งพยานหลักฐานที่ไร้ผล กล่าวคือศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานเหล่านั้น (Judgment of April 30, 1857) และในปี ค.ศ. 1882 ศาลได้ประกาศว่าหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานเช่นนี้เป็นนโยบายสาธารณะ (Judgment of Nov 25, 1882) ซึ่งมีลักษณะของข้อเท็จจริงคล้ายกับคดี Weeks v. United States, 232 U.S. 383 (1914) และคดี Mapp v. Ohio, 367 U.S. 643 (1961) ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา[54]

ผลของหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเกือบจะไม่มีปรากฏเป็นคดีให้เห็นอีกจนกระทั่งในปี ค.ศ. 1980 ปัญหาเช่นนี้ได้ถูกยกขึ้นพิจารณาอีกครั้งและได้บทสรุปในคดีนี้ คือ เจ้าพนักงานตำรวจปารีสเข้าไปค้นในห้องพักของผู้ต้องสงสัยว่าครอบครองยาเสพติดให้โทษ ในระหว่างที่ค้นนั้นตำรวจพบนาฬิกาที่ถูกขโมยมาแทนและผู้ต้องสงสัยได้ยอมรับเมื่อมีการฟ้องฐานเสพโคเคน ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นนั้นและคำรับสารภาพของผู้ต้องหาจึงไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะน่าเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง (Judgment of May 30, 1980)

3.4 การได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศไทย

การสอบสวนผู้ต้องหานั้นถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน โดยวิธีการในการสอบสวนผู้ต้องหาอันจะทำให้ได้มาซึ่งถ้อยคำใด ๆ จากตัวผู้ต้องหานั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นข้อจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยตรง หากฝ่าฝืนจะถือเป็นการดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจกระทำการตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134, 134/1, 134/2, 134/3, 134/4 และมาตรา 135 ได้บัญญัติไว้ นอกจากนี้ในการสอบถามปากคำผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา

---

[54] Parkter Walter. (1985). "Exclusionary Rules in France ,Germany and Italy." In **Hastings International and Comparative L. Rev.** p. 34-35. อ้างถึงใน ศานิจ บุญศิริ. (2543). **ความชอบด้วยกฎหมายของการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดโดยเจ้าพนักงานตำรวจ**. หน้า 69.

ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน หรือใช้กำลังบังคับ เพื่อให้ผู้ต้องหาให้การใด ๆ ออกมา ทั้งนี้หากพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาด้วยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมายแล้วก็จะส่งผลให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนนั้นไม่อาจนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้เลย[55]

3.4.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้นแต่เดิมใช้ระบบไต่สวนเช่นเดียวกับนานาประเทศ ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาในระบบดังกล่าวนี้จะไม่มีการแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้น หากแต่ผู้ไต่สวน (ศาลหรือผู้พิพากษา) เป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้นตั้งแต่เริ่มคดีคือเมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาจนกระทั่งถึงการตัดสินคดีอาญานั้นในที่สุด การดำเนินคดีอาญาระบบนี้ไม่มีโจทก์และจำเลย หากแต่มีผู้ไต่สวน (ซึ่งเป็นทั้งโจทก์และผู้ตัดสินในคน ๆ เดียวกัน) และผู้ถูกไต่สวน เฉพาะผู้ถูกไต่สวนก็มีสภาพเป็นเพียงวัตถุแห่งการซักฟอกในคดีเท่านั้น[56] และการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเราตามระบบไต่สวนนี้ได้เลวร้ายจนถึงขีดสุดเมื่อมีวิธีพิจารณาจารีตนครบาลเกิดขึ้น[57]

ต่อมาเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งอันมีกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ซึ่งในขณะนั้นก็ทรงสำเร็จการศึกษากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษให้เป็นผู้พิจารณาร่างกฎหมายวิธีพิจารณาขึ้นใช้บังคับไปพลางก่อนจนกว่าจะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สมบูรณ์ขึ้นใช้แทน เนื่องจากการร่างประมวลกฎหมายดังกล่าวนั้นใช้เวลานานมาก ไม่ทันต่อความเจริญของประเทศ ซึ่งในขณะนั้นต้องการให้มีวิธีพิจารณาคดีแบบประเทศตะวันตกโดยเร็ว กฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับชั่วคราวก็คือพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ซึ่งร่างขึ้นโดยอาศัยหลักกฎหมายอังกฤษเป็นพื้นฐาน[58] โดยอัยการมีบทบาทในการฟ้องคดีอาญาด้วยการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ไม่มีผู้เป็นโจทก์ฟ้องหรือผู้เสียหายไม่ติดใจดำเนินคดีต่อไป กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติขึ้นมาเป็นการชั่วคราวไม่กี่มาตรา แต่ปรากฏว่าใช้บังคับอยู่นานร่วม 40 ปี และมีอิทธิพลตกทอดจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ว่าประเทศไทยเราจะได้ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศภาคพื้นยุโรปแล้วก็ตาม

---

[55] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

[56] คณิต ณ นคร ค (2520). “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” **วารสารนิติศาสตร์, 9, 2.** หน้า 134.

[57] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 56.

[58] แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2543). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.** หน้า 198.

ภายหลังเมื่อประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบันนั้น มิได้เน้นที่จะให้มีการหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษให้ได้แต่อย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลเลย อันเป็นลักษณะของการดำเนินคดีในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) แต่อย่างใด ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลแล้ว ที่สำคัญคือยังมีการแยกองค์กรของรัฐในการดำเนินคดีอาญาออกจากกันเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลกันอีกด้วย อันเป็นลักษณะสำคัญของการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial System)[59]

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยในปัจจุบันนี้เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐสังเกตได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 ที่ว่า “เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหายโดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้”

บทบัญญัติดังกล่าวนี้นอกจากแสดงว่าในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเรานั้นรัฐเป็นใหญ่องค์กรของรัฐทุกองค์กร มีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจริงแท้ของเรื่องและกระตือรือร้น (active) ในการตรวจสอบความจริง ยังแสดงถึงบทบาทของรัฐอีกด้วยว่าแม้ตามกฎหมายผู้เสียหายจะดำเนินคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ที่ว่า “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(1) พนักงานอัยการ

(2) ผู้เสียหาย”

แต่ผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการเสียหายไม่ได้ ซึ่งแสดงว่ารัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญานั่นเอง[60]

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเรานั้นเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา[61] โดยนิติสัมพันธ์ขององค์กรของรัฐจะเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่าย คือรัฐฝ่ายหนึ่งกับผู้ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่ง องค์กรดำเนินคดีอาญาของรัฐทุกองค์กรจึงมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหา และต้องตรวจสอบความจริงแท้ของเรื่องเช่นเดียวกับระบบ

---

[59] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, ธันวาคม). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” **บทบัณฑิตย์, 54, 4**. หน้า 58.

[60] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 62.

[61] ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริง : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” **อัยการนิเทศ, 60, 1-4.** หน้า 62.

กฎหมายของประเทศในภาคพื้นยุโรป เห็นได้จากกฎหมายให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบ จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ใช้ “หลักการตรวจสอบ” (Untersuchungsgrundsatz หรือ examination principle) กล่าวคือในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหาโดยไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ

3.4.2 การสอบสวนคดีอาญา

โดยทั่วไปแล้วการสอบสวน คือ การไต่ถามไล่เลียง บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือรู้เห็นหรือสามารถที่จะให้ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้น หรือที่มีการกล่าวโทษหรือมีการร้องทุกข์ เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ อันได้จากการซักถามปากคำของผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ฯลฯ รวมถึงการรวบรวมพยานเอกสาร และพยานวัตถุ การส่งของกลางไปพิสูจน์ เป็นต้น[62] นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการทั้งหลายอื่นอันประกอบด้วยการจับกุม การควบคุมตัวผู้ต้องหา การค้น การให้ประกัน ฯลฯ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ได้ให้ความหมายของการสอบสวนไว้ว่า “การสอบสวน หมายความถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ” และรวมตลอดถึงการสอบสวนการตายอันเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาในการชันสูตรพลิกศพด้วย[63] โดยในการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี

ความสำคัญของการสอบสวน การสอบสวนนั้นเป็นขั้นตอนแรกในการค้นหาความจริงอันเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี เพราะการจะนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับขั้นตอนการสอบสวนเป็นหลัก การสอบสวนจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการอำนวยความยุติธรรม ซึ่งในการพิสูจน์ความผิดชั้นพิจารณาคดีจำเลยจะมีผิดหรือบริสุทธิ์ก็อยู่ที่พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมา ศาลจะต้องตัดสิน

---

[62] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2519). **สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน**. หน้า 46.

[63] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129.

ไปตามพยานหลักฐานที่มีอยู่ ซึ่งมีหลายคดีที่ผู้ต้องหาหลุดพ้นคดีกลับไปก่อความเสียหายให้กับสังคมอีก แต่ก็มีหลายคดีที่สามารถนำตัวมารับโทษ และก็มีบางคดีที่ปรากฏว่ามีการลงโทษผิดตัว ทั้งหมดขึ้นอยู่กับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนทั้งสิ้น และบางครั้งในคดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกไม่ถึง 5 ปี หรือคดีที่ไม่มีอัตราโทษขั้นต่ำซึ่งหากจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้[64] แต่ทว่าในคดีดังกล่าวแม้จำเลยจะยอมรับสารภาพก็ตาม แต่หากพยานหลักฐานของโจทก์ที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมายังคงมีข้อสงสัย ศาลต้องพิพากษายกฟ้องตามหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย กล่าวคือ ในกรณีใดก็ตามที่ยังมีความสงสัยตามควรในข้อเท็จจริงในคดี กรณีนั้นต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีกับจำเลย มิใช่ว่าเมื่อจำเลยรับสารภาพตามฟ้องแล้วศาลจะต้องพิพากษาลงโทษจำเลยเสมอไป[65]

วัตถุประสงค์ของการสอบสวน คือ[66]

1. เพื่อได้ทราบข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เช่น การที่ทรัพย์ของบุคคลหนึ่งหายไปนั้นเป็นเพราะเจ้าของทรัพย์ทำหายเอง หรือเป็นเพราะมีคนร้ายลักเอาไป

2. เพื่อพิสูจน์ความผิด เช่น เมื่อฟังว่าทรัพย์นั้นถูกลักไป ก็พิจารณาจากพยานหลักฐานว่าผู้ต้องหาเป็นคนร้ายรายนี้หรือไม่

3. เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษ เช่น เมื่อฟังว่านายดำเป็นคนร้ายลักทรัพย์รายนี้จริง ก็จัดการออกหมายเรียกตัวนายดำมาสอบสวนเป็นผู้ต้องหา หากนายดำหลบหนีไปก็จัดการออกหมายจับเพื่อให้ได้ตัวมา จะได้ส่งพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลต่อไป

จะเห็นได้ว่าการสอบสวนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะการสอบสวนมักจะกระทำภายหลังที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้นอย่างชัดแจ้งแล้ว โดยประเภทของความผิดอาญาสามารถแยกได้เป็นสองประเภท กล่าวคือ[67]

1. คดีความผิดต่อส่วนตัว (Compoundable Offence) หรือความผิดอันยอมความกันได้

2. คดีอาญาที่มิใช่ความผิดต่อส่วนตัว (Non-Compoundable Offence) หรือความผิดอันยอมความกันไม่ได้ หรือความผิดอาญาต่อแผ่นดิน

---

[64] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคหนึ่ง.

[65] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 73.

[66] คนึง ฦาไชย ข (2551). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** หน้า 97-98.

[67] คณิต ณ นคร ง (2547). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.** หน้า 122.

ดังนั้นการสอบสวนจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของความผิด กล่าวคือ ถ้าเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนได้โดยไม่จำต้องมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ในขณะเดียวกันหากเป็นความผิดอาญาต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะสอบสวนได้ก็ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามระเบียบแล้วเท่านั้น[68]

โดยที่อำนาจสอบสวนถือเป็นอำนาจที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง เป็นกลไกที่สำคัญในการเริ่มกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สามารถส่งผลร้ายแรงถึงขั้นว่าบุคคลใดที่ถูกดำเนินคดีอาจต้องโทษจำคุกหรือถูกประหารชีวิตได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (5) “พนักงานอัยการ” หมายความถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้ และมาตรา 2 (6) บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน”

ดังนี้ เมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น และพนักงานสอบสวนไม่ทำการสอบสวนแล้ว อัยการไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนให้ทำการสอบสวนคดีนั้นและจะเข้าทำการสอบสวนเองก็ไม่ได้ หรือแม้อัยการจะพบพยานหลักฐานหรือได้พยานหลักฐานมาด้วยวิธีการใดก็ตาม (เช่น ผู้เสียหายรวบรวมมาส่งให้) อัยการก็ไม่มีอำนาจฟ้องคดีนั้น ต้องรอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนมาให้เสียก่อน[69] เว้นแต่กรณีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร[70]

ในส่วนของการเริ่มต้นการสอบสวนนั้น เจ้าพนักงานต้องเริ่มสอบสวนคดีเมื่อทราบเรื่องการกระทำผิด ซึ่งการทราบนี้อาจทราบจากการร้องทุกข์ การกล่าวโทษหรือจากวิธีอื่นใดก็ได้ และเมื่อทราบเรื่องการกระทำผิดแล้วพนักงานสอบสวนต้องเริ่มทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้า โดยจะทำการสอบสวนในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร ดังนั้น การสอบสวนจึงไม่จำต้องทำ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวนและในเวลาราชการเท่านั้น ทั้งการสอบสวนนอกสถานที่ทำการก็ไม่จำกัดว่าต้องเป็นในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนแห่งนั้น แม้จะกระทำนอกเขตก็เป็นการสอบสวนที่ชอบ

---

[68] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง.

[69] กุลพล พลวัน. (2528, มกราคม). “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” **วารสารอัยการ, 8, 85.** หน้า 26.

[70] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20.

ในชั้นสอบสวนสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีของผู้ต้องหาไม่ได้รับการรับรองอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในการสอบสวนเป็นเพียงขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานในเบื้องต้นเพื่อทราบว่าคดีมีมูลพอฟ้องหรือไม่เท่านั้น จึงไม่จำต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหาดั่งเช่นการแจ้งข้อหาและสอบสวนปากคำผู้ต้องหา การให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุ หรือตรวจยึดของกลางและการให้ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งต่างกับการพิจารณาคดีในชั้นศาลอันเป็นการพิจารณาว่าจะลงโทษจำเลยตามที่โจทก์ฟ้องมาหรือไม่ จึงควรให้จำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ การพิจารณาคดีจึงต้องกระทำต่อหน้าจำเลย

สำหรับสถานที่ในการสอบสวนนั้นได้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1680/2532 วินิจฉัยว่า “จำเลยเป็นพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ใด เวลาใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 การที่จำเลยสอบถามข้อเท็จจริงบางประการจากโจทก์ที่โรงพยาบาลแล้วไปจดลงในคำให้การของโจทก์ที่สถานีตำรวจอันเป็นที่ทำการของจำเลยภายหลัง โดยระบุว่าเป็นการสอบสวนที่สถานีตำรวจ เพียงเหตุเท่านี้หาเป็นการทำและรับรองเอกสารอันเป็นเท็จไม่”

จะเห็นได้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำต้องอยู่ด้วยตามมาตรา 130 นั้น ก็เพื่อความมุ่งหมายที่จะสนับสนุนให้หลักการตามมาตรา 131 ที่แก้ไขใหม่ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหามีผิดหรือบริสุทธิ์สามารถบรรลุผลได้จริงสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะการสอบสวนที่ได้กระทำอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ไม่ถูกจำกัดด้วยเรื่องสถานที่ที่ใช้ในการสอบสวน ย่อมจะทำให้พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น กฎหมายจึงได้กำหนดให้การสอบสวนของพนักงานสอบสวนสามารถกระทำ ณ ที่ใด เวลาใดก็ได้ แต่ทว่าในการสอบสวนผู้ต้องหานั้นหากมิได้มีการกำหนดสถานที่ที่ใช้สำหรับการสอบสวนผู้ต้องหาให้ชัดเจนก็อาจจะส่งผลให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาทั้งทางร่างกายและจิตใจจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ เช่น การสอบสวนผู้ต้องหาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานกว่า 12 ชั่วโมงโดยไม่ยอมให้ผู้ต้องหาได้พักผ่อน[71] หรืออาจจะเป็นการพาผู้ต้องหาไปสอบสวน ณ สถานที่ที่ลับตาคน จึงควรที่จะได้มีการกำหนดสถานที่ที่ใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหาไว้เป็นการเฉพาะ โดยการห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนผู้ต้องหา ณ สถานที่อื่นนอกเหนือไปจากสถานีตำรวจ และบริเวณที่จะใช้ในการสอบสวนผู้ต้องหานั้นบุคคลภายนอก

[71] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1029/2548. (ฎส. เล่มที่ 4 หน้า 49).

จะต้องมองเห็นได้อย่างชัดเจน เว้นแต่จะเป็นการสอบสวนผู้ต้องหาในเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่เรือนจำอยู่ร่วมในการสอบสวนด้วย

นอกจากนั้นการที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยมิชักช้า[72] และยังได้กำหนดให้ผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม[73] ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (7) ที่บัญญัติรวมความว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม” ดังนั้น เมื่อปรากฏเหตุที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ดังนี้[74]

1. การเริ่มการสอบสวนโดยเร็วย่อมทำให้ทราบข้อเท็จจริงของคดีได้มาก เพราะพยานยังมีความทรงจำดี ผู้กระทำผิดอาจจะยังไม่มีเวลาที่จะหาทางแก้ตัว หรือใช้อิทธิพลข่มขู่หรือจ้างวานพยานเพื่อให้การเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ร่องรอยแห่งการกระทำผิดอาจจะยังปรากฏอยู่ และสถานที่เกิดเหตุจะยังเปลี่ยนแปลงไปไม่มาก เช่น ในคดีลักทรัพย์ย่อมปรากฏรอยนิ้วมือแฝงของผู้กระทำผิดในที่เกิดเหตุ การตรวจสภาพร่างกายของเหยื่อที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา และการเก็บพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ ย่อมจะสามารถหาพยานหลักฐานที่ยืนยันการกระทำผิดได้ดีกว่าปล่อยเวลาให้เนิ่นนานออกไป ทั้งนี้ พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้โดยฉับพลัน ย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ดีกว่า

2. หากพนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า ย่อมทำการสอบสวนเสร็จได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ทราบว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ ถ้าพยานหลักฐานแสดงได้ว่าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้กระทำผิด ผู้ต้องหาย่อมได้รับการปล่อยตัวโดยรวดเร็ว อันเป็นการคุ้มครองเสรีภาพของผู้ต้องหาอีกทางหนึ่ง

การที่กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้านั้นก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้ได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ต้องหาให้น้อยที่สุด แต่หากพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่า ถ้าพนักงานสอบสวนมิได้ทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้าแล้ว การสอบสวนนั้นจะเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ ดังนั้น แม้พนักงานสอบสวนเพิ่งเริ่มทำการสอบสวนหลังจากที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาเป็นเวลาปีเศษ ก็ไม่ทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบ[75]

---

[72] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130.

[73] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสาม.

[74] ชัยเกษม นิติสิริ. (2551). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน**. หน้า 78-79.

[75] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 430/2546. (ฎส. เล่มที่ 1 หน้า 141).

สิทธิได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมมาจากหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินการดังกล่าวให้เสร็จสิ้นโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Rule of Law) และลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสูญเสียไปในระหว่างเวลานั้น ดังนั้น บทบัญญัติมาตรานี้จึงเป็นหลักประกันสำคัญในการปกป้องมิให้มีการคุมขังผู้ต้องหาก่อนการพิจารณาคดีที่เกินเลยหรือไม่เหมาะสม เพื่อบรรเทาความกังวลของประชาชนและสามารถตำหนิกล่าวโทษต่อรัฐหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น รวมทั้งมีความเป็นไปได้ที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถจัดการกับปัญหาความล่าช้าดังกล่าวได้ด้วยตัวของเขาเองด้วย

หากจะได้พิจารณาถึงข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 430/2546 ประกอบกับบทบัญญัติในมาตรา 134 วรรคสามที่ให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องหาเอาไว้อย่างชัดแจ้งแล้วว่าผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว การที่พนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวนล่าช้า ย่อมเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 134 วรรคสาม ทั้งการที่ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า “ไม่มีบัญญัติของกฎหมายว่า ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้าแล้ว การสอบสวนนั้นจะเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ” ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า การสอบสวนที่ใช้เวลาถึงปีเศษนั้นเป็นการสอบสวนที่เนิ่นนานเกินความเหมาะสมไป แต่กฎหมายก็มิได้บัญญัติถึงผลของการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 134 วรรคสามไว้แต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนที่รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นเพียงหลักการเท่านั้น โดยยังไม่ได้กำหนดถึงรายละเอียดและผลของการสอบสวนที่ได้กระทำโดยล่าช้า มิได้กระทำด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องนั้นจะมีผลอย่างไร จึงสมควรที่จะได้มีการตรากฎหมายลูกออกมารองรับสิทธิดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในทางอาญาของประชาชน

3.4.3 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

ระบบการสอบสวนผู้ต้องหาที่แก้ไขใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 ได้เพิ่มเติมหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาโดยกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการหลายขั้นตอน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้หลักการตามมาตรา 131 ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่ค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหามีผิดหรือบริสุทธิ์เกิดความสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาทราบซึ่งมีดังนี้

มาตรา 134/1 วรรคหนึ่งและวรรคสองบัญญัติว่า

“ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหามีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้”

บทบัญญัติมาตรานี้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายความในชั้นสอบสวนจากเดิมรวม 3 ประการคือ[76]

1. ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ผู้ต้องหาไม่มีทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้เช่นเดียวกันกับคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

2. ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ถ้าผู้ต้องหาไม่มีและต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

3. เมื่อจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหา โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบ หรือแจ้งแต่ไม่มาพบภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ต้องรอทนายความ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน

สิทธิของผู้ต้องหาที่จะมีทนายความคอยให้การช่วยเหลือในคดีตามมาตรา 134/1 วรรคหนึ่งนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นบทบังคับเด็ดขาด ผู้ต้องหาไม่อาจสละสิทธินี้ได้ แม้ผู้ต้องหาไม่มีทนายความพนักงานสอบสวนก็จะต้องจัดหาทนายความให้ ทั้งนี้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาในคดีอุกฉกรรจ์หรือผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอย่างเต็มที่ แต่การนับอายุของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้น บทบัญญัติมาตรานี้ให้นับถึงในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา มิใช่วันที่ผู้ต้องหากระทำความผิด ดังนั้น แม้ขณะกระทำความผิดผู้ต้องหาจะมีอายุไม่เกิน 18 ปี แต่ถ้าในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ผู้ต้องหามีอายุเกิน 18 ปีแล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรา 134/1 วรรคหนึ่ง[77] สำหรับสิทธิตามมาตรา 134/1 วรรคสองนี้มีลักษณะเป็นอภิสิทธิ์ (privilege) ที่ผู้ต้องหาอาจสละได้โดยการให้ทำเป็นหนังสือสละสิทธิเอาไว้เป็นหลักฐาน แต่หากผู้ต้องหาร้องขอให้รัฐจัดหาทนายความให้ พนักงานสอบสวนก็มีหน้าที่ต้องตั้งทนายความให้

---

[76] สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). **ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.** หน้า 128.

[77] เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2132/2548. (ฎส. เล่มที่ 8 หน้า 25).

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 134/1 นี้ มิได้ใช้บังคับกับคดีที่ผู้ต้องหามีอายุเกิน 18 ปีและมีโทษปรับสถานเดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่มีหน้าที่ต้องสอบถามผู้ต้องหาก่อนว่ามีทนายความหรือไม่

จะเห็นได้ว่าสิทธิของผู้ต้องหาที่จะมีทนายความช่วยเหลือในคดีนั้น มาตรา 134/1 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบถามและ/หรือตั้งทนายความให้แก่ผู้ต้องหา ทั้งในเรื่องระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติ วิธีปฏิบัติในการสอบถาม รวมทั้งบทผ่อนปรนให้พนักงานสอบสวนสามารถทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอทนายความในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หรือกรณีที่ทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบ หรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย ทั้งนี้เพื่อมิให้การสอบสวนต้องสะดุดหยุดลงหรือล่าช้าจนเกิดความเสียหาย

มาตรา 134/2 บัญญัติว่า

“ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

มาตรานี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 โดยมีหลักการเดียวกันกับมาตรา 133 ทวิ ที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหา พยานหรือเป็นผู้เสียหาย ให้ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากกระบวนการยุติธรรมเหมือนกัน และเนื่องจากมาตรา 134/2 นั้นเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ซึ่งการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาถือว่าผู้ต้องหาซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหานั้นเป็นประธานในคดี มาตรา 134/2 จึงมิใช่มีวัตถุประสงค์เพียงจะให้ความคุ้มครองในวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับเด็กเท่านั้น หากแต่จะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กในการใช้สิทธิต่อสู้คดีอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้นไม่ต้องถูกบีบคั้น กดดันสภาพจิตใจจนเกินสมควร อันจะช่วยให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กสามารถเข้าใจข้อหาและให้การต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้มาตรา 134/2 ยังบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำกว้าง ๆ เท่านั้น ซึ่งมีนัยที่แสดงให้เห็นว่ามาตรา 134/2 คำนึงถึงเพียงเรื่องอายุของผู้ต้องหาเท่านั้นเป็นสำคัญ หาได้คำนึงถึงประเภทของคดีที่จะให้ความคุ้มครองไม่ ฉะนั้น การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี พนักงานสอบสวนอยู่ในบังคับที่จะต้องนำมาตรา 133 ทวิ มาบังคับใช้โดยอนุโลมเฉพาะในเรื่องวิธีการสอบสวนที่เหมาะสมสำหรับเด็กเท่านั้น แต่ไม่จำต้องนำข้อจำกัดเกี่ยวกับประเภทคดีที่จะใช้บังคับตามมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับด้วย[78]

[78] ธานิศ เกศวพิทักษ์. (2551). **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** หน้า 296.

มาตรา 134/3 บัญญัติว่า

“ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้”

การที่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้ตามมาตรา 134/3 นั้นถือเป็นหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ต้องหามีความสามารถเท่าเทียมกับพนักงานสอบสวน เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในการค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหามีผิดหรือบริสุทธิ์ สามารถเกิดความสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเที่ยงธรรม ทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการให้การโดยไม่สมัครใจได้ เพราะในขณะที่มีการสอบปากคำนั้นตัวผู้ต้องหาอาจอยู่ในสภาพจิตที่ไม่ปกติ เช่น ถูกกดดันหรือกำลังตื่นกลัวจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ขาดความรู้ทางกฎหมาย อันอาจทำให้เกิดคำรับสารภาพหรือคำให้การใด ๆ ออกมาได้โดยการชักจูง ยั่วยุขณะจิตผิดปกติ ซึ่งถือเป็นคำให้การโดยไม่สมัครใจอย่างแท้จริง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงบัญญัติให้มีทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ เหตุผลหนึ่งคือมีการยอมรับว่ามีการละเมิดสิทธิในการสอบคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนอยู่หลายคดีดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวอยู่เนือง ๆ

ในอดีตนั้นมีปัญหาในทางปฏิบัติที่ว่า หากผู้ต้องหาประสงค์จะใช้สิทธิขอให้ทนายความเข้าร่วมฟังการสอบปากคำตนแล้วทนายความจะมีบทบาทอะไรบ้าง หรือเพียงแต่เข้าไปนั่งฟังเฉย ๆ หรือสามารถซักถามโต้แย้งทักท้วงแนะนำชี้แนะได้แค่ไหนเพียงใด โดยในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่นั้น เห็นว่ากฎหมายบัญญัติเพียงแค่ให้ทนายความเข้าร่วมฟังการสอบปากคำเท่านั้น ฉะนั้นจึงไม่อาจกระทำอย่างอื่นได้นอกเหนือจากการนั่งฟังการสอบปากคำเฉย ๆ แต่ทางด้านสภาทนายความและนักสิทธิมนุษยชนเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะมีผู้อยู่ด้วยในชั้นสอบสวนก็เพราะกฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโปร่งใสได้มาตรฐาน และเพื่อให้คำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนมีน้ำหนักมั่นคง ฉะนั้นจึงควรที่จะให้ทนายความเข้าไปทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้ด้วย อย่างน้อยที่สุด ประการแรกต้องให้ทนายความมีสิทธิที่จะให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ต้องหาก่อนที่จะเริ่มต้นให้การ ประการที่สอง ในระหว่างที่พนักงานสอบสวนสอบปากคำผู้ต้องหา ถ้าผู้ต้องหาไม่เข้าใจในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายข้อใดข้อหนึ่ง ก็ให้มีสิทธิที่จะสอบถามและขอคำแนะนำจากทนายความที่ไปอยู่ร่วมนั้นได้ ประการสุดท้าย ถ้าพนักงานสอบสวนสอบถามโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ใช้กิริยาวาจาเชิงข่มขู่หรือชวนให้หลงผิด ทนายความที่เข้าไปร่วมฟังการสอบปากคำด้วยควรจะต้องมีสิทธิทักท้วงหรือแนะนำลูกความของตนได้[79]

[79] จรัญ ภักดีธนากุล ก (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.** หน้า 264.

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2542 สภาทนายความได้ทำความตกลงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับทนายความที่เข้าไปร่วมฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนเอาไว้แล้ว[80] โดยวางแนวทางปฏิบัติสำหรับทนายความที่เข้าไปทำหน้าที่นี้และสำหรับพนักงานสอบสวนผู้สอบปากคำผู้ต้องหาให้ปฏิบัติในลักษณะที่ร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดคุณภาพมาตรฐานในการสอบสวนคดีอาญา บันทึกข้อตกลงดังกล่าวยอมรับว่าทนายความที่เข้าไปทำหน้าที่มีสิทธิที่จะให้คำแนะนำปรึกษาผู้ต้องหาก่อนการสอบปากคำได้ มีสิทธิที่จะตอบคำถามและให้คำแนะนำในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่เข้าใจและสอบถามขอคำแนะนำได้ รวมทั้งมีสิทธิที่จะทักท้วงการจัดทำหรือการถามที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือตามระเบียบข้อบังคับของพนักงานสอบสวนได้ ขณะเดียวกันทนายความก็จะต้องยอมรับว่าไม่ควรที่จะเข้าไปกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือแสดงอาการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นการขัดขวางการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจนทำให้ไม่สามารถที่จะสอบปากคำผู้ต้องหาให้ราบรื่นได้

แต่หากผู้ต้องหาแสดงความประสงค์ที่จะใช้สิทธิดังกล่าวนี้โดยจะขอให้ผู้ต้องหาคนอื่น ๆ ที่ร่วมกระทำความผิดด้วยกันกับตนเข้าฟังการสอบปากคำตน โดยอ้างว่าเป็นบุคคลที่ตนไว้วางใจ กรณีเช่นนี้ เพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนค้นหาความจริง พนักงานสอบสวนน่าจะมีสิทธิปฏิเสธโดยให้ผู้ต้องหาร้องขอให้จัดหาบุคคลอื่นที่ตนไว้วางใจมาแทนได้[81]

ผลของการไม่ดำเนินการให้ผู้ต้องหาได้ใช้สิทธิให้ทนายความหรือบุคคลซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน คือ ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาได้ให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนดำเนินการตามมาตรา 134/3 นั้นไม่อาจนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้ แต่ก็ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไปจนถึงขนาดที่ว่าเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบอันจะส่งผลให้อัยการไม่มีอำนาจฟ้องแต่อย่างใด[82]

มาตรา 134/4 บัญญัติว่า

“ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

---

[80] ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก หน้า 135.

[81] ธานิศ เกศวพิทักษ์. เล่มเดิม. หน้า 307.

[82] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3119/2550. (ฎส. เล่มที่ 8 หน้า 29).

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่งหรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้"

การแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่ให้การหรือไม่ก็ได้และสิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่งนั้นคือ การแจ้งให้ทราบถึง "สิทธิที่จะได้รับการแนะนำตักเตือน" (Belehrungsrecht)[83] โดยพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนที่จะถามคำให้การผู้ต้องหา นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติรับรองสิทธิที่จะนิ่งหรือไม่ให้การอย่างชัดเจนไว้ในมาตรา 83 วรรคสอง และมาตรา 84 วรรคหนึ่ง (2) ด้วย ซึ่งหากพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิในส่วนนี้กรณีจะเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ และสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการแจ้งเตือนจากพนักงานสอบสวนก่อนถูกสอบคำให้การนี้ แม้จะมิได้ใช้คำว่าเป็นสิทธิที่จะนิ่งและสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเองโดยตรง แต่โดยเนื้อแท้แล้วก็มีรากฐานที่มาจากสิทธิทั้งสองประการนั่นเอง[84]

หลักการตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง (1) นี้สอดคล้องกับความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (7) และยังสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่าหลัก Miranda Rules อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยไว้ในคดี Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436 (1966) โดยศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้ตีความขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 (Fifth Amendment) ที่บัญญัติ ห้ามมิให้บุคคลใดเป็นพยานปรักปรำตนเองในคดีอาญา (no person shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself) โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ตีความขยายออกไปว่าเจ้าพนักงานจะต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ต้องหาทราบก่อนจะจับกุม เพราะศาลสูงสุดของสหรัฐเกรงว่า เมื่อผู้ต้องสงสัยอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ต้องสงสัยอาจตกอยู่ภายใต้ความกดดันที่จะต้องให้การปรักปรำตนเอง เพราะการสอบสวนภายใต้การควบคุม (in-custody interrogation) เป็นมาตรการที่มีลักษณะกดดันอยู่ในตัว บรรยากาศเช่นนั้นอาจส่งผลให้สภาวะจิตใจของผู้ต้องสงสัยที่จะต่อต้านลดน้อยถอยลง ผู้ต้องสงสัยอาจอยู่ในสภาพบังคับที่จำต้องพูดหรือให้การออกไปทั้ง ๆ ที่ในสภาวะอิสระเขาจะไม่ทำเช่นนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันไว้ล่วงหน้า

---

[83] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 140.

[84] จรัญ ภักดีธนากุล ข (2546, มิถุนายน). "กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานกับการใช้สิทธิที่จะนิ่งและสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง." **บทบัณฑิตย์, 59, 2**. หน้า 2.

โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องแจ้งสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่ต้องให้การที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองให้ผู้ต้องสงสัยทราบด้วย[85]

ในการสอบถามคำให้การของผู้ต้องหานั้น ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งเตือนให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะนิ่ง โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และหากพนักงานสอบสวนถามคำให้การผู้ต้องหาเพิ่มเติม ก็จะต้องเตือนผู้ต้องหาด้วย มิฉะนั้นคำให้การเพิ่มเติมนั้นฟังเป็นพยานหลักฐานยันจำเลยไม่ได้[86] โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้การบังคับใช้สิทธิของผู้ต้องหาเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต และในการพิจารณาคดีของศาล ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ยังกำหนดให้ศาลถามคำให้การจำเลยอีกครั้งหนึ่ง ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป ผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงมีสิทธิที่จะนิ่งไม่อาจถูกบังคับให้ให้การ อันเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย

การกระทำการฝ่าฝืนต่อการแจ้งหรือการเตือนสิทธิ คือ การที่ไม่แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาเลยก็ดี หรือมีการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว แต่การแจ้งสิทธิดังกล่าวได้กระทำภายหลังจากที่ได้มีการถามคำให้การและจดคำให้การของผู้ต้องหาไว้แล้วก็ดี ซึ่งปัจจุบันมาตรา 134/4 วรรคท้ายได้กำหนดผลของการฝ่าฝืนของการที่พนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ กำหนดให้ศาลไม่รับฟังถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าผู้ต้องหาจะให้ถ้อยคำดังกล่าวด้วยความสมัครใจสักเพียงใดก็ตาม ถ้อยคำนั้นก็ไม่อาจรับฟังได้ ฉะนั้น การไม่รับฟังถ้อยคำใด ๆ ดังกล่าวจึงเป็นการไม่รับฟังโดยอาศัยมาตรา 134/4 วรรคท้ายนี้เอง ไม่จำเป็นต้องอ้างบทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 226 อีก และการไม่รับฟังถ้อยคำดังกล่าวนี้เป็นพยานหลักฐานนั้นเป็นการไม่รับฟังในทุกชั้นและทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ หรือชั้นตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ตามมาตรา 145 ตลอดจนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล หาใช่มีผลแต่เพียงว่าจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีไม่ได้เท่านั้น

---

[85] ธานิศ เกศวพิทักษ์. เล่มเดิม. หน้า 301-302.

[86] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2482. (ธส. หน้า 1974).

การปฏิเสธไม่ให้การนี้ไม่เป็นความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานแต่อย่างใด แต่จะไม่รวมถึงการถามคำถามโดยทั่วไปอันไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น การถามชื่อ ที่อยู่ เป็นต้น ซึ่งผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาจะต้องให้การเสมอ หากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาไม่ยอมบอกชื่อ ที่อยู่ หรือบอกแต่เป็นเท็จก็จะเป็นความผิดทางอาญา[87] และไม่ว่าผู้ต้องหาจะให้การหรือไม่ให้การ กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนบันทึกการดังกล่าวไว้ตามมาตรา 134/4 วรรคสอง ดังนี้แสดงว่าคำให้การของผู้ต้องหาจะเกิดจากการบังคับ ข่มขู่ หลอกลวงไม่ได้ เพราะคำให้การที่ได้มาจากการบังคับ ข่มขู่ หลอกลวงหรือโดยเหตุใด ๆ ที่ผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การ คำให้การนั้นจะใช้เป็นพยานหลักฐานยันผู้ต้องหาไม่ได้

ผลของการไม่รับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นตามมาตรา 134/4 วรรคท้ายมีทั้งผลดีและผลเสียต่อคดีของพนักงานอัยการ ดังนี้[88]

ผลดี คือ แม้การที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 ศาลจะรับฟังถ้อยคำใด ๆ ของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นพิจารณาที่ผู้ต้องหาตกเป็นจำเลยต่อศาลไม่ได้ก็ตาม แต่หากพยานหลักฐานอื่นของโจทก์มีน้ำหนักมั่นคงเพียงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลยได้ ศาลก็สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยตามพยานหลักฐานอื่น ๆ ดังกล่าวได้ หาจำต้องพิพากษายกฟ้องเพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 เนื่องจากการสอบสวนไม่ชอบไม่

ผลเสีย คือ หากศาลยกฟ้องเพราะเป็นการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 120 นั้น[89] โจทก์น่าจะยื่นฟ้องจำเลยใหม่ได้โดยสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาใหม่ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ ฟ้องใหม่ของโจทก์น่าจะไม่เป็นฟ้องซ้ำ ทั้งนี้เพราะการที่ศาลยกฟ้อง เนื่องจากพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชอบเช่นนี้ หาใช่เป็นกรณีที่ศาลได้วินิจฉัยเนื้อหาแห่งคดีแล้ว อันจะเป็นกรณีมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องที่จะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 (4) ไม่ ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบปากคำผู้ต้องหาใหม่ให้ถูกต้องตามกฎหมาย และโจทก์ยื่นฟ้องใหม่ หากพยานหลักฐานอื่นยังไม่เพียงพอที่จะฟังลงโทษจำเลยได้ ศาลก็อาจจะรับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนใหม่โดยถูกต้องตามกฎหมายนั้นเป็นพยานหลักฐานประกอบ

---

[87] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 367.

[88] ธานิศ เกศวพิทักษ์. เล่มเดิม. หน้า 278-279.

[89] ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5252/2545. (ฎส. เล่มที่ 8 หน้า 204). และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4834/2546. (ฎส. เล่มที่ 8 หน้า 157).

เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ (ประเด็นนี้ยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ว่าจะเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่)

มาตรา 135 บัญญัติว่า

"ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น"

ความหมายที่แท้จริงของบทบัญญัติมาตรานี้ คือ การละเมิดมิได้ซึ่งเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ต้องหา ดังนั้น ถ้อยคำในกฎหมายที่ว่า "ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น" จึงมีความหมายกว้าง การกระทำใด ๆ ที่เป็นการละเมิดเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ต้องหาทุกสถานย่อมเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น[90] อันหมายถึงการกระทำใด ๆ ของพนักงานสอบสวนที่เป็นการกระทบสิทธิที่จะไม่ถูกล่อลวง ขู่เข็ญ หรือให้สัญญาของผู้ต้องหา ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ให้ต้องตอบคำถามที่มีคำตอบเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หากคำให้การนั้นเกิดจากการล่อลวง ขู่เข็ญ หรือการให้สัญญาดังกล่าวจากพนักงานสอบสวนหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวนก็ตาม ก็ย่อมมีผลให้คำให้การนั้นใช้เป็นพยานหลักฐานยันผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะให้ผู้ต้องหาให้การด้วยความสมัครใจและบริสุทธิ์ กล่าวคือเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา เนื่องจากในกรณีที่คำให้การนั้นเป็นการรับสารภาพหรือเป็นคำให้การที่ไม่เป็นความจริง แม้ต่อมาผู้ต้องหาดังกล่าวจะมีทนายความคอยให้การช่วยเหลือในชั้นศาล ก็ย่อมเป็นการยากแก่ทนายความที่จะเข้าช่วยเหลือปกป้องลูกความได้ การที่ทนายความจะหาพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลว่าจำเลยรับสารภาพหรือให้การใด ๆ ไปโดยที่ไม่เป็นความจริงนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย[91] อีกทั้งยังถือเป็นการปรามเจ้าพนักงานมิให้ใช้วิธีการที่ทำให้ผู้ต้องหาเสียเปรียบในชั้นสอบสวนอีกด้วย

หากพนักงานสอบสวนกระทำการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ของการสอบสวนตามที่มาตรา 135 กำหนดไว้ ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 135 แต่หาใช่ข้อสาระสำคัญถึงขนาดที่จะทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดเท่ากับไม่มีการสอบสวนและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง ตามมาตรา 120 ไม่ และการสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 135 ก็ไม่เข้า

---

[90] คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 141.

[91] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, บุญทิพย์ ผ่องจิตร์ แลนเกรฟ, ประธาน วัฒนวาณิชย์ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2529). **สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย**. หน้า 187.

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 134/4 วรรคสาม ที่จะเกิดผลบังคับว่าด้วยถ้อยคำใด ๆ ของผู้ต้องหาที่ให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ แต่จะถือว่าคำให้การของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนบันทึกไว้นั้น เป็นพยานหลักฐานชนิดที่เกิดขึ้นโดยมิชอบต้องห้ามมิให้นำสืบและรับฟังเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 226 ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นถ้อยคำที่ให้ออกมาโดยไม่สมัครใจ เท่ากับว่าผู้ต้องหาถูกบังคับให้จำต้องให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หากศาลรับฟังถ้อยคำเช่นนี้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาก็จะกระทบต่อสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองซึ่งเป็นหลักสากลของกฎหมายของนานาประเทศที่จะไม่รับฟังถ้อยคำนั้น ๆ แต่ทว่าถ้อยคำที่ให้ออกมาโดยไม่สมัครใจดังกล่าว หากนำไปสู่พยานหลักฐานอื่น ๆ เช่น พยานวัตถุ พยานเอกสาร ศาลอาจใช้ดุลพินิจรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำได้ ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 226/1

ถ้อยคำในมาตรา 135 ที่ว่า “โดยมิชอบด้วยประการใด ๆ” เป็นการบัญญัติขึ้นมาใหม่[92] เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 226 ซึ่งใช้คำว่า “โดยมิชอบประการอื่น” โดยคำว่า “โดยมิชอบประการอื่น” ตามมาตรา 226 นั้นหมายความว่า การซักถามผู้ต้องหาจนเกินขอบเขตธรรมดาจนเห็นได้ว่าเป็นการทรมานต่อจิตใจหรืออนามัย หรือว่าการกระทำให้ผู้ต้องหาตกอยู่ในอำนาจของเคมีภัณฑ์นั้น ย่อมเป็นการกระทำโดยมิชอบประการอื่น เชื่อไม่ได้ว่าผู้ต้องหาได้ให้การโดยสมัครใจหรือที่เรียกกันมาแต่เดิม ๆ ว่ารับโดยชื่นตา[93] ด้วยเหตุนี้คำว่า “โดยมิชอบด้วยประการใด ๆ” ตามมาตรา 135 และคำว่า “โดยมิชอบประการอื่น” ตามมาตรา 226 จึงน่าจะมีความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ โดยมิชอบในทำนองเดียวกับการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน หรือใช้กำลังบังคับซึ่งทำให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำออกมาโดยไม่สมัครใจนั่นเอง

3.4.4 การไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบ

การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาถือเป็นหลักการดำเนินการพิจารณาในศาลอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นต้องเข้าใจหลักและข้อห้ามตามกฎหมายเพราะจะมีผลต่อขั้นตอนการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินคดีคนละขั้นตอนกัน โดยแนวคิดในการรับฟังพยานหลักฐานในระบบกฎหมายไทยนั้น จะห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบและพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ซึ่งอาจแยกพิเคราะห์ได้เป็นสองกรณีกล่าวคือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิได้สมัครใจ กับพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบประการอื่น

---

[92] พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.

[93] ประมูล สุวรรณศร. (2525). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.** หน้า 105.

1. พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิได้สมัครใจ พยานหลักฐานประเภทนี้จะเป็นพยานบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของจำเลยและบุคคลอื่น และคำรับสารภาพของจำเลยเอง ทั้งในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องมิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น เพราะถือว่าพยานเหล่านี้มีความไม่น่าเชื่อถืออยู่ในตัวเอง หากบุคคลจำต้องให้ถ้อยคำเพราะถูกบังคับ ขู่เข็ญ หรือหลอกลวงเสียแล้ว คำพยานก็ยากที่จะเชื่อได้ว่าเป็นความจริง หรือหากจำเลยยอมรับสารภาพซึ่งต้องเกิดขึ้นเพราะเป็นคนใจอ่อน หลงผิด เกรงกลัว หรือหวังจะได้ผลประโยชน์สิ่งตอบแทนใด ๆ คำรับสารภาพนั้นก็อาจจะไม่เป็นความจริงเช่นเดียวกัน การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็อาจจะผิดพลาดได้ หรือถ้าหากเป็นความจริงก็เท่ากับส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่กระทำความผิด แต่ในกรณีหลังหากไม่รับฟังพยานหลักฐานเสียเลยผู้กระทำความผิดก็อาจจะลอยนวลได้ นอกจากนี้ในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า เขามีสิทธิที่จะไม่พูด คำพูดของเขาอาจใช้เป็นพยานยันเขาในชั้นศาลได้ รวมถึงต้องให้สิทธิผู้ต้องหาที่จะมีทนายเข้ารับฟังการสอบปากคำด้วย ถ้าสิทธิเหล่านี้มิได้แจ้งให้ทราบหรือแจ้งให้ทราบแต่ไม่ยอมให้เขาได้ใช้สิทธิ จะถือว่าเป็นคำรับสารภาพที่เกิดขึ้นโดยมิได้สมัครใจ[94]

2. พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบประการอื่น เนื่องจากในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้น พนักงานสอบสวนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ โดยล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานของคดี พยานหลักฐานที่ได้มาโดยเป็นผลมาจากการกระทำโดยมิชอบดังกล่าวโดยตรงนั้นต้องห้ามรับฟังโดยเด็ดขาด และหากว่าการกระทำโดยมิชอบนั้นเป็นผลทำให้ได้พยานหลักฐานอื่น ๆ ที่มิได้เกี่ยวข้องกับการกระทำโดยมิชอบโดยตรงมาด้วยซึ่งแม้จะเป็นพยานหลักฐานที่โดยตัวมันเองผิดกฎหมายอยู่แล้วอันถือเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาโดยมิชอบ แต่หากมีการนำข้อมูลหรือถ้อยคำของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ หรือนำข้อมูลที่ได้มาโดยมิชอบไปรวบรวมพยานหลักฐานมา พยานหลักฐานนั้นก็ต้องห้ามไม่ให้รับฟังเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้ตามมาตรา 226/1

---

[94] ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ. (2550). **การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.** หน้า 137.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ได้มีการบัญญัติหลักกฎหมายในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการกระทำที่มิชอบขึ้นใหม่ไว้ในมาตรา 226/1 ซึ่งบัญญัติว่า

"ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

(2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

(3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด"

พยานหลักฐานที่ได้มาโดยการกระทำที่มิชอบหมายถึง พยานหลักฐานที่โดยตัวของมันเองนั้นมิได้เกิดขึ้นจากกระบวนการอันมิชอบ กล่าวคือ โดยสภาพของพยานหลักฐานนั้นมีตัวตนอยู่และเกิดขึ้นโดยชอบอยู่ก่อนแล้ว หากแต่ยังไม่ได้พยานชนิดนี้มา จึงได้มีกระบวนการอันมิชอบบางประการทำให้พยานหลักฐานนี้ปรากฏขึ้นหรือถูกค้นพบขึ้นในภายหลัง ซึ่งมาตรา 226/1 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์สำหรับพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบและพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่อาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบไปค้นยึดได้มาโดยชอบ (Fruit of the Poisonous Tree) เสียใหม่ว่า โดยหลักแล้ว ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานทั้งสองประเภทนี้เช่นกัน แต่มีข้อยกเว้นให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ ถ้า "การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน" ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ

พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หมายถึง พยานหลักฐานเหล่านี้เกิดขึ้นและมีอยู่โดยชอบแล้ว มีคุณค่าเชิงพิสูจน์สูง เพียงแต่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมายและละเมิดหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงไม่อาจนำมารับฟัง

เป็นพยานหลักฐานได้ ดังนั้น พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่ยึดได้มาจากการค้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ข้อความที่ได้มาจากการลักลอบดักฟังโทรศัพท์โดยมิชอบ หรือการใช้กำลังบังคับตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ ถอนเส้นผม หรือดึงขน โดยผู้ต้องหาไม่ยินยอมอันเป็นการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ พยานหลักฐานที่ได้มานั้นจึงต้องห้ามมิให้นำมารับฟังเป็นพยานหลักฐาน เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 226/1 วรรคสอง เนื่องจากพยานหลักฐานเหล่านี้แม้จะได้มาโดยมิชอบ แต่คุณค่าในการพิสูจน์ความจริงไม่ได้ลดลงไป ยังมีคุณค่าที่จะพิสูจน์ความจริงได้อย่างเต็มที่ ไม่เหมือนกับพยานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบตามมาตรา 226 ฉะนั้นการที่จะไม่รับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้คงต้องเป็นเพราะเหตุผลอื่น ไม่ใช่เหตุผลที่ว่าเพราะพยานหลักฐานนั้นไม่น่าเชื่อถือ

สำหรับต่างประเทศนั้นก็มีแนวความคิดที่แตกต่างออกไป เช่น ประเทศอังกฤษถือเอาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ความจริงได้เป็นหลัก ส่วนการที่เจ้าพนักงานไปกระทำความผิดกฎหมายเป็นผลให้ได้พยานหลักฐานมา ก็เป็นเรื่องที่จะต้องแยกไปดำเนินการลงโทษเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก ในประเทศอังกฤษ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนี้จึงไม่ต้องห้ามให้รับฟัง แต่หลักการนี้ก็มีข้อยกเว้นหลายกรณีที่ห้ามมิให้รับฟัง ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นต้องการมิให้เกิดการกระทำที่มิชอบของเจ้าพนักงานขึ้นอีก จึงมีหลักห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ รวมทั้งขยายไปถึงพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบในตอนแรกด้วย โดยเรียกหลักนี้ว่า หลักผลไม้ของต้นไม้พิษ หรือ Fruit of the Poisonous Tree[95] โดยถือว่าหากศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีนี้แล้ว ย่อมเป็นการส่งเสริมให้ตำรวจใช้วิธีนอกกฎหมายไปแสวงหาพยานหลักฐานมาประกอบคดี ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง แต่ทว่าหลักการนี้ก็มิได้ห้ามรับฟังโดยเด็ดขาด โดยมีข้อยกเว้นในหลายกรณีที่ให้รับฟังได้ ซึ่งได้อธิบายไว้ในตอนต้นแล้ว

2. พยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ

พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน หากมีการนำข้อมูลหรือถ้อยคำของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ หรือนำข้อมูลที่ได้มาโดยมิชอบไปรวบรวมพยานหลักฐานมา พยานหลักฐานนั้นก็ต้องห้ามไม่ให้รับฟังตามมาตรา 226/1 วรรคหนึ่ง เช่น เจ้าพนักงานตำรวจทำร้ายผู้ต้องหาจนให้การรับสารภาพพร้อมกับแจ้งว่าได้นำเอาอาวุธปืนที่ใช้ยิงผู้ตายไปซุกซ่อนไว้ที่ใด เจ้าพนักงานตำรวจจึงตามไปยึดอาวุธปืนที่ใช้ในการกระทำ

[95] ธานี สิงหนาท. (2551). **คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา.** หน้า 311.

ผิดมาเป็นของกลาง ดังนี้ คำให้การรับสารภาพของผู้ต้องหาเกิดขึ้นโดยมิชอบรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ตามมาตรา 135 และมาตรา 226 ส่วนอาวุธปืนของกลางที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลหรือถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยมิชอบในตอนแรกแล้วไปรวบรวมมาก็ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 226/1 วรรคหนึ่งด้วย หรือจะเป็นการลักลอบดักฟังโทรศัพท์โดยอัดเทปบันทึกเสียงไว้โดยมิชอบ แล้วนำข้อมูลนั้นไปค้นบ้านของผู้ต้องหายึดเอาอาวุธปืนที่ใช้ในการกระทำผิดมาเป็นของกลางโดยมีหมายค้นถูกต้อง ดังนี้ ข้อความในเทปบันทึกเสียงเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ อาวุธปืนของกลางที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่ได้มาโดยมิชอบดังกล่าวก็ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 226/1 วรรคหนึ่งด้วยเช่นเดียวกัน โดยหากศาลยอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานก็เปรียบเสมือนยอมรับเอาผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษด้วย[96]

3. การใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

หลักกฎหมายที่ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานตามมาตรา 226/1 วรรคหนึ่งนั้น กฎหมายมิได้ห้ามไม่ให้รับฟังโดยเด็ดขาด โดยได้กำหนดข้อยกเว้นที่ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้ หากเห็นว่าการรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน ประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรม หมายความว่า คุณค่าของพยานหลักฐานชิ้นที่ได้มาโดยไม่ชอบซึ่งจะพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยและทำให้จำเลยถูกลงโทษ คือประโยชน์ที่จะได้ต่อการอำนวยความยุติธรรม เพราะเมื่อมีคนกระทำความผิดรัฐก็ต้องพยายามนำคนผิดมาลงโทษให้ได้เพื่อให้สังคมกลับคืนดี พยานหลักฐานที่จะช่วยพิสูจน์ความผิดและนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดได้จึงถือเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคม ในการพิจารณาว่าควรจะรับฟังหรือไม่รับฟังพยานหลักฐานชิ้นนี้ ซึ่งถ้าไม่รับฟังอาจทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดรอดไป จึงให้นำประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมในการที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยขึ้นเทียบกับผลเสียซึ่งเกิดจากการกระทำอันมิชอบของเจ้าพนักงานว่าการกระทำมิชอบของเจ้าพนักงานนั้นไปก่อผลเสียอะไร เพราะการกระทำของเจ้าพนักงานทำให้เกิดผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน กฎหมายให้ชั่งน้ำหนักระหว่างการอำนวยความยุติธรรมกับการละเมิดกฎหมายของเจ้าพนักงาน ในการพิจารณาว่าควรจะเข้าข้อยกเว้นที่จะให้รับฟังได้หรือไม่ ถ้าผลประโยชน์ที่ได้จากการอำนวยความยุติธรรมที่จะ

[96] แหล่งเดิม. หน้า 313-314.

เอาคนผิดมาลงโทษมีมากกว่าการละเมิดกฎหมายของเจ้าพนักงานเป็นเพียงการละเมิดเล็กน้อยก็ให้รับฟังได้

แต่ถ้าการละเมิดกฎหมายของเจ้าพนักงานนั้นเป็นการละเมิดอย่างร้ายแรง เช่น เจ้าพนักงานเข้าค้นบ้านในเวลากลางคืน โดยที่ไม่มีหมายค้นและใช้กำลังบุกรุกเข้าไป ย่อมทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวไม่แน่ใจในความปลอดภัยของตนและสิทธิส่วนตัวหรือสิทธิในเคหสถานว่าจะถูกละเมิดอย่างร้ายแรงหรือไม่ พยานหลักฐานที่ได้มาจากการนี้ก็ไม่ควรที่จะรับฟัง ตัวอย่างเช่น การค้นพบธนบัตรของกลางในข้องปลาที่แขวนอยู่ข้างบ้านทางทิศตะวันออก นอกจากมิได้กระทำต่อหน้าจำเลยหรือสามีจำเลย ทั้ง ๆ ที่จำเลยก็ถูกจับและควบคุมตัวอยู่ที่หน้าบ้านนั้นเองแล้ว ยังได้ความว่าการพบธนบัตรในข้องปลาก็เป็นเรื่องที่ในชั้นแรกสิบตำรวจตรี พ. ค้นพบเพียงคนเดียวก่อน แล้วจึงเรียกกำนันที่เชิญมาเป็นพยานในการค้นมาดู หาใช่ว่าเป็นการค้นพบธนบัตรของกลางที่พบต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยานดังที่ ป.วิ.อ. มาตรา 102 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ไม่ พยานหลักฐานโจทก์เกี่ยวกับการค้นพบธนบัตรของกลางซึ่งเจ้าพนักงานผู้ตรวจค้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่ศาลจะรับฟัง[97]

แนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลที่จะรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 226/1 วรรคสองไว้ว่า ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ อีก 4 ประการดังต่อไปนี้ด้วยคือ[98]

(1) “คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น” กล่าวคือ ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่า น่าเชื่อถือมาก สามารถบ่งชี้ข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีนั้นได้มาก โอกาสที่ศาลจะใช้ดุลพินิจยกเว้นให้รับฟังได้ก็จะมากตามไปด้วย แต่ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่ไม่สำคัญซ้ำยังมีน้ำหนักน้อยอีกด้วย ศาลก็น่าจะใช้ดุลพินิจไปในทางตัดทิ้งไปตามหลักที่กฎหมายวางไว้

(2) “พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี” ที่จำเลยถูกฟ้องมีความชั่วร้ายรุนแรงเพียงใด กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนมากน้อยอย่างไร ถ้าความผิดในคดีนั้นไม่ร้ายแรง ความจำเป็นที่จะต้องลงโทษจำเลยอย่างจริงจังก็น้อยลง โอกาสที่ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบหรือที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบนั้นก็จะมากขึ้น แต่ถ้าความผิดในคดีนั้นร้ายแรงมาก ประโยชน์สาธารณะที่จะต้องพิสูจน์ความผิดและ

---

[97] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4793/2549. (ฎส. เล่มที่ 5 หน้า 133).

[98] จรัญ ภักดีธนากุล ก เล่มเดิม. หน้า 268-269.

ลงโทษจำเลยก็มาก โอกาสที่ศาลจะใช้ดุลพินิจให้รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวตามข้อยกเว้นก็มากขึ้นด้วย

(3) "ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ" ของเจ้าหน้าที่มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด ถ้าเจ้าหน้าที่ใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานอย่างผิดกฎหมายผิดศีลธรรม ทำให้เสื่อมเสียต่อการอำนวยความยุติธรรมของประเทศมากหรือทำให้เสียหายต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ศาลก็น่าจะไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้นไปตามหลัก แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ทำผิดเพียงเล็กน้อยเสียหายไม่มาก ศาลก็น่าจะใช้ดุลพินิจให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นได้ตามข้อยกเว้น

(4) เจ้าหน้าที่ที่กระทำการอันมิชอบนั้นถูกลงโทษหรือไม่เพียงใด หากมีการลงโทษอย่างเหมาะสมไปแล้ว ความจำเป็นที่จะไปตัดพยานหลักฐานนี้ก็น้อยลง แต่หากไม่มีการลงโทษอย่างจริงจัง ศาลก็น่าจะให้ตัดพยานหลักฐานดังกล่าว

แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวนี้ไม่นำไปใช้กับคำรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับตามมาตรา 84 วรรคท้าย หรือคำให้การในชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติไม่ถูกต้องตามมาตรา 134/4 วรรคท้าย หรือกรณีพยานหลักฐานที่ห้ามมิให้รับฟังเนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบตามมาตรา 226 ซึ่งบทตัดพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น[99]

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 226/1 วรรคสองนี้เปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะรับฟังพยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่ได้มาโดยมิชอบหรือได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบเป็นพยานหลักฐานได้ โดยอาศัยข้อยกเว้นนี้ได้อย่างกว้างขวาง ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเพื่อปรับใช้กฎหมายให้เหมาะสมและเข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีได้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด ดังนั้น แม้พยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน เช่น ไปค้นโดยมิชอบ ลักลอบดักฟังโทรศัพท์โดยมิชอบ หรือบังคับตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะโดยผู้ต้องหาไม่ยินยอมอันเป็นการกระทำที่มิชอบของเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าการกระทำผิดหรือการกระทำโดยมิชอบของเจ้าพนักงานนั้นมิได้มีลักษณะร้ายแรงจนเกินไปกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากพยานหลักฐานนั้น เช่น กระทำไปโดยสุจริต เชื่อว่าได้กระทำไปโดยชอบ ก็ถือว่ากฎหมายได้ยกเว้นให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าการกระทำผิดหรือการกระทำโดยมิชอบของเจ้าพนักงานนั้นมีลักษณะรุนแรงมีผลกระทบ

---

[99] พรเพชร วิชิตชลชัย. (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.** หน้า 229.

ต่อสังคมมากกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากพยานหลักฐานนั้นเสียอีก ศาลก็อาจจะไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้[100]

หากได้พิจารณาถึงข้อยกเว้นที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบได้นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นมาจากกฎหมายเยอรมัน โดยในประเทศเยอรมันนั้นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้โดยชัดแจ้งอยู่แล้วว่าพยานหลักฐานดังกล่าวรับฟังไม่ได้ เช่น ตามมาตรา 81 C III 5, 98 b III 3, 100 b V, 100 d III 3, 100 d V, 100 f, 108 II, 136 a III 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น ก็ไม่มีปัญหาอันใด แต่ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าพยานหลักฐานดังกล่าวที่ได้มาโดยมิชอบนั้นรับฟังได้หรือไม่ ถือเป็นปัญหาที่ยังไม่มีข้อยุติและมีทฤษฎีต่าง ๆ หลายทฤษฎี ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือทฤษฎีดุลยภาพ (Die Abwaegungslehre)[101]

ทฤษฎีดุลยภาพนี้เป็นการวินิจฉัยเป็นกรณี ๆ ไป โดยในด้านหนึ่งเป็นการเปรียบเทียบกันระหว่างประโยชน์ของการค้นหาความจริง (das interesse) และการใช้กฎหมายอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ (effektiver Strafrechtspflege) การกระทำความผิดทางอาญาที่ถูกฟ้องร้อง (die angeklagte Straftat) และความรุนแรงของความน่าตำหนิ (die Schwere des Vorwurfs) ในอีกด้านหนึ่งเป็นการเปรียบเทียบถึงความสำคัญของประโยชน์ที่ถูกละเมิด (die Bedeutung des verlezten Interesses) และในกรณีที่มีการละเมิดต่อบทบัญญัติในทางวิธีพิจารณาความแล้ว ต้องเปรียบเทียบถึงความสำคัญ (Gewicht) ของบทบัญญัติดังกล่าว กล่าวโดยสรุป เป็นการชั่งน้ำหนักของรัฐในการลงโทษการกระทำความผิด (Strafverfolgung) ในคดีใดคดีหนึ่งกับการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน[102] ซึ่งต้องดูเป็นกรณี ๆ ไปว่าในคดีดังกล่าวประโยชน์ของรัฐในการรักษากฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนว่าอย่างใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน ถ้าประโยชน์ของรัฐในการรักษากฎหมายมากกว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนแล้ว พยานหลักฐานที่แม้จะได้มาโดยมิชอบก็สามารถจะรับฟังได้ แต่ถ้าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนมีน้ำหนักมากกว่าประโยชน์ของรัฐในการรักษากฎหมาย พยานหลักฐานดังกล่าวก็ไม่อาจที่จะรับฟังได้

หลักของมาตรา 226/1 คือการห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้นมีข้อยกเว้นว่าเว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของ

---

[100] ธานี สิงหนาท. เล่มเดิม. หน้า 313-314.

[101] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์. (2549, มกราคม-เมษายน). "บทบาทของศาลในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา." **ดุลพาห, 53, 1.** หน้า 158.

[102] แหล่งเดิม. หน้า 160.

ประชาชน ความหมายคือให้ศาลชั่งน้ำหนักระหว่าง 2 สิ่ง สิ่งแรกคือ ประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรม กับสิ่งที่สองคือผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา (due process of law) หรือสิทธิเสรีภาพของประชาชน นอกจากนั้นยังกำหนดว่าในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจว่าจะรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้หรือไม่ ให้ศาลพิจารณาตามมาตรา 226/1 วรรคสอง (1) (2) (3) และ (4) ด้วย[103]

การบัญญัติมาตรา 226/1 เพิ่มขึ้นหากพิจารณาไม่ดีแล้วอาจเข้าใจได้ว่าเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 226 แต่ความจริงแล้วไม่ใช่ เพราะเจตนารมณ์ของมาตรา 226/1 ไม่ได้ประสงค์จะให้มีผลกระทบถึงบทตัดพยานหลักฐานตามมาตรา 84 วรรคท้าย มาตรา 134/4 วรรคท้าย และมาตรา 226 ดังนั้นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามตามบทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวจึงต้องถือว่าเป็นบทตัดพยานหลักฐานโดยเด็ดขาด ส่วนมาตรา 226/1 นี้น่าจะมุ่งพยานหลักฐาน 2 ประเภท คือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ ซึ่งปัญหานี้อาจกระทบถึงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องการค้นโดยมิชอบว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบหรือไม่ รวมทั้งพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่วิธีการได้มาของพยานหลักฐานทำไม่ถูกต้อง และพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ พยานหลักฐานประเภทนี้จะเข้าใจง่ายกว่าประเภทแรก เช่น พยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนซึ่งปฏิบัติไม่ถูกต้องตามมาตรา 134/1 จึงต้องห้ามมิให้รับฟังตามมาตรา 134/4 วรรคท้าย แต่ในคำรับสารภาพนั้นได้ระบุถึงแหล่งซ่อนอาวุธปืนของกลางซึ่งเจ้าพนักงานไปยึดมาได้ อาวุธปืนของกลางจึงเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นโดยมิชอบเข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 226/1

[103] พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 101-102.

บทที่ 4
วิเคราะห์ปัญหาการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในประเทศไทย

เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น สิ่งหนึ่งที่นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินคดีก็คือพยานหลักฐาน ซึ่งพยานหลักฐานนั้นจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีตั้งแต่เริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนไปจนกระทั่งถึงการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีในศาล และการที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์นั้นจะต้องอาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐาน แต่การที่จะแสวงหาพยานหลักฐานมาให้ได้นั้นในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีขอบเขตในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพราะมิฉะนั้นแล้วการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชนได้ หรือในทางกลับกันหากกฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์ในการแสวงหาพยานหลักฐานไว้อย่างเคร่งครัดมากเกินไป เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่อาจจะแสวงหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ โดยในบทนี้จะเป็นการนำเสนอถึงปัญหาของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานโดยจะเป็นการศึกษาถึงปัญหาในการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลทั้งก่อนและหลังจากที่บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหาว่ามีปัญหาใดบ้างและมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสถานะความเป็นผู้ต้องหา

การดำเนินคดีอาญาในอดีตนั้น แต่เดิมนานาประเทศใช้ระบบไต่สวน การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนนี้ไม่มีการแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน หากแต่ผู้ไต่สวนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้นตั้งแต่มีการเริ่มคดีจนกระทั่งถึงการตัดสินคดีอาญานั้น การดำเนินคดีอาญาในระบบนี้จึงมีแต่เพียงผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวนอันส่งผลให้ผู้ถูกไต่สวนมีสภาพเป็นเพียงวัตถุแห่งการซักฟอกในคดีเท่านั้น เนื่องจากผู้ถูกไต่สวนนั้นแทบจะไม่มีสิทธิใด ๆ เลยซึ่งมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุชิ้นหนึ่งเปรียบเสมือนกับการตกเป็นกรรมในคดีนั่นเอง ระบบไต่สวนจึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ถูกไต่สวนเนื่องจากเขาไม่มีโอกาสเพียงพอที่จะแก้ข้อกล่าวหาหรือต่อสู้คดีได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาข้อบกพร่องจากการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน จึงมีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ให้องค์กรที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยให้ศาลเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดี และให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องซึ่งในปัจจุบันก็

คือองค์กรอัยการนั่นเอง พร้อมกันนั้นก็มีการให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาอันได้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยได้มีโอกาสในการแก้ข้อกล่าวหาและโอกาสในการต่อสู้คดีด้วย เมื่อมีการให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาแล้วจึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นสภาพจากการเป็นวัตถุแห่งการซักฟอกและกลายเป็นประธานในคดี

ระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยกหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันโดยให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการและยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาให้พ้นจากฐานะการเป็นกรรมในคดีให้มีฐานะเป็นประธานในคดีดังกล่าวนั้นเรียกว่าการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาซึ่งถือเป็นการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ อันส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหานั้นมีส่วนร่วมในคดีในฐานะที่เป็นคน ไม่ใช่เป็นแต่เพียงวัตถุในคดีดังเช่นการดำเนินคดีอาญาในอดีตไม่

โดยปกติแล้วผู้ต้องหาหมายความถึงผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล[1] จึงเห็นได้ว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้ถูกกล่าวหาอย่างชัดเจน ส่วนจำเลยนั้นหมายถึงบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด[2] การฟ้องบุคคลดังกล่าวยังศาลว่าได้กระทำความผิดก็เป็นการกล่าวหาเขาเช่นเดียวกัน เพราะแม้ว่าฟ้องจะหมายถึงคำยืนยันถึงการกระทำผิดของจำเลย[3] แต่ก็ยังคงจะต้องมีการพิสูจน์ข้อกล่าวหากันต่อไปอีกว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ ดังนั้น จำเลยจึงยังคงอยู่ในสภาพเป็นผู้ถูกกล่าวหาเช่นเดียวกันกับผู้ต้องหา จึงถือได้ว่าทั้งผู้ต้องหาและจำเลยต่างก็เป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเช่นเดียวกัน แต่ในบางกรณีผู้กระทำผิดก็ไม่จำต้องตกเป็นผู้ถูกกล่าวหามาก่อนเลยก็ได้ เช่น กรณีความผิดซึ่งหน้า[4] หรือในกรณีที่ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดสำเร็จทันทีที่ผู้กระทำได้ลงมือกระทำ เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จ เป็นต้น

การที่กฎหมายยกระดับฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากการเป็นเพียงผู้ถูกซักฟอกหรือเป็นกรรมในคดี มาเป็นผู้ร่วมในการค้นหาความจริงในกระบวนพิจารณา โดยการเป็นประธานในคดีส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และถือเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรฐานสากล แนวทางที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่นั้นผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการรับรองสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสิทธิในทางกระทำหรือสิทธิในทางอยู่เฉยหรือสิทธิในทางไม่กระทำนั่นเอง กล่าวคือในชั้นจับกุมนั้นกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับภายหลังจากที่มีการแจ้งข้อกล่าวหาซึ่งหมายถึงการแจ้งเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้น

---

[1] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2).

[2] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (3).

[3] คณิต ณ นคร ก (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. หน้า 503-504.

[4] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80.

และยืนยันให้ผู้ต้องหาทราบด้วยว่า การกระทำของผู้ต้องหานั้นเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานใดแล้ว[5] เจ้าพนักงานผู้จับกุมนั้นจะต้องทำการแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้กับสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความและแจ้งให้ทราบด้วยว่าถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ สำหรับสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้น หลังจากที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาได้ทราบอีกครั้งหนึ่งแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหารู้ว่าตนมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ ก็ได้ การให้ถ้อยคำของผู้ต้องหาอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ รวมถึงต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหามีสิทธิที่จะพบทนายความหรือให้บุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำด้วยก็ได้ นอกจากนี้ในการสอบถามปากคำผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน หรือใช้กำลังบังคับ เพื่อให้ผู้ต้องหาให้การใด ๆ ออกมาโดยเด็ดขาด

จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานต้องทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องหาทราบนั้น การแจ้งสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวของผู้ต้องหาในประเทศไทยมีความใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์การแจ้งสิทธิในประเทศสหรัฐอเมริกามาก กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาจะเริ่มต้นในการแจ้งสิทธิเมื่อมีการสอบสวนในระหว่างการควบคุมตัวตามหลัก Miranda Rules ส่วนหลักเกณฑ์ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตามบทบัญญัติในมาตรา 83 และมาตรา 84 นั้นได้กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ รวมถึงการเตือนให้ผู้ต้องหาทราบว่าถ้อยคำของเขาอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาในชั้นพิจารณาคดีได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานในส่วนที่เป็นถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้โดยชอบอย่างแท้จริง และนับได้ว่ากฎหมายวิธีพิจาณาความอาญาของไทยในส่วนของหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหามีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลของหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดี และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ.1966 ข้อ 14 (3)

สำหรับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งหมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษนั้น ในทางปฏิบัติการสอบสวนซึ่งรวมถึงการสอบพยานบุคคลที่เป็นบุคคลทั่วไป รวมถึงผู้ต้องสงสัยแต่ยังไม่เป็นผู้ต้องหาเรียกว่า “การซักถาม” หรือการถามคำถาม แต่สำหรับการสอบปากคำผู้ต้องหาจะเรียกว่า “การถามคำให้การ” แต่เนื่องจากการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหานั้น ในความเป็นจริงถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นเกิดขึ้นและมีมาก่อนที่

[5] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 195.

เขาจะตกเป็นผู้ต้องหา ทั้งนี้เนื่องมาจากการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่มีการกล่าวหา และเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ดังนั้น กระบวนการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาอันถือเป็นขั้นตอนแรก ๆ ของการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมคือกระบวนการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการไต่ถามไล่เลียงหรือสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือรู้เห็นหรือสามารถที่จะให้ข้อเท็จจริงบางประการที่เกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นหรือที่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด โดยพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ อันได้จากการซักถามปากคำของผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย หรือพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งบางครั้งพนักงานสอบสวนอาจทำการสอบปากคำผู้ต้องหาไว้ในฐานะผู้เสียหายหรือในฐานะพยานก่อนที่จะได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาก็ได้

โดยปกติคดีอาญาจะเริ่มเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดอาญา แต่เนื่องจากการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นเริ่มมีขึ้นมาตั้งแต่ก่อนที่ตัวผู้ต้องหาจะได้รับทราบข้อกล่าวหา กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจประสงค์ที่จะสอบถามบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ตนเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและบุคคลนั้นสามารถที่จะให้ข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้ทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเพื่อมาให้ปากคำ หรือแม้กระทั่งการที่พยานหรือตัวผู้ต้องสงสัยได้มาเข้าพบพนักงานสอบสวนเองนั้นจะถือได้หรือไม่ว่าพนักงานสอบสวนได้มีการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะผู้ต้องหาแล้ว เพราะหากถือว่าการที่พยานหรือตัวผู้ต้องสงสัยได้มาเข้าพบพนักงานสอบสวนนั้นเป็นการทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในสถานะผู้ต้องหาหรือเสมือนเป็นผู้ต้องหาแล้ว ก็จะส่งผลให้พนักงานสอบสวนต้องทำการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดให้เขาทราบก่อนจึงจะสอบทำการปากคำเขาในฐานะผู้ต้องหาได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ถ้อยคำใด ๆ ของผู้ต้องหานั้นสามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของเขาได้ แต่หากถือว่าการเข้าพบพนักงานสอบสวนของบุคคลดังกล่าวนั้นบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็ไม่จำต้องแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้เขาทราบแต่อย่างใด

ในปัญหานี้จึงต้องพิจารณาว่าเมื่อใดจึงจะถือว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหานั้นได้ตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว ทั้งนี้เพราะกฎหมายไม่ได้ระบุไว้ว่าอย่างไรจึงจะเรียกว่า “ถูกหาว่าได้กระทำความผิด”

และใครเป็นผู้กล่าวหา คือ ผู้เสียหายมาร้องทุกข์ หรือผู้อื่นกล่าวโทษ หรือตัวเจ้าพนักงานกล่าวหาเอง ที่ว่า “กล่าวหา” นั้นจะต้องบอกให้ผู้ถูกกล่าวหารู้ตัวเสียก่อนหรือไม่ว่าเขาถูกหาว่ากระทำความผิดในเรื่องใด หรือเพียงแต่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษก็ตกเป็นผู้ต้องหาแล้วโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดรู้ตัวเสียก่อน หรือว่าบุคคลนั้นจะต้องถูกเจ้าพนักงานจับกุมในฐานะผู้กระทำความผิดเสียก่อนแล้วจึงจะค่อยตกเป็นผู้ต้องหา และเมื่อได้พิจารณาถึงนิยามของคำว่าผู้ต้องหาตามมาตรา 2 (2) จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลใดจะตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาตามกฎหมายนั้น จะต้องได้มีการกล่าวหาบุคคลนั้นว่าได้กระทำความผิดอาญาต่อเจ้าพนักงาน[6] หรือเจ้าพนักงานกล่าวหาเอง[7] การกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานนั้นผู้เสียหายอาจเป็นผู้ร้องทุกข์เองหรืออาจเป็นการกล่าวโทษโดยบุคคลอื่น ฉะนั้นการที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ถูกหาว่าได้กระทำผิดอาญาขึ้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายระบุไว้แต่เพียงว่า “ผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด” จึงแปลความหมายได้ว่า ผู้ถูกหาว่ากระทำผิดอาจตกเป็นผู้ต้องหาโดยไม่รู้ตัวเลยก็ได้ โดยนัยเช่นนี้หากเจ้าพนักงานสงสัยว่าใครกระทำผิดก็ดี หรือผู้เสียหายไปร้องทุกข์ก็ดี หรือมีผู้กล่าวโทษก็ดี บุคคลผู้ถูกกล่าวหานั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว[8] แต่ทว่าหากได้พิจารณาถึงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคหนึ่ง[9] แล้วจะเห็นได้ว่าในชั้นจับกุมนั้นจะถือว่าบุคคลย่อมมีสถานะเป็นผู้ต้องหาเมื่อถูกเจ้าพนักงานจับกุม พร้อมทั้งแจ้งข้อกล่าวหาและเริ่มควบคุมตัวประกอบกับตามกฎหมายและแนวปฏิบัติของไทยนั้น สิทธิของผู้ต้องหาเกิดมีขึ้นเมื่อบุคคลตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัยแล้ว กล่าวคือสิทธิตามกฎหมายของผู้ต้องหาจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการหาว่ากระทำความผิดอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้วนั่นเอง

กฎหมายในส่วนที่ว่าด้วยการกล่าวหาว่าบุคคลได้ทำความผิดนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของสิทธิของผู้ต้องหา เพราะเมื่อใดที่การกล่าวหาเช่นนั้นขัดต่อกฎหมายแล้วบุคคลย่อมไม่เป็นผู้ต้องหา[10] แต่หากจะได้วิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาย่อมจะได้รับการปฏิบัติอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาเกิดขึ้น เนื่องจากก่อนหน้านี้ยังไม่มีตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ เจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจที่จะดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาหรือทำการแจ้งสิทธิใด ๆ ให้ผู้ต้องหา

---

[6] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1341/2509. (ฎน. หน้า 2923).

[7] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 143.

[8] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, บุญทิพย์ ผ่องจิตร์ แลนเกรฟ, ประธาน วัฒนวาณิชย์ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2529). **สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย**. หน้า 55.

[9] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้”.

[10] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 313/2480. (ธส. หน้า 290).

ทราบได้เลย ฉะนั้นกรณีที่บุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือกรณีที่พยานหรือตัวผู้ต้องสงสัยได้มาเข้าพบพนักงานสอบสวนตามที่พนักงานสอบสวนได้ทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวเพื่อมาให้ปากคำที่สถานีตำรวจนั้น จึงยังไม่อาจถือได้ว่าการที่บุคคลดังกล่าวได้เข้ามาพบพนักงานสอบสวนนั้นจะทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในสถานะเป็นผู้ต้องหาในทันที เพราะแม้จะได้มีการร้องทุกข์โดยผู้เสียหายหรือมีการกล่าวโทษโดยบุคคลอื่นว่ามีผู้กระทำผิดและมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วก็ตาม เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดมาให้ปากคำนั้นถือได้ว่าเป็นแต่เพียงการเชิญตัวไปในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อจับกุมคนร้ายเท่านั้น ดังนั้น การออกหมายเรียกหรือการเชิญตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อมาให้ถ้อยคำในกรณีดังกล่าวนี้ จึงเป็นเพียงการสอบปากคำผู้ต้องสงสัยไว้ในฐานะพยานที่มิใช่การสอบปากคำในฐานะผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจึงยังไม่ต้องดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหา ไม่ต้องทำการสอบถามและ/หรือตั้งทนายความให้ ไม่ต้องแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การ สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ และสิทธิที่จะให้ทนายความเข้าร่วมฟังการสอบปากคำแก่บุคคลดังกล่าวแต่อย่างใด

4.2 ปัญหาการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนที่จะตกเป็นผู้ต้องหา

ประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ซึ่งบนพื้นฐานของหลักการดังกล่าว ทุกฝ่ายมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาความจริงตั้งแต่ในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวนและชั้นศาล ฉะนั้นในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ๆ จึงจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้ต้องหา[11] โดยพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะที่ใช้ยืนยันว่าผู้ต้องหากระทำความผิดอย่างเดียวหาได้ไม่ เพราะคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริง และการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่อย่างไร ต้องพิจารณาโดยการฟังความทุกฝ่ายมิใช่ฝ่ายเดียว ตามหลักฟังความทุกฝ่ายพนักงานสอบสวนจึงต้องให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อกล่าวหา และที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาได้[12] ฉะนั้น ถ้อยคำของผู้ต้องหาจึงถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินคดี เพราะถือเป็นพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในการรวบรวมและพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ หากเป็นถ้อยคำที่ได้มาโดยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือมีการดำเนินการต่าง ๆ ตามกฎหมายอย่างถูกต้อง โดยวิธีการในการสอบสวนผู้ต้องหาอันจะทำให้ได้มาซึ่งถ้อยคำใด ๆ จากตัวผู้ต้องหานั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นข้อจำกัดอำนาจของพนักงาน

---

[11] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

[12] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสี่.

สอบสวนโดยตรง หากฝ่าฝืนจะถือเป็นการดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และจะส่งผลให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนที่มิชอบนั้นไม่อาจนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้เลย ดังนั้น รัฐจึงสามารถนำถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษกับตัวผู้ต้องหาเอง

เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยนั้นเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา อันส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีอาญาของรัฐซึ่งได้แก่ศาล อัยการและตำรวจ ต่างก็มีหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมโดยไม่ถือว่าตนเป็นปรปักษ์กับประชาชนในรัฐ และจะต้องร่วมกันตรวจสอบค้นหาความจริงว่าผู้ถูกกล่าวหามีผิดหรือบริสุทธิ์ ฉะนั้น พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้ต้องหาให้มากที่สุด และเมื่อได้พิจารณาถึงความหมายของการสอบสวนและการเริ่มการสอบสวนตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (11) และมาตรา 130 ประกอบกันแล้ว จะเห็นได้ว่าในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนไม่จำต้องทำการสอบสวนต่อหน้าผู้ต้องหาแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าการรวบรวมถ้อยคำของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนคำให้การไว้ในฐานะพยาน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบค้นหาความจริงและเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นมีมาก่อนที่จะเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับกุมตัวผู้ต้องหาได้

และโดยที่หลักการของการสืบสวนตามหลักสากลทั่ว ๆ ไปนั้นมีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการคือ จะต้องสืบสวนให้ได้ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ถ้ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะเป็นคดีอะไรและใครเป็นผู้กระทำความผิดในคดีนั้น ซึ่งสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำไปในทางสืบสวนนั้นก็เพื่อประโยชน์ 2 ประการอันได้แก่ เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือ “การสืบสวนก่อนเกิดเหตุ” และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด หรือ “การสืบสวนหลังเกิดเหตุ” การสืบสวนหลังเกิดเหตุนี้หมายถึงการสืบสวนภายหลังจากที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว เป้าหมายที่สำคัญของการสืบสวนหลังเกิดเหตุก็คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อเป็นพยานหลักฐานในคดี โดยแยกเป็น 2 กรณี ได้แก่[13]

1. ในกรณีที่จับตัวผู้ต้องหาได้แล้ว ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องทำการสืบสวน ค้นหาพยานหลักฐานทั้งในและนอกสถานที่เกิดเหตุ เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์หลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

---

[13] วีระวุธ ชัยชนะมงคล. (2531). **ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา : ทัศนะของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล.** หน้า 54.

2. ในกรณีที่ยังไม่ได้ตัวผู้กระผิด หรือได้ทราบว่ามีผู้กระทำเกิดขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของผู้สืบสวนที่จะต้องดำเนินการหาพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด หรือเพื่อระบุตัวผู้กระทำความผิด (Criminal Identification) รวมถึงพยานที่ระบุถึงสาเหตุและเจตนาในการกระทำผิดประกอบกันด้วย

จะเห็นได้ว่าการสืบสวนและการสอบสวนนั้นเป็นภารกิจที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิด เพราะต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการสืบเสาะหาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษ แต่ทว่าการจะนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการสอบสวนเป็นหลัก ในส่วนของการเริ่มต้นการสอบสวนนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเริ่มทำการสอบสวนเมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและจะต้องเริ่มทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้าทั้งนี้ก็เพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว และเนื่องจากการค้นหาความจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหานั้นมีมาก่อนที่จะมีการจับกุมตัวผู้ต้องหา กล่าวคือ เมื่อมีการร้องทุกข์หรือมีการกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และเป็นกรณีที่ยังไม่ได้ตัวผู้กระทำผิดหรือยังไม่ได้ตัวผู้ต้องหามาไว้ในอำนาจรัฐ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องทำการสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่รู้เห็นหรือสามารถที่จะให้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด หรือเพื่อระบุตัวผู้กระทำผิด โดยพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ อันได้จากการสอบปากคำผู้ต้องสงสัย หรือพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ไว้ในฐานะพยาน

ซึ่งโดยปกติแล้วพยานบุคคลมีหน้าที่ 3 ประการคือ[14]

1. หน้าที่ต้องไปที่เจ้าพนักงานและศาล[15]
2. หน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ[16]
3. หน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน[17]

และนอกจากหน้าที่ของพยานบุคคล 3 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว พยานบุคคลยังมีสิทธิอีก 3 ประการคือ[18]

1. สิทธิที่จะให้การโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ[19]

---

[14] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 222.

[15] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 และมาตรา 170.

[16] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169, 171-174 และมาตรา 177.

[17] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169, 171 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112.

[18] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 226.

[19] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม.

2. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสม[20]

3. สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ[21]

แต่การที่พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะพยานนั้น บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะต้องให้การตามความเป็นจริง เพราะหากบุคคลดังกล่าวให้การเท็จก็อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้[22] แต่หากเป็นการสอบปากคำผู้ต้องหานั้น เนื่องจากผู้ต้องหาไม่ใช่พยานแต่ถือเป็นประธานในคดี เพราะผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ และถ้าผู้ต้องหาให้การก็มีสิทธิที่จะให้การอย่างไรก็ได้ การปฏิเสธไม่ให้การนี้ไม่เป็นความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานแต่อย่างไรด้วย แต่จะไม่รวมถึงการถามคำถามโดยทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น การถามชื่อ ที่อยู่ เป็นต้น ซึ่งผู้ต้องหาจะต้องให้การเสมอ หากผู้ต้องหาไม่ยอมบอกชื่อ ที่อยู่ หรือบอกแต่เป็นเท็จก็อาจจะเป็นความผิดทางอาญา[23] ฉะนั้น การที่ผู้ต้องหาให้การผิดไปจากความเป็นจริงก็ไม่เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด[24]

การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเพื่อมาให้ปากคำ หรือแม้กระทั่งการที่พยานหรือตัวผู้ต้องสงสัยได้มาเข้าพบพนักงานสอบสวนเอง พนักงานสอบสวนจึงได้ทำการสอบปากคำบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะพยาน จึงไม่จำต้องแจ้งข้อกล่าวหา ไม่ต้องทำการสอบถามและ/หรือตั้งทนายความให้ ไม่ต้องแจ้งสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การ สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ และสิทธิที่จะให้ทนายความเข้าร่วมฟังการสอบปากคำแก่บุคคลดังกล่าวได้ทราบ เพราะมิใช่เป็นการสอบปากคำในฐานะผู้ต้องหา แต่หลังจากที่ได้มีการสอบปากคำบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้ในฐานะพยานแล้ว พนักงานสอบสวนก็ได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ อีกและพบว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้นั้นบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าตัวบุคคลดังกล่าวที่เคยให้การไว้ในฐานะพยานนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เนื่องจากพยานหลักฐานที่รวบรวมมาได้ในภายหลังนี้แสดงให้เห็นได้ว่าบุคคลดังกล่าวอาจเป็นผู้กระทำความผิด เช่นนี้ พนักงานสอบสวนจึงได้ออกหมายเรียกหรือได้ขออนุมัติหมายจับบุคคลดังกล่าวมาเพื่อทำการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำในฐานะผู้ต้องหาอีกครั้งหนึ่ง โดยในการสอบปากคำในครั้งหลังนี้พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดในเรื่องหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาอย่าง

---

[20] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (4) และ (5).

[21] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (5).

[22] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137, 172, 173, 267 และมาตรา 367.

[23] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 367.

[24] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 568/2500. (ฎน. หน้า 459). และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 225/2508. (ฎน. หน้า 209).

ถูกต้อง ครบถ้วน เช่นนี้พนักงานสอบสวนจะสามารถนำเอาบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาคนนี้ที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานในชั้นสอบสวนไปใช้เป็นเบาะแสในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้หรือไม่ และภายหลังที่ได้มีการฟ้องผู้ต้องหาคนนี้เป็นจำเลยต่อศาล โจทก์จะสามารถนำเอาบันทึกคำให้การดังกล่าวมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้แค่ไหน เพียงใด หากสามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานได้แล้วจะถือเป็นพยานหลักฐานประเภทใด

การจะนำเอาบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานมาใช้ในการพิจารณาคดีได้หรือไม่นั้น ความสำคัญอยู่ที่ว่าในการออกหมายเรียกหรือการเชิญตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อมาสอบปากคำในฐานะพยานของพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนมีเจตนาเช่นใด หากพนักงานสอบสวนมีพฤติการณ์ที่ชัดเจนจนเห็นได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นการจงใจที่จะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายซึ่งในที่นี่ก็คือหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาอันได้แก่ สิทธิที่จะไม่ให้การ[25] สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว[26] สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ[27] และสิทธิที่จะมีอยู่ร่วมด้วยในชั้นสอบสวน[28] รวมถึงการเตือนให้ผู้ต้องหาทราบด้วยว่าถ้อยคำของเขาอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาได้ในชั้นพิจารณาคดี ทั้งยังถือได้ว่าการกระทำของพนักงานสอบสวนดังกล่าวนั้นเป็นการกระทำที่ขัดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นประธานในคดีที่สำคัญประการหนึ่งด้วย ซึ่งก็คือสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา[29] โดยในชั้นสอบสวนฟ้องร้องผู้ต้องหาจะต้องมีสิทธินี้ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้ให้การแก้ข้อกล่าวหาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องได้นั่นเอง เช่นนี้แล้วจึงถือได้ว่าการดำเนินการของพนักงานสอบสวนในการสอบปากคำผู้ต้องหารายนี้ทั้งหมดจึงเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย อันส่งผลให้ถ้อยคำใด ๆ ของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานมิใช่ในฐานะผู้ต้องหาจึงเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติในมาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 จึงต้องห้ามมิให้นำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาโดยเด็ดขาดตามมาตรา 226[30] และแม้จะมีการนำเอาข้อมูลหรือถ้อยคำของผู้ต้องหาที่เกิดขึ้นโดยมิชอบนี้ไปรวบรวมพยานหลักฐาน พยานหลักฐานนั้นก็ต้องห้ามไม่ให้รับฟังตามมาตรา 226/1 วรรคหนึ่ง ทั้งนี้เพราะพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานได้ทำการรวบรวมมานั้น จะถูกนำมาใช้ในการพิสูจน์ความผิด

---

[25] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง.

[26] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคหนึ่ง (1).

[27] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1.

[28] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 134/3.

[29] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสี่.

[30] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1106/2506. (ฎน. หน้า 1617).

ของผู้ถูกกล่าวหาได้ก็ต่อเมื่อเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบและได้มาโดยชอบอย่างแท้จริง โดยพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องไม่ใช่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด

สำหรับการที่พนักงานสอบสวนจะสามารถนำถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานในชั้นสอบสวนไปใช้เป็นเบาะแสในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้หรือไม่นั้น เห็นว่าหากเป็นการนำเอาคำให้การของพยานก่อนที่จะเขาจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาไปใช้เป็นเบาะแสในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ และปรากฏว่าคดีมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการของพนักงานสอบสวนในกรณีดังกล่าวว่า พนักงานสอบสวนมีเจตนาที่จงใจจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่มุ่งจะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา การจะนำเอาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยอาศัยการสอบปากคำผู้ต้องหารายนี้ซึ่งมิชอบด้วยกฎหมายมาใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในภายหลังนั้นจึงไม่อาจทำได้ เพราะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของผู้ต้องหา เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาไม่จำต้องให้การที่จะมีผลเป็นโทษแก่ตนในคดีที่ตนถูกกล่าวหา หากกฎหมายยอมให้มีการนำเอาถ้อยคำดังกล่าวมาใช้ยันหรือใช้ปรักปรำตัวเขาได้ในภายหลัง ก็ย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและถือว่าเป็นการขัดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เขาเป็นประธานในคดีอย่างชัดเจน แต่หากเป็นการนำเอาคำให้การที่ได้มาจากการสอบปากคำบุคคลก่อนที่เขาจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาไปใช้เป็นเบาะแสในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของบุคคลอื่นนั้น เห็นว่าสามารถทำได้ เพราะไม่ใช่การนำเอาถ้อยคำดังกล่าวมาใช้เป็นปฏิปักษ์แก่ตัวเขาเองแต่อย่างใด

แต่ถ้าพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการดังกล่าวยังไม่ปรากฏชัดเจนจนพอที่จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาที่จะจงใจหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย หรือเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการดังกล่าวไปโดยสุจริตและมีเหตุผลอันสมควร เช่น ในชั้นแรกของการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดนั้นไม่ปรากฏว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจึงได้ทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวบุคคลดังกล่าวมาสอบปากคำในฐานะพยาน แต่หลังจากที่ได้มีการสอบปากคำบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะพยานแล้วกลับพบว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมานั้นบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าตัวบุคคลดังกล่าวที่เคยให้การไว้ในฐานะพยานนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น อันอาจเป็นผู้กระทำความผิดในคดีนั้นเสียเอง พนักงานสอบสวนจึงได้ทำการสอบปากคำบุคคลดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งในฐานะผู้ต้องหา ซึ่งการสอบปากคำในครั้งหลังนี้พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการต่าง ๆ

ตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อกล่าวหา การแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามที่มาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 ได้บัญญัติไว้ให้ผู้ต้องหาได้รับทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ของตนได้อย่างครบถ้วนทุกประการ เช่นนี้น่าจะถือว่าคำให้การของผู้ต้องหาก็ดีหรือคำให้การที่ผู้ต้องหาได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานก็ดีเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบและได้มาโดยชอบ ฉะนั้นบันทึกคำให้การในกรณีดังกล่าวจึงสามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาได้ กล่าวคือ ในการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไม่ว่าจะเป็นการสอบคำให้การผู้ถูกกล่าวหาไว้ในฐานะใดก็ตาม ซึ่งโดยปกติแล้วถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหานั้นสามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้เพราะถือเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมข้อเท็จจริงตลอดจนพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำผิด เมื่อไม่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนได้มีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา อันเป็นเหตุที่จะทำให้ถ้อยคำของบุคคลทั้งก่อนและหลังจากที่ตกเป็นผู้ต้องหาไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้แต่อย่างใด จึงสมควรที่จะนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหาในกรณีดังกล่าวนี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบค้นหาความจริงในเรื่องที่มีการกล่าวหา

โดยปกติแล้วบุคคลใดก็ตามที่ได้กระทำความผิดย่อมทราบดีว่าถ้าตนตกเป็นผู้ต้องหาย่อมต้องถูกสอบสวน และคำพูดของตนจะต้องถูกนำมาใช้ยันตนอย่างแน่นอน และหากได้พิจารณาถึงมโนสำนึกของบุคคลดังกล่าว ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการถูกสอบสวนในฐานะพยานหรือผู้เสียหายหรือแม้กระทั่งในฐานะผู้ต้องหา เขาย่อมรู้ล่วงหน้าดีว่าหากตนได้กล่าวถ้อยคำใดออกมาไม่ว่าจะเป็นการกล่าวในฐานะใดก็ตาม ถ้อยคำนั้นอาจถูกนำมาใช้เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเขาเองได้ในภายหน้า บุคคลดังกล่าวจึงย่อมที่จะต้องระวังคำพูดของตนอยู่แล้ว เมื่อเขาได้กล่าวถ้อยคำใด ๆ ที่เป็นปรปักษ์ต่อประโยชน์ของตนเองออกมาย่อมเท่ากับว่าเขาได้สละแล้วเสียซึ่งสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองด้วยความสมัครใจ และในทางทฤษฎีและจิตวิทยารวมถึงวงการศาสนา ก็น่าเชื่อว่าหากผู้ใดให้ถ้อยคำเป็นปรปักษ์ต่อประโยชน์ตนเองแล้วถ้อยคำนั้นจะต้องเป็นจริง[31] ประกอบกับในการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่ทำการสอบปากคำบุคคลที่ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดไว้ในฐานะพยานนั้น พนักงานสอบสวนก็ได้ดำเนินการไปโดยสุจริต ฉะนั้นน้ำหนักในการรับฟังบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานในชั้นของการพิจารณาคดีนั้นจึงควรที่จะถือเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมาก

สำหรับแนวบรรทัดฐานของศาลไทยในการนำเอาบันทึกคำให้การของบุคคลที่ได้มาจากการสอบปากคำก่อนที่เขาจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหามาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการ

---

[31] ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2550, มีนาคม). “กฎหมายว่าด้วยคำรับสารภาพ : บทนำและความสำคัญของคำรับสารภาพ.” **บทบัณฑิตย์, 63, 1**. หน้า 132.

พิจารณาคดี ในปัจจุบันนั้นศาลถือว่าบันทึกคำให้การของจำเลยก่อนที่จะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหามิใช่คำให้การของผู้ต้องหาที่จะใช้ยันจำเลยตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง (1) และถือเป็นเพียงพยานหลักฐานชิ้นหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบรับฟังจึงจะมีน้ำหนัก ลำพังบันทึกคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยซึ่งให้การไว้ในฐานะพยานมิใช่ในฐานะผู้ต้องหาจึงยังฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ เนื่องจากว่าในการดำเนินการสอบสวน พนักงานสอบสวนไม่ได้บอกให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยันตนในการพิจารณาคดีตามที่มาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง (1) บัญญัติไว้[32] ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวทางในการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีของศาลไทยนั้นมีความใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับแนวทางในการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐมิสซูรีและมลรัฐโอเรกอนในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้มีการกำหนดผลทางกฎหมายสำหรับการนำเอาคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ก่อนและหลังจากที่ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ต้องหาได้ทราบ หรือที่เรียกกันว่า “เทคนิคการสอบถามก่อนการแจ้งสิทธิ” หรือ “การแจ้งสิทธิระหว่างกลาง” มารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีนั่นเอง

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศในภาคพื้นยุโรปที่มีรูปแบบในการดำเนินคดีอาญาเป็นระบบไต่สวนค้นหาความจริง ฉะนั้นประเทศไทยจึงควรที่จะได้มีการนำเอาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องของพยานที่มีสิทธิพิเศษหรือพยานต้องหา ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 113-1 ถึงมาตรา 113-8 มาปรับใช้กับการดำเนินการสอบคำให้การพยานของพนักงานสอบสวน เพราะการจะนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานมาใช้ยันเป็นปฏิปักษ์ต่อเขาในชั้นพิจารณาคดี ก็ควรที่จะให้เขาได้ทราบคำเตือนก่อนที่เขาจะได้ให้ถ้อยคำใด ๆ ออกมาไม่ว่าจะเป็นการให้การในฐานะใด ๆ ก็ตาม โดยกำหนดให้บุคคลที่จะถูกสอบสวนสามารถที่จะขอใช้สิทธิอย่างผู้ต้องหาได้ แม้จะเป็นการสอบสวนในฐานะพยานก็ตาม และเมื่อบุคคลที่จะถูกสอบสวนได้แสดงความประสงค์ที่จะใช้สิทธิอย่างผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็จะต้องทำการแจ้งเตือนให้เขาทราบถึงสิทธิต่าง ๆ อันได้แก่ สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือในคดี สิทธิที่จะให้ทนายความอยู่ร่วมด้วยในระหว่างการสอบสวน ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะเริ่มทำการสอบสวนบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะพยาน

สำหรับสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การนั้น ควรที่จะได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งเตือนถึงสิทธิดังกล่าวให้พยานได้ทราบก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอบสวนหรือไม่ ในเรื่องนี้หากจะได้พิจารณาในด้านความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็อาจจะทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายไม่ควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานสอบสวนต้องทำการแจ้งเตือนให้พยานได้ทราบถึงสิทธิที่จะ

---

[32] เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1581/2531. (ฎส. เล่มที่ 7 หน้า 83).

ไม่ให้การก่อนเริ่มสอบคำให้การ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าบุคคลดังกล่าวยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาอันจะทำให้เขามีสิทธิต่าง ๆ อย่างครบถ้วนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา และในการสอบคำให้การในกรณีดังกล่าวนี้ก็เป็นเพียงการสอบคำให้การในฐานะพยานซึ่งพยานมีหน้าที่ต้องให้การตามความเป็นจริง มิใช่เป็นการสอบคำให้การในฐานะผู้ต้องหาที่จะมีสิทธิให้การอย่างไรก็ได้ในฐานะที่เป็นประธานแห่งคดี ฉะนั้นหากมีการกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้พยานทราบก่อนว่าพยานมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ย่อมจะขัดต่อวัตถุประสงค์ของการสอบสวนซึ่งก็คือการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ อันจะนำไปสู่การค้นหาความจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหาของพนักงานสอบสวนจะกระทำได้ยากยิ่งขึ้น

แต่หากจะได้พิจารณาถึงหลักในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และเป็นหน้าที่โจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด โจทก์จึงไม่สามารถบังคับเอาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดจากตัวผู้ถูกกล่าวหาได้ ก็จะเห็นได้ว่าหากบุคคลดังกล่าวนั้นเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดจริง และโดยที่ผู้ถูกกล่าวหาทุกคนไม่อาจที่จะรู้ได้ว่าเมื่อตนตกเป็นผู้ต้องหาแล้วตนมีสิทธิที่จะไม่ให้การ ฉะนั้นแม้เขาจะยังไม่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและแม้เป็นเพียงการสอบคำให้การในฐานะพยานก็ตาม พนักงานสอบสวนก็ไม่มีสิทธิที่จะไปบังคับให้เขาต้องให้การที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ในทางตรงกันข้าม หากกฎหมายยอมให้พนักงานสอบสวนกระทำการเช่นนั้นได้ก็ย่อมเท่ากับว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิที่จะไม่ให้การของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่เกิดขึ้นและมีอยู่ตาม “เหตุผลของเรื่อง” (Natur der Sache)[33] และถือเป็นการแทรกแซงขวางกั้นต่อการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้ต้องหาซึ่งในที่นี้ก็คือตัวบุคคลที่จะต้องให้การในฐานะพยาน อันเป็นการขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) ที่มีอยู่ตามธรรมชาติซึ่งเป็นความชอบธรรมที่มนุษย์จะพึงมีเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (สิทธิตามธรรมชาติ) เปรียบเสมือนกับการบังคับให้ตัวผู้ต้องหาต้องยอมให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเขาเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในแง่ของความเป็นจริง และเนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญก็ได้มีการบัญญัติรับรองถึงสิทธิของพยานที่มีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองไว้แล้วในมาตรา 40 (4)[34] ดังนั้นเพื่ออนุวัตรการให้

---

[33] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 226-227.

[34] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (4) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและการไม่ให้ถ้อยคำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”.

เป็นไปตามรัฐธรรมนูญจึงควรที่ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งเตือนให้พยานได้ทราบว่าเขามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ และถ้อยคำที่เขาได้ให้การไว้ในชั้นสอบสวนในฐานะพยานนั้นอาจถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาในชั้นพิจารณาคดีได้หากภายหลังเขาได้ตกเป็นผู้ต้องหา และในกรณีที่บุคคลใดสมัครใจที่จะมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเอง พนักงานสอบสวนก็ควรที่จะให้คำเตือนแก่เขาก่อนเช่นกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนของคำให้การของผู้เสียหาย พยานหรือผู้ต้องหานั้น สามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในชั้นสอบสวนมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือเป็นที่ไว้วางใจของสังคมและประชาชนได้อย่างแท้จริงด้วย

4.3 ปัญหาการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นเจ้าพนักงาน

ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญาในประเทศคอมมอนลอว์ หรือการดำเนินคดีอาญาในประเทศซีวิลลอว์ ต่างก็เป็นการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา (Accusatorial System)[35] ด้วยกันทั้งสิ้น การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหานี้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในฐานะประธานแห่งคดี และมีการแบ่งแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ซึ่งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นระบบการค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดีหรือระบบคู่ปรปักษ์ (Adversary System) ส่วนรูปแบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศในระบบซีวิลลอว์จะเป็นระบบการไต่สวนหาความจริง (Inquisitorial System) ซึ่งระบบนี้การดำเนินคดีอาญาจะไม่มีลักษณะเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย แต่ทั้งศาล อัยการ และทนายความของผู้ถูกกล่าวหาต่างมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริง

เมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งมีเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญา คือ การตรวจสอบความจริงของเรื่องที่กล่าวหาเพื่อจักได้ชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา หรือ “การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา” นั่นเอง[36] และไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบใดก็ตาม ต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเดียวกัน คือ การชี้ขาดข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีการกล่าวหาว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น และหากมีการชี้ขาดว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

---

[35] คณิต ณ นคร ข (2551). **ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ**. หน้า 20.

[36] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 46.

แล้วก็จะนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดต่อไป[37] ในการชี้ขาดข้อเท็จจริงในขั้นตอนก่อนฟ้องของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นบุคลากรหนึ่งขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม อาจมีการดำเนินการที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ ฉะนั้นการที่รัฐจะนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้ให้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้โดยชอบด้วยกฎหมายจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการในการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งแม้จะเป็นการกระทำไปเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษอันเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวมก็ตาม แต่ทว่าในการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานนั้น พนักงานสอบสวนก็ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาด้วย เพราะหากพนักงานสอบสวนมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาย่อมจะส่งผลให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนตัวผู้ต้องหาไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้[38]

หลักการที่ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องตรวจสอบทั้งความผิดและบริสุทธิ์ของผู้ต้องหานี้ หากนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังย่อมจะช่วยยกฐานะของพนักงานสอบสวนจากความเชื่อเดิมที่เคยถือว่าตนเป็นผู้ดำเนินคดีแทนฝ่ายผู้เสียหายให้ขึ้นมาอยู่ในฐานะ “เจ้าหน้าที่กึ่งตุลาการ” (quasi-judicial officer) ซึ่งมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความจริงให้เห็นว่าผู้ต้องหาน่าจะเป็นคนร้ายหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ในชั้นศาลลดจำนวนลงไปได้อีกทางหนึ่งด้วย[39] หากการค้นหาความจริงโดยการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหน่วยงานเริ่มต้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐนั้นมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมทำให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการปราบปรามอาชญากรรม การอำนวยความยุติธรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่หากการค้นหาความจริงขาดประสิทธิภาพย่อมทำให้การดำเนินคดีอาญาเกิดความผิดพลาดได้ อันมีผลให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงหลุดรอดจากการดำเนินคดี หรือมีการดำเนินคดีแล้วแต่ไม่สามารถที่จะมีการลงโทษอย่างถูกต้องเหมาะสมได้

---

[37] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, ธันวาคม). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” **บทบัณฑิตย์, 54, 4**. หน้า 57.

[38] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 วรรคท้าย.

[39] สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). **ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.** หน้า 120-121.

ตลอดจนอาจทำให้มีการลงโทษเอากับผู้บริสุทธิ์ที่ถูกปรักปรำหรือถูกดำเนินคดีโดยผิดพลาดนั้น[40] จึงถือได้ว่าการสอบสวนนั้นเป็นส่วนสำคัญของการตรวจสอบค้นหาความจริงอันเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน แต่ทว่าพนักงานสอบสวนมักจะทำการสอบสวนเพียงเพื่อให้เห็นว่าคดีมีมูลว่าผู้ต้องหากระทำผิด แล้วก็จะหยุดการสอบสวน

การค้นหาความจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหาโดยการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น จุดเริ่มต้นส่วนใหญ่จะมาจากการสืบสวนสอบสวนซึ่งจะนำไปสู่การได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ ในที่สุด ฉะนั้นความชอบด้วยกฎหมายของการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่จะต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน กล่าวคือในการดำเนินการสอบคำให้การผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนนั้น การดำเนินการดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งเป็นข้อจำกัดอำนาจในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนโดยตรง ทั้งนี้ก็เพื่อให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนได้เก็บรวบรวมมาโดยเฉพาะถ้อยคำของผู้ต้องหาสามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาให้ได้มากที่สุด

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานแล้ว บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตามย่อมตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว[41] และภายหลังจากที่มีการจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ก็ย่อมนำมาซึ่งการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานในทันทีที่มีการจับกุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ ในกรณีนี้ก็คือการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมภายหลังจากที่มีได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับได้ทราบแล้ว หากผู้ถูกจับในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับได้ให้ถ้อยคำรับสารภาพว่าตนเป็นผู้กระทำความผิดออกมา กฎหมายได้กำหนดมิให้นำถ้อยคำรับสารภาพดังกล่าวมารับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยเด็ดขาดโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น[42] แม้ว่าเจ้าพนักงานผู้จับหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะได้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ของผู้ถูกจับไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะไม่ให้การหรือสิทธิอื่น ๆ แล้วก็ตาม หรือแม้ว่าคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดนั้น ผู้ถูกจับจะได้ให้ถ้อยคำออกมาโดยผู้จับหรือผู้รับมอบตัวผู้ถูกจับจะมิได้จูงใจให้คำมั่นสัญญา ข่มขู่ หลอกลวง ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบใด ๆ เลยก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะนำเอาคำรับสารภาพดังกล่าวมารับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เพราะแม้จะได้มีการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ถูกจับ

---

[40] ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริง : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” **อัยการนิเทศ, 60, 1-4.** หน้า 56.

[41] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2), (7) และ (8).

[42] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย.

ทราบตั้งแต่ในชั้นจับกุมก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้ถูกจับรักษาสิทธิของตนเองไว้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากยังอยู่ในภาวะตกใจหวาดกลัวและไม่มีทนายความให้ความช่วยเหลือ การที่ผู้ถูกจับให้การรับสารภาพไปนั้นจะถือว่าเป็นการรับสารภาพด้วยความเข้าใจถึงผลที่จะตามมาอย่างแท้จริงย่อมไม่ได้ และหากผู้ต้องหาประสงค์จะให้การรับสารภาพก็ยังสามารถให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนได้ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ต้องหาทราบและจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาแล้ว ฉะนั้น คำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดจึงมิใช่สิ่งที่พนักงานสอบสวนจะให้ความสำคัญแต่ประการใด สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือพนักงานสอบสวนจะต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการกระทบสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา

แต่หากในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังเข้าทำการจับกุมตัวผู้ถูกจับ กลับปรากฏว่าบุคคลซึ่งจะถูกจับได้ต่อสู้ขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีการจับกุม ซึ่งโดยสภาพแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจที่จะดำเนินการแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขาจะต้องถูกจับ ไม่อาจที่จะแจ้งข้อกล่าวหาและไม่อาจที่จะแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่จะถูกจับได้รับทราบได้ในขณะนั้น เช่นนี้แล้วย่อมถือได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจที่จะจับกุมได้โดยไม่จำต้องแจ้งว่าเขาจะต้องถูกจับและไม่ต้องแจ้งข้อกล่าวหารวมทั้งแจ้งสิทธิต่าง ๆ ด้วย และจะถือว่าการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีดังกล่าวนั้นไม่เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่หาได้ไม่[43]

การที่มาตรา 84 วรรคท้ายกำหนดมิให้นำเอาคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับมารับฟังเป็นพยานหลักฐานนั้น ก็เนื่องมาจากว่าคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดนั้น โดยสภาพแล้วเป็นคำรับสารภาพที่กฎหมายถือว่าเป็นถ้อยคำที่ให้ออกมาโดยไม่สมัครใจจึงรับฟังไม่ได้ คำรับสารภาพดังกล่าวจึงมิใช่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ นอกจากนั้นคำรับสารภาพดังกล่าวก็มิใช่คำรับสารภาพที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบหรือได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ เพราะเจ้าพนักงานผู้จับมิได้กระทำโดยมิชอบแต่ประการใด เนื่องจากว่าเป็นการจับโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่เข้าเงื่อนไขที่ศาลจะใช้ดุลพินิจรับฟังตามความหมายของมาตรา 226/1 ได้ อย่างไรก็ตาม หากคำรับสารภาพดังกล่าวเกิดจากการจูงใจให้คำมั่นสัญญา ข่มขู่ หลอกลวง ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบใด ๆ ของเจ้าพนักงานผู้จับ ถ้อยคำนั้นก็ไม่อาจรับฟังได้เพราะถือเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบต้องห้ามมิให้นำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 226

---

[43] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 319-320/2521. (ฎน. หน้า 244).

การกำหนดหลักเกณฑ์พิเศษที่ห้ามมิให้มีการนำเอาคำรับสารภาพชั้นจับกุมมารับฟังเป็นพยานหลักฐานนั้น ได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยเจตนาที่ดีของผู้บัญญัติกฎหมายที่ต้องการป้องกันการใช้ความรุนแรงในกระบวนการยุติธรรม[44] และสืบเนื่องมาจากความคิดที่ว่าผู้ถูกจับโดยทั่วไปมักอยู่ในภาวะที่ตกใจและเมื่อเจ้าหน้าที่จดข้อความในบันทึกการจับกุมโดยย่อว่าอย่างไร ผู้ถูกจับก็อาจยอมลงชื่อในบันทึกการจับกุมนั้นโดยง่ายซึ่งอาจมีข้อความไม่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อตัดปัญหาที่อาจเกิดจากกรณีที่ไม่ชอบธรรมดังกล่าวขึ้นโดยง่ายนั้นจึงกำหนดหลักเกณฑ์ไม่รับฟังตั้งแต่ต้น[45] แต่สำหรับกรณีถ้อยคำอื่นที่มิใช่คำรับสารภาพของผู้ถูกจับนั้น หากผู้ถูกจับได้ให้ถ้อยคำอื่นใดที่มิใช่คำรับสารภาพออกมาโดยสมัครใจ กล่าวคือเจ้าพนักงานไม่ได้จูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นใดเพื่อให้ผู้ถูกจับให้การใด ๆ ก็ต้องถือว่าถ้อยคำดังกล่าวนั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ และเมื่อเจ้าพนักงานได้แจ้งสิทธิของผู้ถูกจับตามมาตรา 83 วรรคสองหรือตามมาตรา 84 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณีให้ผู้ถูกจับได้ทราบแล้ว[46] ถ้อยคำอื่น ๆ ของผู้ถูกจับ เช่น ถ้อยคำที่เป็นคำให้การปฏิเสธว่าตนไม่ได้กระทำความผิด คำให้การภาคเสธ คำให้การต่อสู้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย คำให้การยอมรับว่าอยู่ในที่เกิดเหตุแต่ไม่ได้ทำร้าย คำให้การต่อสู้ว่ากระทำไปโดยขาดเจตนาไม่รู้ข้อเท็จจริง หรือคำให้การซัดทอดผู้ร่วมกระทำผิดคนอื่น ก็สามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้[47] แม้ถ้อยคำนั้นจะมี

---

[44] สกุลยุช หอพิบูลสุข. (2548, พฤศจิกายน). “ข้อห้ามรับฟังคำรับสารภาพชั้นจับกุม.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 18, 196.** หน้า 18.

[45] ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. หน้า 115.

[46] การแจ้งสิทธิตามมาตรา 83 วรรคสองและมาตรา 84 วรรคหนึ่งมีข้อแตกต่างกันดังนี้

การแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกจับตามมาตรา 84 วรรคหนึ่ง (กรณีในชั้นจับกุมที่ราษฎรเป็นผู้จับ) ที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับจะต้องแจ้งเมื่อผู้ถูกจับมาถึงยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้ว ประกอบด้วย

1. ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การ
2. ถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี

ส่วนการแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกจับ ณ สถานที่ที่ถูกจับตามมาตรา 83 วรรคสอง (กรณีในชั้นจับกุมที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ) ประกอบด้วย

1. ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การ
2. ถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี
3. ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ

[47] ธานี สิงหนาท. (2551). **คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา.** หน้า 303.

ลักษณะบ่งชี้ในทางที่แสดงว่าจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็ตาม เช่น ถ้อยคำที่กล่าวว่าได้นำปืนที่ใช้ยิงผู้ตายไปทิ้งไว้กลางทุ่งนา หรือถ้อยคำที่ว่าได้นำรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายที่ถูกคนร้ายลักไปซุกซ่อนไว้ที่หนึ่งที่ใด เป็นต้น

และแม้จะได้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับได้รับทราบครบถ้วนแล้ว แต่การรับฟังถ้อยคำอื่นดังกล่าวนั้นก็ยังคงอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานในมาตรา 226 ที่บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสารหรือพยานบุคคล...ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น...” ด้วยเหตุนี้ หากมีการแจ้งสิทธิครบถ้วนแต่มีการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใดเพื่อให้ผู้ถูกจับนั้นให้ถ้อยคำใด ๆ ออกมา ถ้อยคำอื่นนั้นก็ไม่อาจนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ตามมาตรา 226 แม้จะรับฟังได้ตามความในมาตรา 84 วรรคท้ายก็ตาม ซึ่งแม้กฎหมายจะห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่แล้ว[48] แต่ในทางปฏิบัติก็เป็นการยากต่อการวินิจฉัยของศาลว่า คำให้การของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมหรือในชั้นสอบสวนนั้นเกิดจากการกระทำโดยมิชอบหรือไม่ และถ้าไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนศาลก็จะถือว่าเป็นคำให้การที่เกิดจากความสมัครใจและรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้

การที่จะให้รับฟังถ้อยคำอื่นของผู้ถูกจับที่ไม่ใช่คำรับสารภาพว่าตนเป็นผู้กระทำผิดในชั้นจับกุมเป็นพยานหลักฐานได้ภายใต้การแจ้งสิทธิต่าง ๆ โดยเจ้าพนักงานผู้จับกุมตามมาตรา 83 วรรคสองนั้น คงจะเห็นได้ถึงปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิตามกฎหมายที่เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยวาจา เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ได้ครบถ้วนและทำให้ผู้ถูกจับได้รับทราบและเข้าใจถึงสิทธิต่าง ๆ ของตนได้จริงหรือไม่ เพียงใด เพราะหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้ทำการแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบอย่างจริงจัง กระบวนการต่าง ๆ ก็จะกลับมาสู่ความล้มเหลวเช่นที่เคยเกิดมาในอดีต ประกอบกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่อาจทราบถึงสิทธิต่างๆ ของตนได้ดีเท่าที่ควร โดยผู้ต้องหาส่วนใหญ่มักจะรู้เพียงว่าตนมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้การต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นสอบสวนโดยการแจ้งว่าตนประสงค์จะไปให้การในชั้นศาลเท่านั้น ทั้งในส่วนความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะตำรวจในระดับปฏิบัติการมักจะมุ่งในการปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหลัก โดยในบางครั้งลืมหรือละเลยหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งอยู่ควบคู่กับการใช้อำนาจ จับ ค้น ควบคุม และการสอบสวนผู้ต้องหา สาเหตุนี้ทำให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาอยู่เสมอ[49] จึงควรที่จะได้มี

---

[48] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 และมาตรา 226.

[49] ณรงค์ ใจหาญ. (2537, ธันวาคม). “มาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจ.” **วารสารนิติศาสตร์, 24, 4.** หน้า 877.

การประชาสัมพันธ์ถึงสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบทางสื่อต่าง ๆ ประการต่อมาคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีการจัดทำเอกสารที่มีข้อมูลอันแสดงถึงสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ เพื่อจะได้มอบให้แก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทุกครั้งที่มีการจับกุมหรือควบคุมตัว และจะต้องมีการพิมพ์ข้อความที่แสดงถึงสิทธิต่างๆ ของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ในบันทึกต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาลงชื่อด้วยซึ่งแม้การแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาจะไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับให้ต้องระบุไว้ในบันทึกคำให้การในชั้นสอบสวนก็ตาม[50] สิ่งสำคัญที่ยังต้องให้มีการคงไว้ซึ่งการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ การแจ้งสิทธิด้วยวาจาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

แต่ทว่าในทางปฏิบัติอาจมีการแจ้งสิทธิต่าง ๆ จริงหรือไม่ หรือหากมีการแจ้งจริงแต่อาจแจ้งไม่ครบก็ได้ ดังนั้น มาตรการที่ดีที่สุดที่จะป้องกันมิให้เกิดปัญหาอันเป็นข้อถกเถียงว่าเจ้าพนักงานผู้จับกุมได้ทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ถูกจับได้ทราบจริงหรือไม่ เพราะการแจ้งสิทธิดังกล่าวของเจ้าพนักงานผู้จับกุมนั้นจะส่งผลต่อการนำเอาถ้อยคำอื่นที่มิใช่คำรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับก็คือ การกำหนดบทตัดพยานหลักฐานใหม่ กล่าวคือ หากเจ้าพนักงานไม่ดำเนินการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 7/1 และมาตรา 83 วรรคสองให้ผู้ถูกจับได้ทราบอย่างแท้จริงแล้วก็ให้มีผลคือพยานหลักฐานที่ได้มาก่อนที่เจ้าพนักงานจะได้ทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวให้ผู้ถูกจับทราบนั้นไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้นั้นได้ เว้นแต่เมื่อมีการนำตัวผู้ถูกจับมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 แล้ว และผู้ต้องหาได้ให้การยืนยันหรือรับรองถ้อยคำต่าง ๆ ของตนที่ได้ให้การไว้ในชั้นจับกุมไว้เป็นหนังสือต่อหน้าพนักงานสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่ตนได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 โดยพนักงานสอบสวนอย่างครบถ้วนแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันให้เชื่อถือได้ว่าถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ได้ให้การไว้ในชั้นจับกุมซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำการรวบรวมมานั้นเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง

สำหรับการสอบสวนซึ่งหมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายเพื่อแสวงหาตัวผู้กระทำความผิดมาสู่กระบวนการยุติธรรม และในการดำเนินคดีอาญาสิ่งที่ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยก็คือ พยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบอกเล่าซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของความผิด แต่ไม่ว่าจะเป็นความผิดประเภทใดก็ตาม สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมักจะปรากฏคำให้การของผู้ต้องหาอยู่เกือบทุก ๆ สำนวน คำให้การของผู้ต้องหาจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะพิสูจน์ความผิดหรือ

[50] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2015/2547. (ฎส. เล่มที่ 3 หน้า 114).

บริสุทธิ์และถือเป็นส่วนหนึ่งของการค้นหาพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา โดยหลักที่ว่าผู้ที่รู้เห็นการกระทำความผิดมากที่สุดก็คือตัวผู้ต้องหานั่นเอง พยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องหาจึงเป็นสิ่งที่พนักงานสอบสวนมุ่งหมายและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะนำไปสู่การค้นหาความจริงซึ่งเป็นสาระสำคัญในการดำเนินคดีอาญา เพราะการดำเนินคดีอาญาเป็นการนำตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษหรือปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามกฎหมาย อันกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลจึงจำเป็นต้องมีการค้นหาให้ได้ความจริงเกี่ยวกับรายละเอียดของการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งในบางครั้งตัวผู้ต้องหาก็ยินยอมพร้อมใจที่จะให้การแก่พนักงานสอบสวนเพื่อประโยชน์แก่รูปคดีของตน แต่บางครั้งก็อาจไม่ยินยอมให้การใด ๆ โดยแสดงความประสงค์ที่จะใช้สิทธิที่จะไม่ให้การในชั้นสอบสวน ซึ่งรัฐก็มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ต้องหานั้นมีความผิดจริงหรือไม่ตามที่ได้กล่าวหา

และแม้ว่าในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้ แต่ในบางกรณีที่หากจะได้ฟังคำให้การของผู้ต้องหาด้วยแล้วจะทำให้การตรวจสอบความจริงของพนักงานสอบสวนมีความเป็นภาวะวิสัย (objectivity) ยิ่งขึ้น[51] ในกรณีดังกล่าวนี้ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา แต่หากผู้ต้องหาเลือกที่จะใช้สิทธิที่ไม่ให้การมากกว่าเลือกที่จะให้ถ้อยคำแก่พนักงานสอบสวน ทั้ง ๆ ที่พนักงานสอบสวนสามารถที่จะนำถ้อยคำของผู้ต้องหาไปใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งหากพนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดก็ย่อมที่จะสรุปผลการสอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาได้ในทีเดียว อันจะเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องหาเองเพราะเมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหามิได้กระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนก็ย่อมไม่มีอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับใด ๆ แก่ตัวผู้ต้องหาได้ การที่ผู้ต้องหาใช้สิทธิที่จะไม่ให้การดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นเพราะผู้ต้องหาไม่เข้าใจถึงวิธีการสอบสวนอย่างถ่องแท้ และไม่มั่นใจว่าพนักงานสอบสวนจะให้ความยุติธรรมแก่ตนได้ แม้ว่าปัจจุบันกฎหมายจะได้แก้ไขแล้วโดยการบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ทั้งในด้านการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาก็ตาม แต่ทว่าบุคคลส่วนใหญ่มักจะไม่เชื่อใจพนักงานสอบสวน ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้ใช้สิทธิที่จะไม่ให้การในชั้นสอบสวนอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย และการที่ผู้ต้องหาไม่ยอมให้การนั้น อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ต้องหาเกรงว่าพนักงานสอบสวนจะนำเรื่องราวที่ผู้ต้องหาปฏิเสธอย่าง

---

[51] ความเป็นภาวะวิสัยในที่นี้ คือ การกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงด้วยใจที่เป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด อ้างถึงใน ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริง : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” **อัยการนิเทศ, 60, 1-4.** หน้า 60.

ละเอียดไปปะติดปะต่อกับข้อกล่าวหาของผู้เสียหายแล้วตั้งเป็นประเด็นข้อหาแห่งการกระทำผิดของผู้ต้องหาก็ได้[52]

ในการที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์นั้นเมื่อต้องอาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐาน ดังนั้น พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการรวบรวมจึงได้แก่[53]

1. พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานที่ใช้ยันผู้ต้องหา
2. พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา และ
3. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา

และในฐานะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่รักษากฎหมายและเป็นองค์กรแรกที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น จึงต้องวางตัวเป็นกลางด้วย มิใช่แต่เพียงสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อใช้ยันว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดแต่เพียงประการเดียวไม่ เนื่องจากตำรวจก็เป็นองค์กรหนึ่งที่ควรจะมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายเพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือของประชาชนต่อองค์กรของรัฐในการร่วมกันป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่ทว่าในด้านการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนมักจะมุ่งแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดอย่างไร โดยไม่คำนึงถึงพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ต้องหาอันเป็นหลักการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเป็นกลาง ดังนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนจึงมักมุ่งไปที่การรวบรวมพยานหลักฐานที่จะเป็นโทษแก่ผู้ต้องหามากกว่าพยานที่เป็นทั้งคุณและโทษแก่ผู้ต้องหา โดยมุ่งจะกระทำทุกอย่างให้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดจริง และพาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพแทนที่จะมุ่งเน้นการใช้วิทยาการในการสืบสวนสอบสวนและการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อนำพยานเหล่านี้มาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

การกระทำของพนักงานสอบสวนในกรณีดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ผิดไปจากความหมายของคำว่า “เป็นธรรม” ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (7) ได้บัญญัติไว้[54] ซึ่งมีความหมายความว่า ในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่สอบสวนจะต้องมีความเป็นกลางในการรวบรวมพยานหลักฐานอยู่ด้วย มิใช่มีอคติในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือมีความเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดแล้วเสีย

---

[52] มารุต บุนนาค. (2550). **สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา.** หน้า 55.

[53] คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 432.

[54] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (7) บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม...”.

เอง[55] แต่ทว่ากฎหมายก็มิได้บัญญัติถึงผลของการที่พนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา 131 ซึ่งได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้ต้องหา เช่น หากพนักงานสอบสวนไม่ตรวจสอบพยานหลักฐานที่ผู้ต้องหาอ้างอิงเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตน ผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นไร จะทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดหรือไม่ ถ้าการสอบสวนไม่เสียไป พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาเฉพาะในด้านที่แสดงถึงความผิดของผู้ต้องหาจะรับฟังได้หรือไม่

เนื่องจากถ้อยคำของผู้ต้องหาถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินคดี การที่จะรัฐจะนำถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ ต้องปรากฏว่าพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาตามขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 อย่างถูกต้องและจะต้องไม่กระทำการอันฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ของการสอบสวนตามมาตรา 135 รัฐจึงจะสามารถนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้ในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษกับตัวผู้ต้องหาได้ และโดยที่ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยนั้นถือว่าผู้ต้องหาเป็นประธานแห่งคดีส่งผลให้ผู้ต้องหามีสิทธิต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่บางครั้งพบว่าการเก็บรวบรวมถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนมักจะเกิดปัญหาที่ว่าผู้ต้องหามักจะไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของตนเท่าที่ควร เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วผู้ต้องหามักจะไม่ใช่ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายที่จะรู้ได้ว่าถ้อยคำใด ๆ ที่เขาได้ให้การใดออกมานั้นจะถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาในการพิจารณาคดีได้ หรือการที่ผู้ต้องหาไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งในที่นี้ก็คือทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความมาแนะนำแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะต่อสู้คดี อันอาจจะส่งผลให้ถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

เมื่อการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนในรัฐเช่นเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศในภาคพื้นยุโรป รัฐในฐานะที่เป็นผู้รักษากฎหมายจึงไม่อาจถูกมองว่าเป็นคู่ความหรือเป็นคู่ปรปักษ์กับประชาชนในรัฐได้เลย ศาลในฐานะกลไกของรัฐจึงมีบทบาท

---

[55] เหตุที่พนักงานสอบสวนมักรวบรวมแต่พยานหลักฐานที่มุ่งแต่จะพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาคือผู้กระทำความผิด เนื่องจากระเบียบของกรมตำรวจ ข้อ 254 บัญญัติว่า “ตามปกติผู้สอบสวนไม่จำเป็นต้องสอบสวนพยานของผู้ต้องหา เพราะตามธรรมดาพนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะพิจารณาคดีว่าพอมีมูลดำเนินการฟ้องหรือไม่เป็นหลัก หาใช่เป็นผู้วินิจฉัยคดีของคู่ความไม่..” ซึ่งพนักงานสอบสวนได้นำเอาระเบียบนี้มายึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดมากกว่าหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสียอีก อ้างถึงใน อรุณี กระจ่างแสง. (2533, กันยายน). “บทบาทของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบเยอรมัน สหรัฐอเมริกา และไทย.” **วารสารนิติศาสตร์, 20, 3.** หน้า 63-64.

สำคัญในฐานะผู้ค้นหาความจริงในคดี เพื่อให้ได้ความจริงแท้ที่สมบูรณ์ศาลจึงทำการสืบพยานและถามพยานเองได้อย่างอิสระ โดยไม่ถูกจำกัดแต่เพียงว่าศาลต้องรับทราบข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่คู่ความยกขึ้นอ้างอิงเท่านั้น ความจริงที่ศาลมุ่งค้นหาจึงไม่ใช่เพียงความจริงภายใต้แบบพิธี หรือความจริงเท่าที่คู่ความจะแสดงให้ศาลเห็น แต่เป็นความจริงแท้เท่าที่เหตุผลและความเฉลียวฉลาดของมนุษย์จะแสวงหาได้ ไม่ว่าในทางที่เป็นคุณหรือเป็นโทษต่อคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดี

จากการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยซึ่งมีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงที่สำคัญอันได้แก่ มาตรา 228 ให้อำนาจศาลสั่งให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมโดยคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรเองโดยพลการ มาตรา 229 ให้อำนาจศาลเป็นผู้สืบพยาน มาตรา 235 ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดระหว่างการพิจารณา มาตรา 208 และมาตรา 225 ให้อำนาจศาลอุทธรณ์และฎีกาสั่งสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติม และมาตรา 175 ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีภายหลังจากที่โจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว

แต่กลับปรากฏว่าในทางปฏิบัติของศาลไทยซึ่งได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษทำให้ศาลไทยซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงกลับวางเฉยในการค้นหาความจริง การค้นหาความจริงในทางปฏิบัติจึงกลายเป็นภาระของคู่ความที่จะต่อสู้คดีกันและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์กันเองต่อหน้าศาล และอาศัยวิธีการให้คู่ความถามค้านพยานฝ่ายตรงข้ามเป็นวิธีการอันสำคัญในการพิสูจน์ความจริง[56] ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแต่อย่างใด การที่ศาลไทยวางเฉยในการค้นหาความจริงโดยปล่อยให้เป็นภาระของคู่ความในคดีที่จะนำสืบพยานหลักฐานต่อสู้กันนั้นทำให้เกิดปัญหาตามมาเนื่องจากความเข้าใจในระบบต่อสู้ทำให้ฝ่ายจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาพร้อมที่จะโต้แย้งการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานอยู่เสมอว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้ทำการเก็บรวบรวมมานั้นไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้

สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากความคิดของผู้ถูกกล่าวหาที่พร้อมจะโต้แย้งการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน และมักจะเกิดขึ้นในชั้นของการพิจารณาคดีของศาล ก็คือ การกลับคำให้การในชั้นศาลของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาที่ได้เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนโดยอ้างว่าพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการสอบสวนตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ถูกต้อง หรือการอ้างว่าพนักงานสอบสวนกระทำการสอบสวนโดยฝ่าฝืนต่อข้อห้ามในการสอบสวน ทั้งนี้เพื่อให้ศาลเห็นว่าการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้น

---

[56] ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. เล่มเดิม. หน้า 65.

เจ้าพนักงานไม่อาจที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของตนได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในทางปฏิบัติมักจะปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำตนเป็นคู่ความกับผู้ต้องหาเสียเอง ฉะนั้นความรู้สึกของผู้ถูกกล่าวหาที่มีต่อการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ของพนักงานสอบสวนจึงมักจะเป็นความรู้สึกว่าพนักงานสอบสวนมุ่งแต่เพียงที่จะพิสูจน์ให้ได้ว่าตนเป็นผู้กระทำผิด ประกอบกับตำรวจเป็นองค์กรแรกที่เข้ามาสัมผัสกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีความรู้สึกโน้มเอียงอยู่ตลอดเวลาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดเนื่องจากตนเป็นผู้จับมาเอง และนำมาแถลงข่าวให้สื่อมวลชนหรือให้ข่าวในลักษณะที่ให้ความเชื่อมั่นต่อสาธารณชนว่า บุคคลที่ตนจับได้นั้นเป็นผู้กระทำผิดแล้วก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยไม่คำนึงถึงสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเยี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ได้[57] และด้วยเหตุที่การวางเฉยต่อการค้นหาความจริงของศาลไทยทำให้การดำเนินคดีอาญากลับกลายเป็นการต่อสู้กันระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐกับจำเลย ย่อมทำให้ตัวผู้ถูกกล่าวหาย่อมอดไม่ได้ที่จะมีความคิดเช่นนั้น

เมื่อมีปัญหาว่าการได้มาซึ่งคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำผู้ต้องหาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 และมาตรา 135 หรือไม่ ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องพิสูจน์ว่า ก่อนที่ผู้ต้องหาจะได้ให้ถ้อยคำใด ๆ ออกมานั้น พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการต่าง ๆ ในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาอย่างถูกต้อง ครบถ้วนแล้ว ทั้งต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าพนักงานสอบสวนไม่ได้กระทำการฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ที่เป็นข้อห้ามของการสอบสวนตามที่มาตรา 135 กำหนดไว้แต่อย่างใด และโดยที่การทำหน้าที่สอบสวนของพนักงานสอบสวนเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความหมายของมาตรา 2 (11) จึงมีความจำเป็นที่กฎหมายจะต้องให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนที่จะใช้อำนาจก้าวล่วงรุกล้ำเข้าไปในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลได้บ้าง แต่ก็จำเป็นที่กฎหมายจะต้องควบคุมหรือวางหลักเกณฑ์ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจจนเกินขอบเขตสร้างความเดือดร้อนให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องจนเกินสมควรด้วย ซึ่งโดยหลักแล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องพยายามรักษาสมดุลระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษหรือหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) กับหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือหลักการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ (Due Process Model) ให้เหมาะสมโดยจะต้องไม่โน้มเอียงไปในทางหนึ่งทางใดมากนัก เพราะหากคำนึงถึงแต่ความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากเกินไป ประชาชนก็อาจได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจอย่างกว้างขวาง

[57] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม.

ในการจับ การค้น การสอบสวน การควบคุมตัว ตลอดจนการรับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานก็สามารถรับฟังได้อย่างกว้างขวาง ในทางกลับกัน หากมุ่งจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไปโดยเกรงว่าประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การรับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานก็จะถูกจำกัดขอบเขตในการรับฟังไว้อย่างเคร่งครัดมาก อันส่งผลให้ผู้กระทำความผิดอาจพ้นจากการถูกนำตัวมาลงโทษ ซึ่งจะส่งผลเสียหายต่อสังคมโดยส่วนรวมทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้[58]

เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ดีนั้น นอกจากจะต้องมีประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และแก้ไขปรับปรุงให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีเข้าสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังต้องมีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอนด้วย ซึ่งโดยหลักของการดำเนินคดีอาญานั้นมีประโยชน์อยู่สองอย่างที่ขัดแย้งกัน คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น ประสิทธิภาพหรือความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมจึงขึ้นอยู่กับการประสานหลักการที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเข้ากับความเป็นจริงในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญา[59] ในการประสานประโยชน์ทั้งสองอย่างนี้เข้าด้วยกันอาจทำได้โดยให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจ หรือเรียกว่าหลักการ Check and Balance ซึ่งก็คือ การตรวจสอบถ่วงดุลต่างองค์กรนั่นเอง

การนำหลักการ Check and Balance มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็เพื่อให้มีการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน อันถือเป็นมาตรการควบคุมภายนอก (External Control) ซึ่งเป็นการควบคุมโดยองค์กรอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม คือ องค์กรอัยการ ตุลาการและทนายความในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงาน ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างถูกต้อง การดำเนินการต่าง ๆ จึงต้องรัดกุมและเป็นธรรมอันจะส่งผลให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาของรัฐให้มากที่สุด ตามหลักการของนานาอารยะประเทศต่างให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการ

---

[58] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2551). **คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา.** หน้า 1-2.

[59] กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง**. หน้า 11-12.

สอบปากคำผู้ต้องหา เนื่องจากการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนจะมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีของศาล

เช่นนี้หากจะได้พิจารณาถึงการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนของไทย ถ้าจะพิจารณาอย่างเคร่งครัดก็อาจกล่าวได้ว่า มีเฉพาะการตรวจสอบภายในองค์กรโดยผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเท่านั้น ซึ่งการตรวจสอบตามลำดับชั้นภายในองค์กรนั้นอาจจะมีข้อสงสัยจากประชาชนได้ในบางกรณี แต่หากจะได้พิจารณาถึงการตรวจสอบโดยหน่วยงานภายนอกองค์กรแล้วจะเห็นได้ว่า ในประเทศที่ใช้ระบบอัยการที่สมบูรณ์ อำนาจการฟ้องร้องคดีของพนักงานอัยการจะครอบคลุมถึงอำนาจในการควบคุมการสอบสวนด้วย ทั้งนี้เพราะอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกได้ โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง ตำรวจมีฐานะเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น อำนาจในการดำเนินคดีของอัยการโดยปกติเริ่มตั้งแต่การจับ การพิจารณาออกหมายจับ ฝากขังและฟ้องร้องคดี แต่ส่วนใหญ่อัยการไม่ดำเนินการสอบสวนคดีเอง เว้นแต่มีความจำเป็นหรือคดีที่มีความสำคัญ อัยการจึงจะเข้าดำเนินการหรือร่วมดำเนินการสอบสวน เช่น คดีที่เกี่ยวกับการคอรัปชั่นในระบบราชการของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นต้น ซึ่งหากให้พนักงานอัยการเข้ามาควบคุมคดีหรือเข้ามาดำเนินคดีเองตั้งแต่ต้น นอกจากจะทำให้พนักงานอัยการในฐานะผู้รับผิดชอบความถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ความถูกต้องชอบด้วยระเบียบ ความละเอียดรอบคอบ ความเชื่อถือได้ของสำนวนและทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างสมบูรณ์แล้ว ยังทำให้อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเกิดการคานและดุลกันอย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการบริหารงานยุติธรรม[60]

สำหรับประเทศไทยนั้นการตีความขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนก็ดี หรือจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบันที่มิได้กำหนดอำนาจของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนให้ชัดแจ้งก็ดี และเนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันแบ่งแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องออกจากกัน ทำให้การทำงานของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นไปในทิศทางที่ขาดความร่วมมือกันในการค้นหาความจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งได้ก่อเกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก เนื่องจากหากสำนวนการสอบสวนคดีใดที่พนักงานสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการเพื่อสั่งฟ้องยังมีน้ำหนักพยานหลักฐานไม่เพียงพอ พนักงานอัยการก็จะสั่งให้กลับไปสอบสวนเพิ่มเติม ทำให้คดีเกิดความล่าช้าขึ้น และถ้าพนักงานสอบสวนยังไม่ส่งสำนวนการสอบสวนมาให้พนักงานอัยการ ๆ ก็ไม่สามารถเข้าไปในคดีได้ ขณะเดียวกันกฎหมายก็ได้ให้ความสำคัญกับการสอบสวนโดยพนักงาน

---

[60] อรุณี กระจ่างแสง. (2533, กันยายน). “บทบาทของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบเยอรมัน สหรัฐอเมริกา และไทย.” **วารสารนิติศาสตร์, 20, 3.** หน้า 67.

สอบสวนเป็นหลัก จนทำให้เกิดการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนกับอำนาจการฟ้องร้องคดีออกจากกันค่อนข้างเด็ดขาด โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจตั้งแต่เริ่มคดีจนกระทั่งสรุปสำนวนทำความเห็นเสนอพนักงานอัยการ[61] ซึ่งเป็นอำนาจโดยเด็ดขาดของพนักงานสอบสวน ดังนั้น ในดำเนินการสอบสวนตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนจึงมีโอกาสที่จะข้อผิดพลาดได้มาก และแม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีมาตรการให้พนักงานอัยการสามารถสั่งสอบสวนเพิ่มเติมและเรียกพยานมาเพื่อซักถามได้ก็ตาม แต่ก็เป็นเพียงมาตรการที่เกิดขึ้นในภายหลัง[62] จึงทำให้ในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือคดีสำคัญ ๆ บางคดี พนักงานสอบสวนอาจวางรูปคดีผิดทางและพยานหลักฐานบางชิ้นอาจสูญหาย เนื่องจากพนักงานสอบสวนละเลย โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมบางประเภทซึ่งมีลักษณะหรือความสำคัญเป็นพิเศษ เช่น ปัญหาคอรัปชั่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่อการร้าย เป็นต้น

ในการแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนดังกล่าวนี้ หากจะได้กำหนดให้พนักงานอัยการสามารถเข้ามาควบคุมการสอบสวนหรือดำเนินคดีเองได้ในทุกคดีโดยไม่ต้องรอให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนมาให้ตนก่อน คงจะเป็นไปได้ยากยิ่ง เพราะในปัจจุบันนี้องค์กรตำรวจนั้นมีความหวงแหนอำนาจสอบสวนของตนเองเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการอ้างว่าเพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็วตามที่มาตรา 134 วรรคสามกำหนดไว้จึงไม่อาจรอให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนได้ในทุกคดี หรือจะเป็นเพราะมีผู้โต้แย้งว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้แยกอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเช่นของตำรวจ และแยกอำนาจในการฟ้องคดีเป็นของพนักงานอัยการเป็นระบบที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่แล้ว เพราะเป็นหลักประกันแก่การคุ้มครองผู้ต้องหาโดยมีพนักงานอัยการวางตนเป็นกลางทำให้สามารถใช้ดุลพินิจกึ่งตุลาการในการสั่งคดีได้อย่างเหมาะสม ถ้าให้พนักงานอัยการเข้ามาควบคุมการสอบสวนจะเข้าหลักที่ว่าสอบสวนเองฟ้องเองไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องหา และผิดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผิดเนื่องจากการตีความขององค์กรที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญานั้นเป็นการพิจารณาจากจุดยืนในเรื่อง “อำนาจ” เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงหลักระบบอัยการสากลที่ให้อัยการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง[63] ประกอบกับสภาพการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่าฝ่ายอื่น ๆ เพราะได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ รวมทั้งมีอุปกรณ์ที่จะช่วยในการสอบสวนอยู่ครบถ้วนแล้ว เช่น ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร ฝ่ายพิสูจน์หลักฐาน เป็นต้น

---

[61] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ถึงมาตรา 142.

[62] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง (ก).

[63] อรุณี กระจ่างแสง. เล่มเดิม. หน้า 75.

ดังนั้น เพื่อให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานในส่วนของการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาเป็นไปอย่างถูกต้อง ชอบด้วยกระบวนความและเป็นหลักประกันได้ว่าสิทธิของผู้ต้องหาจะได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วน จึงจำเป็นที่จะต้องสามารถตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยควรที่จะได้เพิ่มเติมประเภทของคดีที่ให้พนักงานอัยการสามารถเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน นอกเหนือไปจากกรณีความผิดนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 20 การเข้าร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 วรรคสี่ และการเข้าร่วมสอบสวนกรณีความตายเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานตามมาตรา 155/1 แต่หากจะให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในทุก ๆ คดีก็คงจะเป็นภาระที่หนักเกินไป จึงควรที่จะกำหนดให้พนักงานอัยการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนได้ก็แต่เฉพาะในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือคดีที่มีความสำคัญ ๆ บางคดี สำหรับแนวคิดที่ว่าคดีใดบ้างที่เป็นคดีที่มีความยุ่งยากหรือเป็นคดีที่สำคัญซึ่งจะได้กำหนดให้พนักงานอัยการต้องเข้าร่วมในการสอบสวนนั้นน่าจะเทียบเคียงเอาจากหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 โดยการกำหนดให้คดีที่พนักงานอัยการจะต้องเข้าไปร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โดยที่การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐจึงถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย ส่งผลให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรมีหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องตรวจสอบค้นหาความจริง และเมื่อการค้นหาความจริงแท้ของเรื่องที่มีการกล่าวหาต้องอาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐาน พยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินคดีอาญาเพราะจะมีผลต่อการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา แต่การที่รัฐจะนำเอาพยานหลักฐานใดมาใช้ในการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาได้จะต้องปรากฏได้ว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือกระบวนการในการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนตามกฎหมายอย่างถูกต้อง จึงจะสามารถนำเอาพยานหลักฐานดังกล่าวมาใช้ในการพิจาณาคดีได้

5.1 บทสรุป

ในการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้นมีวัตถุประสงค์ คือการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่มีการกล่าวหาและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ อันจะนำไปสู่การค้นหาความจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหา การสอบสวนจึงเป็นส่วนสำคัญของการตรวจสอบค้นหาความจริงอันเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน เพราะจะส่งผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหาตัวผู้กระทำมาลงโทษ และโดยหลักที่ว่าเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่รู้เห็นการกระทำความผิดมากที่สุดก็คือตัวผู้ต้องหา พยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องหาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินคดี เพราะสามารถที่จะนำมาใช้ในการรวบรวมและพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะนำไปสู่การค้นหาความจริงซึ่งเป็นสาระสำคัญในการดำเนินคดีอาญา ในการค้นหาให้ได้ความจริงเกี่ยวกับรายละเอียดของการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิดโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น แม้จะเป็นการกระทำไปเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษอันเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวมก็ตาม แต่ก็จะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาด้วย เพราะหากมีการละเมิดหลักประกันสิทธิของ

ผู้ต้องหาย่อมจะส่งผลให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนตัวผู้ต้องหาอันได้แก่ถ้อยคำของผู้ต้องหาไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้

เนื่องจากถ้อยคำของผู้ต้องหาถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินคดี การที่จะรัฐจะนำถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ ต้องปรากฏว่าได้มีการดำเนินการสอบสวนการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาตามขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างถูกต้องและจะต้องไม่มีการกระทำที่เป็นฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ของการสอบสวนตามมาตรา 135 รัฐจึงจะสามารถนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหามาใช้ในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษกับตัวผู้ต้องหาได้ แต่ทว่าการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหานั้น ในความเป็นจริงถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นเกิดขึ้นและมีมาก่อนที่เขาจะตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการออกหมายเรียกหรือทำการเชิญตัวบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ตนเห็นว่าจะเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเพื่อมาให้ปากคำในฐานะพยาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วถือได้ว่าเป็นแต่เพียงการเชิญตัวไปในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อจับกุมคนร้ายเท่านั้น แต่หลังจากที่ได้สอบปากคำแล้วกลับพบว่าบุคคลดังกล่าวที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ซึ่งในที่สุดบุคคลนั้นก็ได้ตกเป็นผู้ต้องหาตามกฎหมาย เช่นนี้จึงมีปัญหาว่าบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานสามารถที่จะเป็นเบาะแสในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้หรือไม่

จากการศึกษาพบว่าประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการดำเนินการสอบสวนบุคคลดังกล่าวก่อนที่เขาจะตกเป็นผู้ต้องหาในภายหลัง โดยเรียกหลักเกณฑ์นี้ว่า “เทคนิคการสอบถามก่อนการแจ้งสิทธิ” หรือ “การแจ้งสิทธิระหว่างกลาง” ซึ่งได้กำหนดผลทางกฎหมายสำหรับการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้วิธีสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาก่อนที่จะได้ทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ต้องหาได้ทราบ หลังจากนั้นหากผู้ต้องหาได้ให้ถ้อยคำที่เป็นผลร้ายแก่ตัวเขาออกมาแล้วจึงค่อยดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ แล้วจึงทำการสอบคำให้การในฐานะผู้ต้องหาอีกครั้งหนึ่ง เช่นนี้หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยสุจริต คำให้การของผู้ต้องหาที่ได้ให้ไว้ภายหลังจากที่ได้รับแจ้งสิทธิแล้วสามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่สำหรับคำให้การที่ได้ให้ไว้ก่อนหน้าที่จะได้รับการแจ้งสิทธิไม่อาจที่จะนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่หากพบว่าการกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นเป็นการจงใจที่จะหลีกเลี่ยงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา ก็จะส่งผลให้คำให้การของผู้ต้องหาไม่ว่าจะได้ให้การไว้ก่อนหรือหลังจากที่ได้รับการแจ้งสิทธิต่าง ๆ โดยชอบไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้เลย

สำหรับประเทศไทยนั้น ศาลถือว่าบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานนั้น มิใช่คำให้การของผู้ต้องหาที่จะนำมาใช้ยันเขาได้ และถือเป็นเพียงพยานหลักฐานชิ้นหนึ่งซึ่งจะต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการรับฟังจึงจะมีน้ำหนัก ลำพังบันทึกคำให้การดังกล่าวแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจที่จะนำมารับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้ แต่หากจะได้พิจารณาถึงพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนหากพบว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นการจงใจที่จะหลีกเลี่ยงสิทธิของผู้ต้องหาตามที่มาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 กำหนดไว้ ก็ย่อมที่จะถือได้ว่าคำให้การที่ผู้ต้องหาได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ จึงต้องห้ามมิให้นำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาโดยเด็ดขาดตามมาตรา 226 และศาลก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจรับฟังบันทึกคำให้การดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ เพราะมิใช่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาโดยมิชอบตามมาตรา 226/1 แต่หากพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการดังกล่าวไม่ปรากฏชัดเจนพอที่จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาจงใจหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย เช่นนี้น่าจะถือว่าคำให้การที่ผู้ต้องหาได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบและได้มาโดยชอบ สามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาได้ เพราะพนักงานสอบสวนไม่ได้มีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด

ในส่วนของประเทศฝรั่งเศสได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสำหรับการสอบสวนบุคคลที่ยังไม่ถูกกล่าวหาไว้ในฐานะพยานโดยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 113-1 ถึงมาตรา 113-8 ซึ่งเรียกว่า “พยานที่มีสิทธิพิเศษหรือพยานต้องหา” โดยกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ที่จะถูกสอบสวนมีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวนตนโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับการสอบสวนผู้ต้องหานับตั้งแต่ครั้งแรกที่มีการเริ่มดำเนินการสอบสวน แม้จะเป็นการสอบสวนในฐานะพยานก็ตาม นอกจากนั้นแล้วกฎหมายยังได้กำหนดให้ผู้พิพากษาไต่สวนต้องทำการแจ้งเตือนให้พยานได้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การก็ได้ กับสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความ ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอบสวนด้วย

เมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศในภาคพื้นยุโรป ฉะนั้นประเทศไทยจึงควรที่จะได้นำเอาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสำหรับการสอบสวนบุคคลที่ยังไม่ถูกกล่าวหาไว้ในฐานะพยานของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสมาปรับใช้กับการดำเนินการสอบคำให้การพยานของพนักงานสอบสวน เพราะการที่รัฐจะนำเอาถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานมาใช้ยันเป็นปฏิปักษ์ต่อเขาในชั้นพิจารณาคดี ก็สมควรที่จะได้แจ้งเตือนให้เขาได้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ก่อนที่เขาจะได้ให้ถ้อยคำใด ๆ ออกมาไม่ว่าจะเป็นการให้การในฐานะใด ๆ ก็ตาม ซึ่งนอกจากจะทำให้การ

เก็บรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนของคำให้การของผู้เสียหาย พยานหรือผู้ต้องหานั้น สามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในชั้นสอบสวนมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือเป็นที่ไว้วางใจของสังคมและประชาชนได้อย่างแท้จริงด้วย

นอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานในส่วนของการที่จะนำเอาบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่ได้เคยให้การไว้ในฐานะพยานมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้หรือไม่แล้ว ยังพบว่าปัจจุบันยังคงมีปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ อยู่ เนื่องจากว่ากระบวนการในการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานนั้นยังไม่มีความรัดกุมพอ กล่าวคือ ในชั้นจับกุมภายหลังจากที่มีการจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ก็ย่อมนำมาซึ่งการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานในทันทีที่มีการจับกุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ ในกรณีนี้ก็คือการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมภายหลังจากที่ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาและสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ถูกจับได้ทราบแล้ว หากผู้ถูกจับได้ให้ถ้อยคำอื่นที่มิใช่คำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดออกมานั้น ถ้อยคำอื่น ๆ นั้นก็สามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ แต่หากเจ้าพนักงานผู้จับกุมไม่ได้ทำการแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ผู้ถูกจับได้รับทราบก็ย่อมทำให้ถ้อยคำอื่น ๆ ของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมนี้ไม่อาจที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้ จึงเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ถูกจับได้รับทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ของตนเองซึ่งโดยสภาพเจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องการทำการแจ้งสิทธิด้วยวาจา จึงมีปัญหาว่าเจ้าพนักงานผู้จับกุมจะทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมได้ครบถ้วนและทำให้ผู้ถูกจับได้รับทราบและเข้าใจถึงสิทธิต่าง ๆ ได้จริงหรือไม่ เพียงใด ทั้งนี้เพราะการแจ้งสิทธิดังกล่าวของเจ้าพนักงานผู้จับกุมย่อมส่งผลต่อการนำเอาถ้อยคำอื่นที่มิใช่คำรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือในชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับ อีกทั้งยังมีปัญหาในส่วนของการดำเนินการแจ้งสิทธิในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าทำการจับกุมตัวผู้ถูกจับ เมื่อปรากฏว่าในขณะที่ทำการจับกุม บุคคลซึ่งจะถูกจับได้ต่อสู้ขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีการจับกุม ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจที่จะดำเนินการแจ้งสิทธิให้ผู้ที่จะถูกจับได้รับทราบได้ในขณะนั้น เช่นนี้จะส่งผลอย่างไรต่อการนำเอาถ้อยคำอื่น ๆ ที่มิใช่คำรับสารภาพของผู้ถูกจับมารับฟังเป็นพยานหลักฐาน

และในชั้นของการสอบสวนผู้ต้องหา ก็มีปัญหาในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐานเช่นเดียวกัน ซึ่งนอกจากจะมีปัญหาในเรื่องของการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาเช่นเดียวกับการแจ้งสิทธิในชั้นจับกุมแล้ว มักพบว่าพนักงานสอบสวนมักจะมุ่งแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์

ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดอย่างไร ดังนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนจึงมักมุ่งไปที่การรวบรวมพยานหลักฐานที่จะเป็นโทษแก่ผู้ต้องหามากกว่าพยานที่เป็นทั้งคุณและโทษแก่ผู้ต้องหา โดยมุ่งจะกระทำทุกอย่างให้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดจริง และพาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในทางปฏิบัติมักจะปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำตนเป็นคู่ความกับผู้ต้องหาเสียเอง ฉะนั้นความรู้สึกของผู้ถูกกล่าวหาที่มีต่อการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ของพนักงานสอบสวนจึงมักจะเป็นความรู้สึกว่าพนักงานสอบสวนมุ่งแต่เพียงที่จะพิสูจน์ให้ได้ว่าตนเป็นผู้กระทำผิด ประกอบกับตำรวจเป็นองค์กรแรกที่เข้ามาสัมผัสกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีความรู้สึกโน้มเอียงอยู่ตลอดเวลาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดเนื่องจากตนเป็นผู้จับมาเอง และนำมาแถลงข่าวให้สื่อมวลชนหรือให้ข่าวในลักษณะที่ให้ความเชื่อมั่นต่อสาธารณะว่า บุคคลที่ตนจับได้นั้นเป็นผู้กระทำผิดแล้วก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด

อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติของศาลไทยซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงกลับวางเฉยในการค้นหาความจริง แต่กลับปล่อยให้เป็นภาระของคู่ความในคดีที่จะนำสืบพยานหลักฐานต่อสู้กัน ทำให้เกิดปัญหาตามมาเนื่องจากความเข้าใจในระบบต่อสู้ทำให้ฝ่ายจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาพร้อมที่จะโต้แย้งการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานอยู่เสมอว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้ทำการเก็บรวบรวมมานั้นไม่อาจที่จะนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้ โดยปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นในชั้นของการพิจารณาคดีอันมีผลสืบเนื่องมากจากความคิดของผู้ถูกกล่าวหาที่พร้อมจะโต้แย้งการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน ก็คือ การกลับคำให้การในชั้นศาลของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาที่ได้เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนโดยอ้างว่าพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการสอบสวนตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ถูกต้อง หรือการอ้างว่าพนักงานสอบสวนกระทำการสอบสวนโดยฝ่าฝืนต่อข้อห้ามในการสอบสวน ทั้งนี้เพื่อให้ศาลเห็นว่าการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้นไม่อาจที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของตนได้

และเนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันแบ่งแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องออกจากกัน ทำให้การทำงานของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นไปในทิศทางที่ขาดความร่วมมือกันในการค้นหาความจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งได้ก่อเกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยการกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้เพิ่มขึ้นในบางคดีนอกเหนือไปจากกรณีความผิดนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 20 การเข้าร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150

วรรคสี่ และการเข้าร่วมสอบสวนกรณีความตายเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานตามมาตรา 155/1 ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนโดยองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรมได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันจะเป็นหลักประกันได้ว่าการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานในส่วนของการได้มาซึ่งถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นได้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ชอบด้วยกระบวนความและเป็นหลักประกันได้ว่าสิทธิของผู้ต้องหาจะได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษามาทั้งหมดแล้วนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้ดังนี้

1. แก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการสอบสวนพยาน โดยการกำหนดให้บุคคลที่จะถูกสอบสวนสามารถที่จะใช้ขอใช้สิทธิอย่างผู้ต้องหาได้ แม้จะเป็นการสอบสวนในฐานะพยานก็ตาม และเมื่อบุคคลที่จะถูกสอบสวนได้แสดงความประสงค์ที่จะใช้สิทธิอย่างผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็จะต้องทำการแจ้งเตือนให้เขาทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มทำการสอบสวนบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะพยาน อันได้แก่สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือในคดี สิทธิที่จะให้ทนายความอยู่ร่วมด้วยในระหว่างการสอบสวน และเตือนให้เขาได้ทราบว่าเขามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ และถ้อยคำที่เขาได้ให้การไว้ในชั้นสอบสวนในฐานะพยานนั้นอาจถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาในชั้นพิจารณาคดีได้หากภายหลังเขาได้ตกเป็นผู้ต้องหา และในกรณีที่บุคคลใดสมัครใจที่จะมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเอง พนักงานสอบสวนก็ควรที่จะให้คำเตือนแก่เขาก่อนเช่นกัน พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินการสอบคำให้การบุคคลดังกล่าวไว้ในฐานะพยานได้

2. กำหนดบทตัดพยานหลักฐานใหม่ กล่าวคือ หากเจ้าพนักงานไม่ดำเนินการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 7/1 และมาตรา 83 วรรคสองให้ผู้ถูกจับได้ทราบอย่างแท้จริงแล้วก็ให้มีผลคือพยานหลักฐานที่ได้มาก่อนที่เจ้าพนักงานจะได้ทำการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวให้ผู้ถูกจับทราบนั้นไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้นั้นได้ เว้นแต่เมื่อมีการนำตัวผู้ถูกจับมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 แล้ว และผู้ต้องหาได้ให้การยืนยันหรือรับรองถ้อยคำต่าง ๆ ของตนที่ได้ให้การไว้ในชั้นจับกุมไว้เป็นหนังสือต่อหน้าพนักงานสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่ตนได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 134 ถึงมาตรา 134/4 โดยพนักงานสอบสวนอย่างครบถ้วนแล้ว

3. กำหนดให้พนักงานอัยการสามารถเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้เฉพาะในคดีที่มีความยุ่งยากหรือคดีที่มีความสำคัญ โดยการเทียบเคียงเอาจากหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 ซึ่งคดีที่พนักงานอัยการจะต้องเข้าไปร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

DPU

บรรณานุกรม

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

กุลพล พลวัน. (2538). **พัฒนาการสิทธิมนุษยชน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). **คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย การดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : จิรรัชการพิมพ์.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, บุญทิพย์ ผ่องจิตร์ แลนเกรฟ, ประธาน วัฒนวาณิชย์ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2529). **สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

เข็มชัย ชุติวงศ์. (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.

คณิต ณ นคร. (2547). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

_____. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

_____. (2551). **ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

คนึง ฤๅไชย. (2551). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

จรัญ ภักดีธนากุล. (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จิรรัชการพิมพ์.

จิรนิติ หะวานนท์. (2544). **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ชัยเกษม นิติสิริ. (2551). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน**. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

ณรงค์ ใจหาญ. (2550). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

_____. (2550). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ธานิศ เกศวพิทักษ์. (2551). **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : พลสยามพริ้นติ้ง.

ธานี สิงหนาท. (2551). **คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : กรุงสยามพับลิชชิ่ง.

ประมูล สุวรรณศร. (2525). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2551). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.** กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

มานิตย์ จุมปา. (2549). **คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 พร้อมข้อเสนอสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550)** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

มารุต บุนนาค. (2550). **สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วีระ โลจายะ. (2524). **กฎหมายสิทธิมนุษยชน.** กรุงเทพฯ : วิคตอรีการพิมพ์.

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). **ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2543). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2548). **สิทธิมนุษยชน.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

บทความ

กุลพล พลวัน. (2528, มกราคม). “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” **วารสารอัยการ, 8, 85.** หน้า 26.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521, มีนาคม). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน-ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา.” **วารสารนิติศาสตร์, 9, 14.** หน้า 44-130.

โกเมน ภัทรภิรมย์. (2512). “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” **อัยการนิเทศ, 31, 3.** หน้า 345-352.

คณิต ณ นคร. (2520). “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” **วารสารนิติศาสตร์, 9, 2.** หน้า 134.

_____. (2528, กันยายน). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” **วารสารนิติศาสตร์, 15, 3.** หน้า 2.

_____. (2541, ธันวาคม). “กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใส และระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่.” **บทบัณฑิตย์, 54, 4**. หน้า 50.

_____. (2544, มกราคม-มิถุนายน). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” **วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, 1, 1.** หน้า 49-51.

คนึง ฦๅไชย. (2530, มกราคม). “วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ.” **วารสารอัยการ, 10, 109.** หน้า 14.

คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2522, มกราคม). “จับ ค้น : ผลของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในแง่พยานหลักฐาน.” **วารสารอัยการ, 2, 13.** หน้า 64.

จรัญ ภักดีธนากุล. (2546, มิถุนายน). “กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานกับการใช้สิทธิที่จะนิ่งและสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง.” **บทบัณฑิตย์, 59, 2**. หน้า 2-13.

จิรนิติ หะวานนท์. (2527, พฤษภาคม-มิถุนายน). “หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกันและกฎหมายเยอรมัน.” **ดุลพาห, 31, 3**. หน้า 34-39.

ชวเลิศ โสภณวัต. (2524, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.” **ดุลพาห, 28, 6.** หน้า 39.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริง : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” **อัยการนิเทศ, 60, 1-4.** หน้า 56-65.

ณรงค์ ใจหาญ. (2533, กันยายน). “การจับและการควบคุมในกฎหมายอังกฤษและไทย.” **วารสารนิติศาสตร์, 20, 3.** หน้า 92-102.

_____. (2537, ธันวาคม). “มาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจ.” **วารสารนิติศาสตร์, 24, 4.** หน้า 877.

พัฒนนาถ พ่วงลาภหลาย และกุลพล พลวัน. (2522, ธันวาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” **วารสารอัยการ, 2, 24.** หน้า 47.

มารุต บุนนาค. (2509, ตุลาคม-ธันวาคม). “สิทธิของทนายไทยในการพบลูกความซึ่งถูกขังในคดีอาญา.” **วารสารทนายความ, 9, 4-5.** หน้า 2.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ และจตุรนต์ ถิรวัฒน์. (2529, ธันวาคม). “อำนาจอธิปไตยกับกฎหมายระหว่างประเทศ.” **วารสารนิติศาสตร์, 16, 4.** หน้า 182.

วรวิทย์ กนิษฐะเสน. (2522, มกราคม). “ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน.” **วารสารอัยการ, 2, 13**. หน้า 44.

วัส ติงสมิตร. (2548, เมษายน). “การแจ้งสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 18, 189.** หน้า 14.

วิสาร พันธุนะ. (2521, กันยายน-ตุลาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในศาลสหรัฐอเมริกา.” **ดุลพาห, 25, 5.** หน้า 39-69.

ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2550, มีนาคม). “กฎหมายว่าด้วยคำรับสารภาพ : บทนำและความสำคัญของคำรับสารภาพ.” **บทบัณฑิตย์, 63, 1**. หน้า 132.

สกุลยุช หอพิบูลสุข. (2548, พฤศจิกายน). “ข้อห้ามรับฟังคำรับสารภาพชั้นจับกุม.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 18, 196.** หน้า 18.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, ธันวาคม). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” **บทบัณฑิตย์, 54, 4**. หน้า 57-58.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์. (2549, มกราคม-เมษายน). “บทบาทของศาลในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา.” **ดุลพาห, 53, 1.** หน้า 158-160.

อมร จันทรสมบูรณ์. (2516, ธันวาคม). “อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย.” **บทบัณฑิตย์, 30, 4.** หน้า 627.

อรุณี กระจ่างแสง. (2533, กันยายน). “บทบาทของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบเยอรมัน สหรัฐอเมริกา และไทย.” **วารสารนิติศาสตร์, 20, 3.** หน้า 63-75.

อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). “การฟ้องคดีอาญา.” **วารสารนิติศาสตร์, 22, 2.** หน้า 241-243.

อุทัย อาทิเวช. (2549, ธันวาคม). “ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” **บทบัณฑิตย์, 62, 4.** หน้า 62-63.

_____. (2550, ตุลาคม). “พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” **ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 20, 219.** หน้า 4-6.

วิทยานิพนธ์

กวีวรรณ์ จีนขจร. (2550). **สิทธิที่จะนิ่งของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ชัยธัช บุณยถาวรพันธ์. (2545). **การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการจับ ควบคุม ขัง และปล่อยชั่วคราว.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธนัชพันธ์ วิสิทธวงศ์. (2542). **สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปิยวรรณ ดีนาน. (2545). **การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญามิให้ต้องรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ. (2550). **การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มโน ซอศรีสาคร. (2539). **การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ ค้น ยึด โดยมิชอบ : ศึกษาเฉพาะกรณีพยานวัตถุและพยานเอกสาร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุธิดา กาญจนะวงศ์. (2550). **การดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้นเจ้าพนักงาน.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2519). **สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์. (2541). **เอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรจิต แสงมุก. (2529). **มาตรการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระวุธ ชัยชนะมงคล. (2531). **ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา : ทัศนะของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศานิจ บุญศิริ. (2543). **ความชอบด้วยกฎหมายของการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดโดยเจ้าพนักงานตำรวจ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

องอาจ มีคุณสมบัติ. (2549). **การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัญชนา สุขสาคร. (2549). **การรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกรินทร์ หนุนภักดี. (2543). **การกลั่นกรองคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Ashworth, Andrew. (1994). **The Criminal Process.** Oxford : Clarendon Press.

Cole, George F. and Christopher E. Smith. (2001). **The American System of Criminal Justice**. USA : Thomson Learning.

Galligan, D.J. (1996). **Due Process and Fair Procedure**. Oxford : Clarendon Press.

Heydon, J.D. (1975). **Cases and Materials on Evidence.** London : Butterworths.

Kamisar, Yale and Wayne R. Lafave and Jerold H. isreal. (1974). **Modern criminal procedure**. St. Paul : West Publishing.

Packers, Herbert L. (1968). **The limits of the Criminal Sanction**. California : Stanford University Press.

Renucci, Jean-Francois. (2004). **Code de Procédure Pénale** (45th ed.). n.p. : Dalloz Press.

ARTICLES

Walter, Pakter. (1985). "Exclusionary Rules in France, Germany and Italy." **Hastings International and Comparative L. Rev.** p. 34-35.

DPU

ภาคผนวก

DPU

ภาคผนวก

ข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับสภาทนายความ
เรื่อง แนวทางการปฏิบัติกรณีผู้ต้องหาใช้สิทธิให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตน
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241

เนื่องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้” สำนักงานตำรวจแห่งชาติและสภาทนายความจึงได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติในกรณีผู้ต้องหาใช้สิทธิให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวนปากคำของตนไว้ดังต่อไปนี้

1. ทนายความที่จะเข้าฟังการสอบปากคำต้องเป็นสมาชิกของสภาทนายความ และให้แสดงบัตรประจำตัวทนายความต่อหน้าพนักงานสอบสวนก่อน

2. ทนายความตามข้อ 1. สามารถเข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีอาญาทุกประเภทเมื่อผู้ต้องหาต้องการใช้สิทธิของตน

3. สภาทนายความมีหน้าที่แจ้งรายชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ของทนายความอาสาให้พนักงานสอบสวนทุกท้องที่ในเขตศาลจังหวัดทุกจังหวัด รวมทั้งกรุงเทพมหานครทราบล่วงหน้า

4. ก่อนเริ่มสอบปากคำผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนก็ให้พนักงานสอบสวนแจ้งไปยังสภาทนายความสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร หรือประธานสภาทนายความจังหวัดสำหรับจังหวัดอื่น เพื่อจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาโดยเร็ว และให้กรรมการบริหารสภาทนายความประจำภาคทุกภาคมีหน้าที่ประสานงานในเรื่องการจัดหาทนายความให้เขตศาลจังหวัดที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ทนายความอาสาที่จะต้องเดินทางไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามที่แจ้งมา

การแจ้งให้ทำเป็นหนังสือกำหนด วัน เวลา สถานที่ที่จะสอบปากคำผู้ต้องหา เว้นแต่ในกรณีเร่งด่วนจะแจ้งทางโทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารชนิดอื่นก็ได้และให้พนักงานสอบสวนบันทึกการแจ้งไว้

ให้นายกสภาทนายความ หรือผู้ที่นายกสภาทนายความมอบหมายสำหรับกรุงเทพมหานครเป็นผู้จัดหาทนายความอาสา สำหรับในต่างจังหวัดให้เป็นหน้าที่ของกรรมการบริหารสภาทนายความประจำภาค หรือประธานทนายความจังหวัดแล้วแต่กรณี จัดทนายความอาสาให้แก่ผู้ต้องหาตามที่พนักงานสอบสวนแจ้งมาและให้แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบโดยเร็ว

5. ถ้าทนายความที่ได้รับแจ้งตามข้อ 4. วรรคแรก ไม่มาฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุขัดข้องไว้ และหากรอการสอบสวนปากคำไว้จะทำให้เกิดความเสียหาย ให้ดำเนินการสอบปากคำผู้ต้องหาไปตามอำนาจหน้าที่ พร้อมกับให้แจ้งไปยังนายกสภาทนายความ หรือผู้ที่นายกสภาทนายความมอบหมายสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนในจังหวัดอื่นให้แจ้งไปยังกรรมการบริหารสภาทนายความประจำภาค หรือประธานทนายความจังหวัด เพื่อจัดหาทนายความอาสามาร่วมฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาโดยเร็ว

6. ก่อนเริ่มทำการสอบปากคำผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องให้โอกาสผู้ต้องหาพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว เพื่อการปรึกษาและให้คำแนะนำเป็นเวลาพอสมควร

7. จำนวนทนายความที่จะเข้าฟังการสอบปากคำให้มีอย่างน้อยหนึ่งคนต่อหนึ่งคดี ในคดีที่มีผู้ต้องหาหลายคนหรือเป็นคดีสำคัญ ก็ให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

8. ทนายความที่จะเข้าฟังการสอบปากคำไม่มีหน้าที่ตอบคำถามแทนผู้ต้องหา เว้นแต่คำถามนั้นไม่ชัดเจน ทนายความอาจทักท้วงขอให้พนักงานสอบสวนอธิบายหรือชี้แจงเพิ่มเติมให้และจะต้องไม่กระทำการใดอันเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักสอบสวนในการสอบปากคำผู้ต้องหา

9. ถ้าทนายความที่เข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาเห็นว่า การสอบปากคำผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายใด อาจคัดค้านหรือทักท้วงการสอบปากคำของพนักงานสอบสวนได้ และก่อนที่พนักงานสอบสวนจะสอบปากคำหรือตั้งคำถามผู้ต้องหาต่อไป ให้พนักงานสอบสวนจดข้อคัดค้าน หรือข้อทักท้วงลงไว้ในบันทึกการสอบปากคำ หรือจะให้ทนายความยื่นคำคัดค้านหรือคำทักท้วงเป็นหนังสือเพื่อรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป

(ลงชื่อ) พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก (ลงชื่อ) สัก กอแสงเรือง

(ประชา พรหมนอก) (นาย สัก กอแสงเรือง)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ นายกสภาทนายความ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ- นามสกุล	ว่าที่ ร.ต.สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ. 2546
	ประกาศนียบัตรทนายความ รุ่นที่ 24 พ.ศ. 2547
	เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 57

DPU